

Λ. Ι. ΠΑΠΑΒΡΑΝΟΥΣΗ

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ
ΔΙΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΤΟΥ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΥ ΔΙΑ ΤΑΣ ΠΡΩΤΑΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΚΑΣ ΤΑΞΕΙΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΥ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

κάτω από κάθε κείμενον με ἑρμηνείαν ὄλων τῶν δυσκολιῶν, τεχνολογίαν τῶν δυσκόλων γραμματικῶν τύπων καὶ ἀνάλυσιν τῶν δυσκόλων φράσεων εἰς τὴν φυσικὴν τῶν συντακτικῶν σειρῶν.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

μὲ ἐκτενῆ σημειώματα διὰ πρόσωπα καὶ πράγματα τοῦ κειμένου, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν μυθολογίαν, τὸν βίον καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀρχαίων.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ὄλη ἢ ὕλη τῆς Γραμματικῆς εἰς μεθοδικὰς ἐνότητες, ὅπως διδάσκειται μὲ κάθε μάθημα.—Χωριστὰ σημειῶνονται οἱ ὀρθογραφικοὶ κανόνες

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

τὰ βασικά στοιχεία τοῦ Συντακτικοῦ, ὅπως διδάσκονται σὲ κάθε μάθημα, μὲ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Β. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ
ΟΔΟΣ ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 2—ΑΘΗΝΑΙ—1953

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ
ΔΙΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΤΟΥ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

κάτω από κάθε κείμενον με ἐρμηνείαν ὄλων τῶν δυσκολιῶν, τεχνολογίαν τῶν δυσκόλων γραμματικῶν τύπων καὶ ἀνάλυσιν τῶν δυσκόλων φράσεων εἰς τὴν φυσικὴν τῶν συντακτικῶν σειρῶν.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

μὲ ἐκτενῆ σημειώματα διὰ πρόσωπα καὶ πράγματα τοῦ κειμένου, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν μυθολογίαν, τὸν βίον καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀρχαίων.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ὄλη ἢ ὄλη τῆς Γραμματικῆς εἰς μεθοδικὰς ἐνότητες, ὅπως διδάσκονται μὲ κάθε μάθημα.—Χωριστὰ σημειώνονται οἱ ὀρθογραφικοὶ κανόνες.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

τὰ βασικὰ στοιχεῖα τοῦ Συντακτικοῦ, ὅπως διδάσκονται σὲ καθὲ μῆθρημα, μὲ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Β. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ
ΟΔΟΣ ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 2—ΑΘΗΝΑΙ—1953

Ο ΔΗΓΙΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΑΘΗΤΗΝ

Σκοπός τοῦ βιβλίου τούτου εἶναι νά σέ βοηθήσῃ ὅταν μελετᾷς μόνος σου στό σπίτι τὸ καθημερινόν σου μάθημα τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν. Ἄν τὸ πῆρες γιὰ νά «παπαγαλίζῃς» τὴν μετάφρασιν, μόνον ἐπιζήμιον θὰ σοῦ εἶναι... Σκέψου ὅμως καλὰ ! Σοῦ προσφέρει τόσα πράγματα, σοῦ λύει κάθε ἀπορίαν, σοῦ παρέχει κάθε εὐκολίαν εἰς τὴν μελέτην σου. Ὄχι διὰ νά εὕρῃς ἔτοιμον καὶ ν' ἀποστηθίσῃς ὅπως-ὅπως μίαν «ἐξήγησιν» τοῦ κειμένου, ἀλλὰ διὰ νά κ α τ α ν ο ἦ σ η ς τὸ κείμενον πού μελετᾷς. Καὶ ὅταν μελετᾷς τὸ μάθημά σου,

- διάβασε, πρῶτα-πρῶτα, προσεκτικὰ τὸ ἀ ρ χ α ἰ ὶ ο ν κ ε ἰ μ ε ν ο ν.
- σημείωσε κάθε ἄ γ ν ω σ τ ο ν λ έ ξ ι ν τὴν ὁποίαν συναντᾷς καὶ μάθε τὴν σημασίαν της. Τὸ βιβλίον τοῦτο σοῦ ἐξηγεῖ ὅλας τὰς δυσκόλους λ έ ξ ε ι ς κ α ἰ φ ρ ά σ ε ι ς. Αὐτὲς πρῶτα νά συμβουλευέσαι καὶ ὄχι τὴν μετάφρασιν.
- ἐξήγησε μόνος σου, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ λεξιλογίου, λ έ ξ ι ν π ρ ό ς λ έ ξ ι ν τὰς φράσεις τοῦ κειμένου.
- ξαναδιάβασε τὸ κείμενον, τώρα πού ξέρεις τὸ νόημά του, πολλές φορές. Διάβαζε μίαν-μίαν φράσιν τοῦ κειμένου καὶ λέγε τὴν ἐξήγησίν της κατὰ λέξιν. Ἄφοῦ πρῶτα προσπαθήσῃς μόνος σου νά τὸ ἐξηγήσῃς, ἡμπορεῖς ἔπειτα νά συμβουλευέσαι καὶ τὴν μετάφρασιν.

* *

Μαζὶ μὲ κάθε μάθημα τοῦ «Ἀναγνωστικοῦ» σου διδάσκεται καὶ ἓνα μικρὸν κεφάλαιον ἀπὸ τὴν Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης.

- πρέπει ἀπαραιτήτως νά τὸ μελετήσῃς καλὰ. Εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τούτου θὰ εὕρῃς περιληπτικὰ σημειωμένα ὅλα ὅσα πρέπει νά μελετᾷς κάθε φορά.
- Μόνον ἀφοῦ μελετήσῃς καλὰ τὸ κείμενον, τὴν ἐξήγησίν του καὶ τὸ σχετικὸν κεφάλαιον τῆς Γραμματικῆς, μόνον τότε ν' ἀρχίσῃς νά γράφῃς τὰ γυμνάσματα καὶ τὰς ἀσκήσεις πού θὰ σᾶς εἰπῇ ἴσως ὁ καθηγητὴς σας νά γράψετε. — Εἰς τὰ σχόλια τοῦ βιβλίου τούτου θὰ εὕρῃς κάθε βοήθειαν (τοὺς χρόνους καὶ δυσκόλους τύπους τῶν ρημάτων, ἀνάμικτα ὀνόματα κτλ.).

Α. Ι. Η.—Ἄπρ. 1951

I. Ὁ πιστὸς φίλος.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΚΑΤΑ ΛΕΞΙΝ

Πιστεύω¹ τῷ φίλῳ.

¹ Ἐχω ἐμπιστοσύνην¹ εἰς τὸν φίλον.

Πιστὸν φίλον ἐν κινδύνοις γινώσκεις².

Τὸν πιστὸν φίλον εἰς τοὺς κινδύνους (τὸν) γινώσκεις².

Ὁ φίλος τὸν φίλον ἐν πόνοις³ καὶ κινδύνοις οὐ λείπει.

Ὁ φίλος τὸν φίλον εἰς τοὺς κόπους³ καὶ τοὺς κινδύνους δὲν (τὸν) ἐγκαταλείπει.

Τοῖς τῶν φίλων λόγοις ἀεὶ πιστεύομεν.

Εἰς τοὺς λόγους τῶν φίλων πάντοτε πιστεύομεν (=ἔχομεν ἐμπιστοσύνην).

Εἰ⁴ κινδυνεύετε, ὦ φίλοι, τοὺς τῶν ἀνθρώπων τρόπους⁵ γινώσχετε

⁴ Ἐὰν⁴ κινδυνεύετε, ὦ φίλοι, τοὺς χαρακτῆρας⁵ τῶν ἀνθρώπων γινώριζετε

οἱ μὲν γὰρ ἄπιστοι φίλοι οὐ μετέχουσι⁶ τοῦ κινδύνου, οἱ δὲ πιστοὶ συγκινδυνεύουσι τοῖς φίλοις.

διότι [=γὰρ] οἱ μὲν ἄπιστοι φίλοι δὲν συμμετέχουν⁶ εἰς τὸν κίνδυνον, οἱ δὲ πιστοὶ συγκινδυνεύουν(=κινδυνεύουν μαζί) μὲ τοὺς φίλους.

Πιστοῖς φίλοις μᾶλλον⁷ ἢ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ πιστεύομεν.

Εἰς τοὺς πιστοὺς φίλους μᾶλλον⁷ (=περισσότερον) παρὰ εἰς τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρὸν πιστεύομεν.

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι καὶ ἐν κινδύνοις ἀεὶ

Οἱ καλοὶ ἄνθρωποι καὶ εἰς τοὺς κινδύνους πάντοτε

ἀγαθὸν ἔχουσι θυμὸν⁸. τῷ γὰρ θεῷ πιστεύουσιν.

καλὴν ἔχουν διάθεσιν⁸ (ἔχουν καλὴν διάθεσιν). διότι [=γὰρ] εἰς τὸν θεὸν πιστεύουν (=ἔχουν ἐμπιστοσύνην).

ὦ φίλε, ὁ θεὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους οὐ λείπει.

ὦ φίλε, ὁ θεὸς τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους δὲν ἐγκαταλείπει.

Πολλοὶ ἄνθρωποι τῷ πλούτῳ μᾶλλον ἢ τῷ θεῷ πιστεύουσιν.

Πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὸν πλοῦτον μᾶλλον παρὰ εἰς τὸν θεὸν πιστεύουν (=πολλοὶ ἄνθρωποι πιστεύουν περισσότερο στὸν πλοῦτο παρὰ στὸ θεό).

Λ Ε Ξ Ε Ι Σ

¹πιστεύω=ἔχω ἐμπιστοσύνην
ἐν + δοτ.= εἰς + αἰτ. (ἐν κινδύ-
νοις=εἰς τοὺς κινδύνους).

²γινώσκω = γνωρίζω, καταλα-
βαίνω.

³πόνος=κόπος
λείπω=ἐγκαταλείπω, ἀφήνω
οὐ=ὄχι, δὲν
ἀεὶ=πάντοτε

⁴εἶ=ἐάν

⁵τρόπος=χαρακτῆρ
γὰρ=διότι

⁶μετέχω=συμμετέχω, λαμβάνω μέ-
ρος.

συγκινδυνεύω (συν + κινδυνεύω)
=κινδυνεύω μαζί με...

⁷μᾶλλον=περισσότερον
ἀγαθός=καλός [εἰς τὴν ἀρχαίαν
γλῶσσαν καλός=ὠραίος].

⁸θυμὸς = ψυχικὴ διάθεσις.

Φ Ρ Α Σ Ε Ι Σ

πιστεύω τῷ φίλῳ=ἔχω ἐμπιστο-
σύνην εἰς τὸν φίλον.

τοῖς τῶν φίλων λόγοις=τοῖς λό-
γοις τῶν φίλων=εἰς τοὺς λό-
γους τῶν φίλων (εἰς τοὺς τῶν
φίλων λόγους)

τοὺς τῶν ἀνθρώπων τρόπους
=τοὺς τρόπους τῶν ἀνθρώ-
πων.

οἱ μὲν γὰρ ἄπιστοι=διότι οἱ
μὲν ἄπιστοι...

μετέχουσι τοῦ κινδύνου = συμ-
μετέχουν εἰς τὸν κίνδυνον, παίρ-
νουν μέρος στοὺς κινδύνους.

συγκινδυνεύουσι τοῖς φίλοις=
συγκινδυνεύουν με τοὺς φίλους
κινδυνεύουν κι αὐτοὶ μαζί με
τοὺς φίλους.

Σημείωσις.—Ἡ ΔΟΤΙΚΗ, εἴτε μόνη τῆς εἴτε μετὰ τὸ ἐν μπροστά, ἐξη-
γεῖται μετὰ τὸ εἰς καὶ αἰτιατικὴν (ἐν+δοτ.=εἰς+αἰτ.): τῷ φίλῳ=εἰς τὸν φί-
λον, τοῖς λόγοις=εἰς τοὺς λόγους, ἐν κινδύνους=εἰς τοὺς κινδύνους. Δια-
φορετικὰ δὲμος ἀποδίδεται ἡ δοτικὴ εἰς τὴν ἀνωτέρω φράσιν «συγκινδυ-
νεύουσι τοῖς φίλοις»=μαζί με τοὺς φίλους (ὄχι: εἰς τοὺς φίλους!).

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Μετὰ τὸ ἀνωτέρω μάθημα διδάσκεται: *Ἐννοια οὐσιαστικῶν.
Δευτερόκλιτα ἀρσενικά εἰς -ος. *Οριστ. ἐνεστῶτος ἐνεργ. φωνῆς
βαρυντῶν ῥημάτων. (Βλέπε ἐγκεκριμένην Γραμματικὴν §§ 43-45,
§ 53 καὶ § 191).

ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ λέγονται αἱ λέξεις πρὸς σημαίνουν ὄντα,
δηλαδὴ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, πρᾶξις, κατάστασις ἢ ιδιότητα.

*Ὅσα σημαίνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, λέγονται συγκεκρι-
μένα (*Ἀριστοτέλης, γαλῆ, οἰκία).

Τὰ ἄλλα λέγονται ἀφηρημένα· ὅσα δηλαδὴ σημαίνουν πρᾶξις
(π. χ. πορεία), κατάστασις (π. χ. ἡρεμία) ἢ ιδιότητα (π. χ. λευκότης).

Τὰ συγκεκριμένα οὐσιαστικὰ διακρίνονται εἰς δύο εἶδη: ὀνό-
ματα κύρια (π. χ. Ἀθήναι, Πίνδος, Περικλῆς) καὶ ὀνόματα προση-
γορικὰ (π. χ. πόλις, ὄρος, ἡγεμών).

Εἰς τὰ ὀνόματα διακρίνομεν πτώσεις, γένος, ἀριθμὸν καὶ κλίσιν.

ΑΙ ΠΤΩΣΕΙΣ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν εἶναι πέντε: ὀνομαστική, γενική, δοτική, αἰτιατική καὶ κλητική.

ΤΑ ΓΕΝΗ εἶναι τρία: ἀρσενικόν, θηλυκόν καὶ οὐδέτερον.

ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν εἶναι τρεῖς: ὁ ἐνικός, ὁ πληθυντικός καὶ ὁ δυϊκός.

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ κλίνεται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ ὀνόματος:

ἀρσεν. ὁ, τοῦ, τῷ, τόν, (ὦ)—οἱ, τῶν, τοῖς, τοὺς, (ὧ).

θηλ. ἡ, τῆς, τῇ, τήν, (ὦ)—αἱ, τῶν, ταῖς, τάς, (ῶ).

οὐδέτ. τό, τοῦ, τῷ, τό, (ὦ)—τά, τῶν, τοῖς, τά, (ῶ).

ΑΙ ΚΛΙΣΕΙΣ τῶν ὀνομάτων εἶναι τρεῖς: ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη. Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῆς β' κλίσεως, διότι εἶναι εὐκολώτερα.

Ἡ ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ περιλαμβάνει ἀρσενικά καὶ θηλυκά εἰς -ος (π.χ. ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἄμπελος) καὶ οὐδέτερα εἰς -ον (π.χ. τὸ παιδίον).

Τὰ δευτερόκλιτα ἀρσενικά κλίνονται ὡς ἑξῆς:

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός	Πληθυντικός ἀριθμός
Ὄνομαστική	ὁ φίλ-ος	οἱ φίλ-οι
Γενική	τοῦ φίλ-ου	τῶν φίλ-ων
Δοτική	τῷ φίλ-ῳ	τοῖς φίλ-οις
Αἰτιατική	τόν φίλ-ον	τούς φίλ-ους
Κλητική	ὦ φίλ-ε	ὦ φίλ-οι

Εἰς ὅλα τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου διακρίνομεν τὸ θέμα καὶ τὴν κατάληξιν. Τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ ὀνόματος, ποῦ μεταβάλλεται ἀπὸ πτώσεως εἰς πτώσιν, εἶναι ἡ κατάληξις. Ἐνῷ τὸ πρῶτον μέρος, ποῦ μένει εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ἀμετάβλητον, εἶναι τὸ θέμα (φίλ—).

Μὲ τὰς καταλήξεις αὐτὰς κλίνομεν κάθε ὄνομα τῆς β' κλίσεως.

2. Ὁ γεωργός.

Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος πολλοὶ γεωργοὶ εἶμεθα. Εἰς δὲ τὸ σπίτι κοπάδια καὶ ζῶα τρέφομε. Πολλὲς φορὲς ὁμως στὰ χαμένα¹ τοὺς ἀγροὺς ἡμεῖς καλλιεργοῦμε· διότι [=γάρ] οἱ μὲν ἀγριόχοιροι τοὺς καρποὺς καταστρέφουν², οἱ δὲ λύκοι τὰ πρόβατα ἀρπάττουν. Τότε σὲ δύσκολη θέσι³ εἶμεθα καὶ μάταιοι (χαμένοι) οἱ κόποι (μας) εἶναι.

Τοῦ γεωργοῦ ἔργον εἶναι νὰ φυτεύῃ καὶ νὰ σπέρνῃ· ὁ δὲ θεὸς αὐξάνει τὸν σῖτον καὶ τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων· διότι [=γάρ] ἄνευ βροχῆς⁴ καὶ ἡλίου (χωρὶς βροχὴ καὶ ἥλιο) δὲν εἶναι δυνατὸν⁵ νὰ βγάλῃ κανεὶς καρπὸν ἀπὸ τὰ φυτά. Διὰ τοῦτο συνήθεια⁶ τῶν γεωργῶν εἶναι μὲ τοὺς καρποὺς τῶν ἀγρῶν τοὺς θεοὺς νὰ λατρεύουν.

Εἰς τοὺς γεωργοὺς (διὰ τοὺς γεωργοὺς) ἡ ζῶη γεμάτη⁷ ἀπὸ κόπους εἶναι. Στὰ χαμένα, ὧ γεωργοί, σπέρνετε καὶ φυτεύετε, ἐὰν δὲν⁸ ἔχετε τὸν θεὸν βοηθόν· ἔτσι μόνον, ἐὰν ὁ θεὸς εἶναι βοηθός, εἴσθε εὐτυχησμένοι⁹.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

τῶν κατοίκων=ἐκ τῶν κατοίκων.

τρέφομεν=διατρέφομεν, συντηροῦμεν.

¹μάτην=ματαίως, στὰ χαμένα.

θεραπεύω=1) καλλιεργῶ 2) λατρεύω.

κάπρος=ἀγριόχοιρος, ἀγριογούρουνο.

²διαφθείρω (δια+φθείρω)=καταστρέφω.

³ἐν ἀπόρῳ εἰμι=εἶμαι σὲ δύσκολη θέσι, εὐρίσκομαι σὲ ἀδιεξοδο.

πόνος=κόπος.

⁴ὄμβρος=βροχὴ.

ἄνευ+γεν.=χωρὶς+αἰτ. (ἄνευ ὄμ-

βρου=ἄνευ βροχῆς=χωρὶς βροχῆν).

⁵οὐκ ἔστι=δὲν εἶναι δυνατὸν.

καρπὸν φέρω=βγάττω, ἀποκομίζω καρπόν.

οὐκ ἔστι... φέρειν=δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φέρῃ (=νὰ βγάλῃ) κανεὶς.

διδ=διὰ τοῦτο, γι' αὐτό.

⁶νόμος=συνήθεια, ἔθιμον.

⁷μεστός=γεμάτος.

πόνος=κόπος.

⁸εἰ μή... ἔχετε=ἐὰν δέν... ἔχετε.

⁹μακάριος=καλότυχος, εὐτυχημένος.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ : Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ φράσις : «Νόμος τῶν γεωργῶν ἔστι τοῖς τῶν ἀγρῶν καρποῖς τοὺς θεοὺς θεραπεύειν», πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐσυνήθιζαν πολὺ, κατὰ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἐορτάς των, νὰ ἀφιερώνουν εἰς τοὺς θεοὺς των καρποὺς καὶ προϊόντα τῶν ἀγρῶν ἢ τῶν ἀμπέλων.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Με τὸ ἀνωτέρω μάθημα θὰ διδαχθοῦν τὰ ἑξῆς: Δευτερόκλιτα οὐδέτερα. Ὅριστικὴ τοῦ εἰμι καὶ ἀπαρέμφατον τῶν βαρυτόνων ρημάτων. (Βλέπε ἐγκυκλιωμένην Γραμματικὴν §§ 53—56, § 192 καὶ § 194).

Ἡ ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ, τὴν ὁποῖαν ἐμάθαμε εἰς τὸ προηγούμενον μάθημα, περιλαμβάνει ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ εἰς **-ος** καὶ οὐδέτερα εἰς **-ον**. Ἡ κλίσις τῶν οὐδετέρων δὲν παρουσιάζει καμμίαν δυσκολίαν :

Ἐνικός :	ὄνομ.	τὸ ποιμί -ον	πληθυντ. :	τὰ ποιμί -α
	γεν.	τοῦ ποιμί -ου		τῶν ποιμί -ων
	δοτ.	τῷ ποιμί -ῳ		τοῖς ποιμί -οις
	αἰτ.	τὸ ποιμί -ον		τὰ ποιμί -α
	κλητ.	ὦ ποιμί -ον		ὦ ποιμί -α .

Τὰ οὐδέτερα ὀνόματα γενικῶς ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας (ὄνομ., αἰτιατ. καὶ κλητ.) καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ. Ἡ κατάληξις **-α** τῶν οὐδετέρων εἶναι πάντοτε βραχεῖα. Αὐτὸ μᾶς διδάσκει τὸν κανονικὸν τονισμόν : Ἄν ἡ παραλήγουσα εἶναι μακρὰ καὶ τονίζεται, τότε θὰ πάρῃ πάντοτε περισπωμένην : τὰ μῆλα, τὰ δῶρα.

—Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρὰ, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται. Διὰ τοῦτο ὁ τόνος κατεβαίνει εἰς τὴν παραλήγουσαν, ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρὰ: ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἄνθρωπον, τῶν ἀνθρώπων—τὰ ποιμίνα, τοῖς ποιμίνοις.

—Ὄνόματα ποῦ τονίζονται στὴ λήγουσα, παίρνουν ὀξεῖα στὴν ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ (ὀξύνονται : οἱ γεωργοί, τοὺς γεωρούς, τοὺς θεοὺς κτλ.)

—ἐνῶ στὴ γενικὴ καὶ δοτικὴ περισπῶνται : τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ, τῶν θεῶν, τοῖς θεοῖς κτλ.

Ρ Η Μ Α Τ Α γνωρίζομεν ἤδη νὰ κλίνωμεν, τοῦλάχιστον εἰς τὸν Ἐνεστῶτα τῆς Ὅριστικῆς :

γράφ -ω	γράφ -ομεν
γράφ -εις	γράφ -ετε
γράφ -ει	γράφ -ουσι

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅμως μᾶς εἶναι ἀπαραίτητον τὸ β ο η θ η τ ι κ ὀ ν ρ ῆ μα *εἶμι* [= εἶμαι], τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνώμαλον καὶ πρέπει νὰ προσέξωμεν:

<i>εἶμι</i>	<i>ἐσμέν</i>
<i>εἶ</i>	<i>ἐστέ</i>
<i>ἐστί (ν)</i>	<i>εἶσι (ν)</i>

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ εἶναι ἕνας συνηθέστατος τύπος τῶν ρημάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν ὑπάρχει μονολεκτικῶς καὶ ἀποδίδεται περιφραστικῶς:

Ἔνεστ. Ὅριστ. *γράφω* — Ἀπαρέμφ. *γράφ-ειν* [= νὰ γράφω]

Παράδειγμα: *Τοῦ γεωργοῦ ἔργον ἐστί φρυτεύειν* [= νὰ φυτεύῃ] καὶ *σπείρειν* [= νὰ σπείρῃ].

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ.—1. Ὑπογραμμίσατε εἰς τὸ 1ον καὶ 2ον μάθημα τοῦ Ἀναγνωστικοῦ σας ὅλα τὰ ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως ποῦ συναντᾶτε.—2. Ὑπογραμμίσατε εἰς τὸ 2ον μάθημα ὅλους τοὺς τύπους τοῦ ρήμ. *εἶμι* καὶ προσδιορίσατε τὸν καθένα χωριστὰ (τίνος ἀριθμὸς καὶ τίνος προσώπου εἶναι;)—3. Κλίνατε γραπτῶς εἰς τὸν Ἔνεστώτα τῆς Ὅριστικῆς τὰ ἀπαρέμφατα τοῦ 2ου μαθήματος.—4. Νὰ τονισθοῦν αἱ λέξεις: τῶν κηπῶν τοὺς καρπούς δωρα τοῖς θεοῖς. Μηλα, μηλον, μηλαφ, μηλοῖς, μηλων, ἀνθρώπου, ἀνθρώποις, ποταμοῖς, ποταμοῦς.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Μὲ τὸ ἀνωτέρω μάθημα θὰ διδαχθοῦν: *Οἱ κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως.*

Συμπλήρωμα τῆς Γραμματικῆς εἶναι τὸ **Συντακτικόν**, τὸ ὁποῖον μᾶς βοηθεῖ νὰ κατανοήσωμεν τὸν μηχανισμόν τῆς γλώσσης ποῦ μελετῶμεν.

Τὸ Συντακτικὸν μᾶς διδάσκει πῶς **συντάσσονται αἱ λέξεις.**

Μὲ τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, παραλλήλως πρὸς τὴν Γραμματικὴν, ἀρχίζει καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Συντακτικοῦ: χωρισμὸς ἀπλῶν προτάσεων, διάκρισις τῶν κυρίων ὄρων τῆς προτάσεως, κύρια καὶ δευτερεύουσαι προτάσεις κλπ. Τοῦτο προβλέπεται ἀπὸ τὸ Ἐπίσημον Πρόγραμμα, ἀλλὰ οἱ μαθηταὶ τῶν πρώτων τάξεων τοῦ Γυμνασίου δυσκολεύονται πολὺ, διότι μόνον ἀπὸ τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν τοῦ καθηγητοῦ τῶν θ' ἀκούσουν ὀλίγα στοιχεῖα συντακτικοῦ, χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦν εἰδικὸν βιβλίον, διὰ νὰ μελετοῦν καὶ μόνοι τῶν συστηματικώτερα. Τὸ ἐγκυκλιζόμενον «Συντακτικόν», βαρὺ καὶ δύσπεπτον, θὰ τὸ πάρουν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις.

Είναι όμως απαραίτητον ἀπὸ τώρα ὁ μαθητὴς νὰ ἔχη ἓνα μεθοδικὸν βοήθημα, νὰ μελετᾷ ἀναλυτικώτερα καὶ συστηματικὰ τὰ συντακτικὰ φαινόμενα, ποὺ θὰ διδαχθῆ κατὰ τὰ πρῶτα βήματά του εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐλληνικῶν.

Κατάλληλον βοήθημα, γραμμένον ἀπλᾶ καὶ μεθοδικὰ, μὲ ἀφθονα παραδείγματα, κατανοητὸν καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ χρησιμώτατον, εἶναι :

— «ΤΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ ΕἰΣ ἈΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ» τῶν καθηγητῶν Λ. Παπαβρανούση καὶ Ν. Παπαδοπούλου (ἕκδοσις βιβλιοπωλείου Β. Γρηγοριάδη).

Χρησιμοποιεῖται ἤδη εὐρύτατα εἰς τὰ γυμνάσια μας καὶ εἶναι μοναδικόν εἰς τὸ εἶδος του. Γραμμένον κατὰ τὸ σύστημα τῶν «μεθόδων ἀνευ διδασκάλου», μὲ πολὺ ἀπλῆν διατύπωσιν, ἤμπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῆ λίαν ἐπιφελῶς καὶ εἰς τὰς μικροτέρας τάξεις.

* *

— Οἱ ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ εἶναι τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορήμα :

π.χ. ὁ ἥλιος [ὑποκείμενον] λάμπει [κατηγορήμα].

Συνχὰ ὅμως τὸ κατηγορήμα δὲν εἶναι μονολεκτικόν. Δὲν ἀποτελεῖται δηλαδὴ ἀπὸ ἓνα μόνον ρηματικόν τύπον (λάμπει), ἀλλὰ εἶναι περιφραστικόν :

π.χ. ὁ ἥλιός ἐστι λαμπρός [=ὁ ἥλιος λάμπει].

Τότε οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως εἶναι τρεῖς :

1. ὑποκείμενον : ὁ ἥλιος
2. ρῆμα συνδεδεικόν : ἐστὶ
3. κατηγορούμενον : λαμπρός.

Διὰ λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωτέρω παραπέμπομεν εἰς «Τὸ Συντακτικόν εἰς ἀπλᾶ μαθήματα», ἕκδ. γ' 1953. (Μάθημα 1ον: Γενικὰ περὶ προτάσεων.—Μάθημα 3ον: Ἡ ἀπλῆ πρότασις καὶ οἱ κύριοι ὅροι τῆς—Πῶς διακρίνομεν τοὺς ὅρους μιᾶς προτάσεως.—Μάθημα 4ον: Τὸ ὑποκείμενον.—Μάθημα 5ον: Τὸ συνδεδεικόν.—Μάθημα 6ον: Τὸ κατηγορούμενον).

3. Ὁ Περσικὸς στρατὸς ἐπὶ τὰς νήσους τὰς Ἑλληνικὰς.

(Ὁ Περσικὸς στρατὸς κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων)

Αἱ νῆσοι (τὰ νησιά) τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὸ (ἀπέναντι ἀπὸ τὸ) ἀκρωτήριον¹ Σούνιον εἶναι (εὐρίσκονται). Εἰς τὰς νήσους κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ κάτοικοι ἀμπέλους ἐκαλλιεργοῦσαν² περιέκλειαν δὲ καὶ ἐχώριζαν τὰς ἀμπέλους μὲ βάτους καὶ μονοπάτια³.

Ἐκ τῶν νήσων ἡ Νάξος⁴ ἔνδοξος ἦτο διὰ τὰς ἀμπέλους, ἡ δὲ Δῆλος⁵ διὰ τὸν ναόν. Ὅταν ὁ στρατηγὸς τοῦ Δαρείου ἐναντίον τῶν νήσων ἐξεστράτευε, κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Νάξον ἀπεβίβαστο⁶. Ἐδῶ τὰς οἰκίας ἔκαιε καὶ τὰς ἀμπέλους κατέστρεφε.

Ἐπειτα πρὸς τὴν Δῆλον τὸν στόλον ἔφερον (ὠδηγοῦσεν). Οἱ κάτοικοι (δὲ) ὅμως τῆς Δήλου εἰς τὴν Τήνον⁷ ἔφευγον (κατέφευγον). Τότε εἰς τοὺς Δηλίους ὁ στρατηγὸς ἀγγελιαφόρους ἔστειλε καὶ ἔλεγε:

— « Διὰ τὴν δὲν ἐμένατε εἰς τὴν νῆσον; δὲν ἠξεύρατε ὅτι τὸν Ἰδιο⁸ θεὸν καὶ ἡμεῖς λατρεύομεν;

Οἱ δὲ Δήλιοι ἔλεγον:

— «Σὺ, ὅπως λές, φίλος ἀνέκαθεν⁹ ἦσον εἰς τὸν θεόν¹⁰ ἂν καὶ (δὲ) σὺ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ φίλοι ἦσατε, ὅμως (ἐν τούτοις) ἐσκεπτόσαστε κακὰ¹¹ διὰ τοὺς κατοίκους τῶν νήσων».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ἐπὶ τὰς νήσους = ἐπάνω εἰς τὰς νήσους, ἐναντίον, κατὰ τῶν νήσων.

¹ *ἄκρον* (τὸ) = ἀκρωτήριον.

κατὰ τὸ ἄκρον = πρὸς τὸ ἀκρωτήριον, ἀπέναντι ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον.

τὸ ἀρχαῖον = κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν.

Φεραπεύω = καλλιεργῶ, περιποιῶμαι, λατρεύω. Ἐδῶ = καλλιεργῶ.

περικλείω = κλείω γύρω - γύρω.

βάτος (ἡ) = τὰ βάτα, ἡ βατομουριά, ἀκανθώδεις θάμνοι.

ἀτραπὸς (ἡ) = τὸ μονοπάτι, ὁ στενὸς δρόμος.

βάτοις καὶ ἀτραποῖς = μὲ βάτους καὶ μὲ μονοπάτια.

τῶν νήσων = ἐκ τῶν νήσων.

ἐνδοξος (ἡ) = περίφημη, ὀνομαστή.

ἦν = ἦτο (παρτατ. τοῦ *εἶμι*).

ταῖς ἀμπέλοις = διὰ τὰς ἀμπέλους.

ιερόν (τὸ) = ναός.

τῷ ἱερῷ = διὰ τὸ ἱερόν, διὰ τὸν ναόν.

ἐπὶ τὰς νήσους = κατὰ τῶν νήσων.

στρατεύω = ἐκστρατεύω.

τὸ πρῶτον = κατὰ πρῶτον, κατ' ἀρχάς.

ἀποβαίνω = ἀποβιβάζομαι, (βγαίνω ἀπ' τὰ πλοῖα στὴν ξηρά).

οἶκος (ὁ) = ἡ οἰκία.

φθειρώ=καταστρέφω.

εἶτα=ἔπειτα.

φέρω=φέρνω, οδηγῶ.

φεύγω=καταφεύγω.

ἄγγελος (ὁ)=ἄγγελιαφόρος.

πέμπω=στέλλω.

γινώσκω=γνωρίζω, ξέρω.

ἴτον αὐτόν=τόν ἴδιο.

θεραπεύω=καλλιεργῶ, περιποιῶμαι, λατρεύω. Ἐδῶ=λατρεύω.

Δήλιος=ὁ κάτοικος τῆς Δήλου.

*ἐκπαλαι=ἀπό παλιά, ἀπό τὴν

παλαιάν ἐποχὴν, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, ἀνεκαθεν.

ἦσθα=ἦσουν (β' ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ παρατατ. τοῦ ρήμ. εἶμι).

καίτοι=ἂν καὶ

καίτοι δέ=ἂν καὶ ὁμως

ἦτε=ἦσθε, ἦσατε, ἦσαταν (β' πληθ. τοῦ παρατ. τοῦ ρ. εἶμι)

ὁμως δέ=ἐν τούτοις ὁμως

*ἐπιβουλεύω (τινί)=σκέπιομαι κακὰ γιὰ κάποιον, σχεδιάζω νὰ τοῦ κάνω κακόν.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Αἰγαῖον (πέλαγος) : κατὰ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν ἐπῆρε αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἀφ' ὅτου ἔπεσε καὶ ἐπνίγη ὁ Αἰγυῖς, ὁ πατὴρ τοῦ Θησέως.

Σούνιον : εἶναι τὸ νοτιοανατολικὸν ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς, στολισμένον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μὲ περιφήμους ναοὺς τοῦ Ποσειδῶνος, τῆς Ἀθηνᾶς κλπ.

***Νάξος** : μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας νήσους τῶν Κυκλάδων.

***Δήλος** : μικρὰ νήσος τῶν Κυκλάδων, πλησίον τῆς Σύρου, ὀνομαστὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ

Ἀπόλλωνος, πού συνεκέντρω νε προσκνητὰς ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ μικρασιατικὰ παράλια.

Δαρεῖος : βασιλεὺς τῆς Περσίας, ὁ ὁποῖος ἔστειλε κατὰ τῆς Ἑλλάδος τὸν στόλον του καὶ τὸν στρατόν του (μὲ ἀρχηγούς τὸν Δᾶτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρνη). Ἀφοῦ ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, κατέληξαν εἰς τὸν Μαραθῶνα (ΒΑ τῶν Ἀθηνῶν), ὅπου ἐνίκηθησαν ἀπὸ τὸν Μιλτιάδην (490 π.Χ.).

***Τήνος** : νήσος τῶν Κυκλαδων ΒΔ τῆς Σύρου.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Μὲ τὸ ἀνωτέρω μάθημα θὰ διδασθοῦν: Δευτερόκλιτα θηλυκά. Ὀριστικὴ παρατατικῶν βαρυνόντων ρημάτων καὶ τοῦ εἶμι. (Βλέπε ἐγκερ. Γραμματικὴν §§ 53—55, § 192 καὶ 194 καὶ § 185).

Ἡ ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ περιλαμβάνει καὶ θ η λ υ κ ἂ εἰς -ος, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὰς ἰδίας ἀκριβῶς καταλήξεις μὲ τὰ δευτερόκλιτα ἀρσενικά:

ὄνομ.	ῆ	ἄμπελ-ος	αἰ	ἄμπελ-οι
γεν.	τῆς	ἄμπέλ-ου	τῶν	ἄμπέλ-ων
δοτ.	τῇ	ἄμπέλ-ω	ταῖς	ἄμπέλ-οις
αἰτ.	τὴν	ἄμπελ-ον	τάς	ἄμπέλ-ους
κλήτ.	ὦ	ἄμπελ-ε	ὦ	ἄμπελ-οι

Ο ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ σχηματίζεται από τὸ θέμα τοῦ Ἑνεστώτος, ἂν προσθέσωμεν πρὸ τοῦ θέματος τὴν αὐξῆσιν καὶ μετὰ τὸ θέμα τὰς καταλήξεις του :

ἔ-γραφ-ον	ἔ-γράφ-ομεν
ἔ-γραφ-ες	ἔ-γράφ-ετε
ἔ-γραφ-ε(ν)	ἔ-γραφ-ον

Η ΑΥΞΗΣΙΣ εἶναι δύο εἰδῶν : συλλαβικὴ καὶ χρονικὴ.

Συλλαβικὴ αὐξῆσις εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἔ— πὺν προστίθεται μπροστὰ ἀπὸ τὰ ρήματα πὺν ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον : ἔ-γραφον, ἔ-λυνον, ἔ-θεράπευον.

Ἄν τὸ ρῆμα ἀρχίζῃ ἀπὸ ἔ-, τοῦτο μὲ τὴν αὐξῆσιν διπλασιάζεται : ῥάπτω—ἔραπτον, ῥίπτω—ἔρριπτον.

Χρονικὴ αὐξῆσις ὑπάρχει εἰς τὰ ρήματα πὺν ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν. Τότε τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τοῦ θέματος ἐκτείνεται ἀπὸ βραχὺ εἰς μακρόν : ἀκούω—ἤκουον, ἐλπίζω—ἤλπιζον, ὀπλίζω—ὤπλιζον, αὐξάνω—ἠύξανον, εὐρίσκω—ἠύρισκον.

Αἱ δίφθογγοι *αι, ει, οι* ἐκτείνουν τὸ *α, ε, ο* εἰς *η, ω* καὶ τὸ *ι* γίνεται ὑπογεγραμμένον : αἰσθάνομαι—ἠσθανόμην, εἰκάσω—ἠκαζον, οἰκτίρω—ῥκτιρον.

ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ μὲ προθέσιν (ὅπως : περι-γράφω, κατα-λύω) παίρνουν τὴν αὐξῆσιν μετὰξὺ προθέσεως καὶ ρήματος : περι-ἔ-γραφον, κατα-ἔ-λυνον.

Ο ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ τοῦ ρήμ. ΕΙΜΙ εἶναι ἀνώμαλος, ὅπως καὶ ὁ Ἑνεστώς :

ἦν	[= ἦμην, ἦμουν]
ἦσθα	[= ἦσο, ἦσουν]
ἦν	[= ἦτο, ἦταν]
ἦμεν	[= ἦμεθα, ἦμασταν]
ἦτε	[= ἦσθε, ἦσασταν]
ἦσαν	[= ἦσαν]

Τὸ βοηθητικὸν ρῆμα *εἶμι* εἶναι συνηθέστατον συνδετικὸν ρῆμα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Με τὸ ἀνωτέρω μάθημα θὰ διδαχθῇ : Ἡ συμφωνία τοῦ ῥήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενον. (Βλέπε «Συντακτικὸν εἰς ἀπλᾶ μαθήματα», Μάθημα 9ον).

Τὸ ῥῆμα συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν : ἐγὼ γράφω (ἐγὼ=α' πρὸς., ἐν. ἀριθ. γράφω=α' ἐν.) — ἐκεῖνοι γράφουσι (γ' πληθ.).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ — 1. Τί ὀνόματα περιλαμβάνει ἡ β' κλίσις ; — 2. Ποίας πτώσεις ἔχουν ὁμοίως τὰ οὐδέτερα ; — 3. Τί γνωρίζετε διὰ τὸ -α τῶν οὐδετέρων ; — 4. Νὰ τονισθοῦν αἱ λέξεις : τὰς θεούς, αἱ νησοί, ὦ νησε, τὰς ψηφους, τὰ ζφα, τους θεους, ταῖς νησοῖς, ὦ νησοί, τῆς ἀτραπου, τὰς ἀτραπους, ὁ οἶκος, οἱ οἶκοι, τοῖς οἰκοῖς, τῆς Δηλου, τὴν Δηλον, ἐν Τηνη, τοῖς κατοικοῖς, τῶν μηλων, τὸ μηλον, τὰ μηλα. — 5. Νὰ γραφοῦν αἱ καταλήξεις τοῦ Ἑνεστῶτος καὶ τοῦ Παρατατικοῦ. — 6. Νὰ κλιθοῦν τὰ ῥήματα : θεραπεύω, λέγω, βαίνω, ἀποθαίνω, εἰς τὸν Ἑνεστ. καὶ Παρατατ. — 7. Κατὰ τί διαφέρουν αἱ καταλήξεις Ἑνεστῶτος καὶ Παρατατικοῦ εἰς τὸν πληθυντ. ἀριθμὸν ; — 8. Πῶς ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι τό : ἦσουν—εἶσαι—εἶναι (αὐτοί)—ἦταν (αὐτοί)—εἶμασθε—ἦμασταν ;

4. Θεσσαλία.

Σύνορον τῆς Θεσσαλίας τὴν παλαιὰν ἐποχὴν πρὸς τὸ μέρος¹ τῆς θαλάσσης ἦτο ἡ παραλία ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ. Πρὸς τὰ μεσόγεια (πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν) ἡ χώρα πεδιάδα εἶναι, κυκλικῶς (γύρω γύρω) δὲ ὑψώματα (βουνοκορφές)² τὴν χώραν περικλείουν.

¹ Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλίας οἱ μὲν «Γαγοί» (=ἀρχηγοί)³ κύριοι τῆς χώρας ἦσαν, οἱ δὲ γεωργοὶ τοὺς ἀγροὺς καλλιεργοῦσαν καὶ εἰς τὶς βοσκὰς (λιβάδια)⁴ τὰ κοπάδια ἔβουσκον⁵.

Εἰς τὴν Θεσσαλίαν οἱ ποταμοὶ εἰς τὰς πηγὰς μικροὶ εἶναι, εἰς δὲ τὰς πεδιάδας σὲ πολλὰ μέρη [=πολλαχοῦ] λιμνάζουν (σχηματίζουν λίμνας). Οἱ ποταμοὶ τὴν χώραν πολλὰς φορὰς κατακλύζουν (πλημμυρίζουν) καὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὶς βοσκὰς βλάπτουν. Οἱ κάτοικοι τότε σὲ δυσκολία (σὲ στενόχωρη θέσει) εἶναι. Κατὰ τὰς εὐφορίας ὁμως ἡ Θεσσαλία βγαίνει (παράγει) σιτᾶρι, κριθάρια, ὄπωρικά τρέφει δὲ καὶ κοπάδια ἀλόγων καὶ προβάτων. Τὴν δὲ συγκομιδὴν [=κομιδὴν]⁶ ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς ἐπάνω σὲ ἀμάξια εἰς τὰς ἀποθήκας⁷ τῶν σπιτιῶν μεταφέρουν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ὄριον (τό)=τά ὄρια, τὰ σύνορα.
τὸ παλαιόν=τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.
¹**πρὸς τῇ θαλάττῃ**=πρὸς τὸ μέρος τῆς θάλασσης.
ἐμβολή (ἡ)=τὸ μέρος ὅπου ἕνας ποταμὸς ἐκβάλλει [=χύνεται] εἰς τὴν θάλασσαν.
μεσόγαια (ἡ)=τὰ μεσόγεια, τὸ ἔσω-τερικὸν τῆς χώρας, μακρὰ ἀπὸ τὴν θάλασσαν.
πεδίον (τό)=ἡ πεδιάς.
κύκλω=κυκλικῶς, γύρω-γύρω.
ἄκρα (ἡ)=βουνοκορφή.
²**ἄκραι**=ὑψώματα, κορυφαὶ βουνῶν.
περικλείω=κλείω γύρω-γύρω.
τῶν κατοίκων=ἐκ τῶν κατοίκων.
κύριοι τῆς χώρας=κυρίαρχοι τῆς χώρας, ἡγεμόνες.
θεραπεύω=περιποιοῦμαι, καλλιεργῶ (εἰς προηγούμεν. μαθήματα τὸ συναντήσαμε καὶ μὲ τὴν σημασίαν τοῦ: λατρεύω).
⁴**νόμαί** (αἶ)=οἱ βοσκές, τὰ βοσκοτόπια, τὰ λιβάδια.
νέμω=βόσκω (παράγωγον τοῦ ρῆ. ματος νέμω εἶναι ἢ νομῆ).

πολλαχού=σὲ πολλὰ μέρη.
λιμνάζω=σχηματίζω λίμνην, λιμνάζω.
πολλάκις=πολλὰς φορές.
κατακλύζω=γεμίζω μὲ νερά, πλημμυρίζω.
ἐν ἀπορίᾳ εἰμί=εὐρίσκομαι σὲ δύσκολη θέσι, σὲ ἀδιέξοδο, σὲ δυστυχία.
ἐν ταῖς εὐφορίαις=κατὰ τὰς εὐφορίας, ὅταν ὑπάρχῃ εὐφορία, πλούσια εισοδήματα.
ἐκφέρω=βγάζω, παράγω.
κριθή (ἡ)=τὸ κριθάρι.
δπόρα (ἡ)=δπωρικόν, καρπός.
ἀγέλη (ἡ)=κοπάδι.
⁶**κομιδῇ**=συγκομιδῇ τῶν καρπῶν.
ἐφ' ἄμαξ-ῶν=εἰπὶ ἄμαξων, ἐπάνω σὲ ἄμαξες. (Τὸ ἐπὶ ἔπαθε ἔκθλιψιν τοῦ *ε* καὶ ἔμεινε ἐπ' ἄμαξων' ἐπειδὴ ὁμως ἀκολουθεῖ δασυνόμενον φωνήεν, τὸ ψιλὸν *π* ἐτραπή εἰς τὸ ἀντιστοιχόν του δασύ *φ* καὶ ἔγινεν: ἐφ' ἄμαξων.—βλ. Γραμματικὴν § 30).
ταμιεῖον=ἀποθήκη.
φέρω=μεταφέρω.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

Θερμοπύλαι: περίφημον τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, ὅπου ὁ Λεωνίδας καὶ τριακόσιοι Σπαρτιάται ἔπεσαν ἡρωϊκῶς μέχρις ἐνός, μαχόμενοι κατὰ τῶν Περσῶν τοῦ Ξέρξου (480 π.Χ.). Ἐνθυμεῖσαι τὸ σχετικὸν ἐπίγραμμα ;
Ταγοί: ἔτσι ἐλέγοντο κατὰ τὴν

ἀρχαιότητα οἱ ἄρχοντες τῆς Θεσσαλίας.

Πηγείος: ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ποταμοὺς τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος διασχίζει ὀλόκληρον τὴν Θεσσαλίαν. Ἔχει τὰς πηγὰς του εἰς τὴν Πίνδον καὶ τὰς ἐκβολὰς του εἰς τὰ Τέμπη.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οὐσιαστικά πρωτόκλιτα θηλυκά. Βλ. ἐγκεκρ. Γραμματ. § 46 β' καὶ § 50.

Η ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ περιλαμβάνει ὀνόματα ἄρσενικά εἰς **-ας** καὶ εἰς **-ης** καὶ θηλυκά εἰς **-α** καὶ **-η** (οὐδέτερα δὲν ἔχει).

ὄν.	ἡ	τιμ -ἡ	ἡ παραλί -α	ἡ θάλασσ -α
γεν.	τῆς	τιμ -ῆς	τῆς παραλί -ας	τῆς θαλάσσ -ης
δοτ.	τῇ	τιμ -ῇ	τῇ παραλί -α	τῇ θαλάσσ -η
αἰτ.	τήν	τιμ -ῆν	τήν παραλί -αν	τήν θάλασσ -αν
κλητ.	ὦ	τιμ -ῆ	ὦ παραλί -α	ὦ θάλασσ -α

ὄνομ.	αἶ	τιμ -αι	αἶ παραλί -αι	αἶ θάλασσ -αι
γεν.	τῶν	τιμ -ῶν	τῶν παραλί -ῶν	τῶν θαλάσσ -ῶν
δοτ.	ταῖς	τιμ -αῖς	ταῖς παραλί -αῖς	ταῖς θαλάσσ -αῖς
αἰτ.	τάς	τιμ -ὰς	τάς παραλί -ας	τάς θαλάσσ -ας
κλητ.	ὦ	τιμ -αι	ὦ παραλί -αι	ὦ θάλασσ -αι

Ἡ κατάληξις **-α** τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως ἔχει τὸ **α θ α ρ ὀ ν**, ἂν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχη φωνῆεν ἢ **ρ** καὶ μὴ **κ α θ α ρ ὀ ν** ἂν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχη σύμφωνον πλὴν τοῦ **ρ**. (Καθαρόν : παραλία, χώρα.—Μὴ καθαρόν : ἄμαξα, μοῦσα).

Τὸ μὴ καθαρόν **-α** εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ τρέπεται εἰς **η** (θάλασσα - θαλάσσης - θαλάσση, ἄμαξα ἀμάξης, μᾶζα-μάξης, ἐνῶ τὸ καθαρόν διατηρεῖται : χώρα - χώρας).

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ — Τὸ **κ α θ α ρ ὀ ν -α** εἶναι μακρόν. Προσοχὴ εἰς τὸν τονισμόν : βασιλεία, χώρα, ὄρα.

— Τὸ μὴ **κ α θ α ρ ὀ ν -α** εἶναι βραχύ. Προσοχὴ εἰς τὸν τονισμόν : μοῦσα, μᾶζα, γλωσσα.

Ἐξαιρέσεις.— Τὸ καθαρόν **-α** εἶναι βραχύ εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις :

1ον.— Εἰς τὰ ὀνόματα : γραῖα, μαῖα καὶ μυῖα.

2ον.— Εἰς τὰ ὀνόματα : μοῖρα, πείρα, πρῶρα, σφαῖρα καὶ σφῶρα.

— Δηλαδή : ἔχουν βραχύ τὸ καθαρόν **-α** τὰ εἰς **-ρα** δισύλλαβα, ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως **-ρα** ἔχουν δίφθογγον πλὴν τῆς **αν**.

— Διατηροῦν μακρόν τὸ καθαρόν **-α** τὰ εἰς **-ρα** δισύλλαβα ποὺ ἔχουν στὴν παραλήγουσα τὴν δίφθογγον **αν** : αὔρα, λάυρα, σαύρα.

Β. Ἀνατροφή τῶν νέων ἐν Ἀθήναις.

ANAXARΣΙΣ¹—Ποῖος εἶναι ὁ χῶρος (αὐτός); τί κάμουν δὲ (μέσα) εἰς αὐτὸν οἱ νεανίαί; τί θαυμάζουν δὲ ἐκ τῶν πολιτῶν οἱ γεροντότεροι² καὶ οἱ νέοι μεταξύ³ τῶν θεατῶν;

ΣΟΛΩΝ—Ὁ χῶρος (αὐτός) γυμναστήριον⁴ εἶναι εἰς αὐτὸν οἱ θεαταὶ θαυμάζουν τὰς ἀρετὰς τῶν νέων καὶ τὴν σωματικὴν διάπλασιν⁵ καὶ τὰς τόλμας καὶ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀγωνιστῶν. Ἐπαινοῦν δὲ ἀπολαύουσι οἱ νικηταί.

ANAXARΣΙΣ—Ἐγώ, ὦ Σόλων, ἐμάθαινα ὅτι σὺ ἐφευρέτης τῶν ἐθίμων εἶσαι καὶ εἰσηγητὴς καὶ νομοθέτης⁶ τῆς πολιτείας. Θέλω λοιπὸν σὺ νὰ μὲ διδάσκῃς ὡς μαθητὴν περὶ αὐτῶν.

ΣΟΛΩΝ—Ἡμεῖς τοὺς πολίτας ψυχὴν τῆς πολιτείας (τοὺς) νομίζομεν τὴν δὲ ἀνατροφὴν εἰς παιδαγωγοὺς ἐπιτρέπομεν (ἀναθέτομεν) καὶ εἰς τοὺς κόπους συνηθίζομεν τοὺς νέους. Ὅταν δὲ ἔφηβοι εἶναι (γίνονται), ἄλλους μὲν⁷ ὀπλίτας, ἄλλους δὲ πελταστάς. ἄλλους δὲ τοξότας κατατάσσομεν. Διδάσκομεν δὲ αὐτοὺς ἀπὸ παιδιὰ (ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας) καὶ ἀπὸ τοὺς γεωργοὺς παίρομε διδάγματα διότι οἱ γεωργοὶ τὰ φυτὰ, ἐνόσφ μὲν εἶναι μικρά, (τὰ) προφυλάσσουν, ὅταν δὲ μεγαλώνουν, εἰς τοὺς ἀνέμους (τὰ) ἀφήνουν (ἐλεύθερα). Ἔτσι καὶ ἡμεῖς τοὺς νέους, ἕως ὅτου μὲν εἶναι παιδιὰ, τοὺς προφυλάσσομε, ὅταν δὲ (γίνονται) νεανία, παρόχομεν εἰς αὐτοὺς ἐλευθερίαν διότι τότε δὲν ἔχουν κίνδυνον.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

¹πρεσβύτης=ἡλικιωμένος, γέρος.
²τῶν πολιτῶν οἱ πρεσβῦται=οἱ γεροντότεροι ἀπὸ τοὺς πολίτας.
³ἐν τοῖς θεαταῖς=μεταξὺ τῶν θεατῶν.
⁴γυμνάσιον=γυμναστήριον.
⁵εὐεξία=ἡ ὑγεία καὶ ρώμη τοῦ σώματος, ἡ κανονικὴ σωματικὴ διάπλασις, ἡ λεβεντία.
⁶εἰσηγητὴς=ἐκεῖνος πού εἰσηγεῖται, πού προτείνει κάτι, πού εἰσάγει κάτι νέον.
⁷συναρμολογῆς πολιτείας=ἐκεῖνος πού συναρμολογεῖ τὴν πολιτεία, πού συντάσσει τὸ πολίτευμα—ὁ νομοθέτης.

πόρος=κόπος.
⁸ἐθίζω=συνηθίζω.
⁹ἐφηβος=ὁ νέος εἰς τὴν ἐφηβικὴν τὴν ἡλικίαν.
¹⁰τοὺς μὲν... τοὺς δὲ=ἄλλους μὲν... ἄλλους δέ.
¹¹τάττω=τάσσω, διατάσσω, κατατάσσω, τοποθετῶ.
¹²ἀπὸ παιδίων=ἀπὸ παιδιὰ, ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας.
¹³διδαχὴ=διδασκαλία, δίδαγμα.
¹⁴οἱ γὰρ...=διότι οἱ...
¹⁵ἕως=ἕως ὅτου, ἐν ὅσῳ.
¹⁶φυλάττω=προφυλάττω.
¹⁷τοῖς ἀνέμοις ἐπιτρέπονται=τ' ἀφήνουν ἐλεύθερα στοὺς ἀνέμους.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

Σόλων : ὁ περίφημος νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν (594 π.Χ.). Ἡ νομοθεσία του εἶχε καθιερώσει ὑποχρεωτικὴν τὴν γυμναστικὴν εἰς τὴν ἀγωγήν τῶν νέων.

Ἀνάχαοις : περιηγητὴς Σκυθίας (ἀπὸ τὴν Σκυθίαν), ὁ ὁποῖος ἐπεσκεψθῆ, καθὼς λέγεται, τὰς Ἀθήνας ἐπὶ Σόλωνος.

γυμνάσια : τὰ γυμναστήρια ἦσαν δημόσιοι χώροι, στολισμένοι μὲ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, στοὰς μὲ κιονοστοιχίας, δενδροστοιχίας, ἀγάλματα, ἀνδριάντας νικητῶν, ἡρώων καὶ θεῶν καὶ μὲ τὰ ἀπαραίτητα ὄργανα, ἀποδυτήρια, λουτρά, κρήνας κλπ. Ἦσαν τόπος ἀσκήσεως διὰ τοὺς νέους, ἀλλὰ καὶ τόπος συγκεντρώσεων καὶ πνευματικῆς μορφώσεως τῶν ἐφήβων καὶ τῶν ἐνηλίκων. Εἰς αὐτὰς τὰς συγκεντρώσεις συχνὰ ἐδίδασκαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι καὶ σοφισταί.

παιδαγωγοί : ἰδιωτικοὶ διδάσκαλοι ἢ ἀπλοὶ συνοδοὶ τῶν μικρῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνελάμβαναν τὴν ἀγωγήν τῶν παιδιῶν. Αὐτοὶ ἐδίδασκαν τὰ πρῶτα γράμματα ἢ ὠδηγοῦσαν τὰ παιδιά εἰς τὸ σχολεῖον, καθὼς καὶ εἰς τοὺς περιπάτους, εἰς τὰ γυμναστήρια καὶ τὰς παλαίστρας.

ὀπλίτης : αἱ στρατιωτικαὶ ἀσκήσεις τῶν νέων εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας ἤρχιζαν ἀπὸ τῆς ἐφηβικῆς τῶν ἡλικίας. Οἱ συμπληροῦντες τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας

τῶν, εἰς εἰδικὴν τελετὴν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, κρατοῦντες τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ, ἐδίδον τὸν περίφημον ὄρκον: «Οὐ καταισχυνῶ ὅπλα τὰ ἱερά, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παρραστάτην, ὅτω ἂν στοιγῆσω ἄμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδῶσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω ὄσης ἂν παραδέξωμαι κλπ...».

πελταστής : στρατιώτης ἐλαφρὰ ὀπλισμένος μὲ μικρὰν ἀσπίδα (πέλτην), ἐνθ' ὁ ὀπλίτης εἶχε βαρύτεραν πανοπλίαν: κράνος, θώρακα, κνημίδας, ἀσπίδα, δόρατα, ἀκόντια, ξίφη κλπ.

(Βλέπε τὰς κατωτέρω εἰκόνας καὶ σύγκρινε τὴν διαφορὰν τῆς ἐξαρτύσεως καὶ τῆς πανοπλίας ἐνὸς ἀρχαίου ὀπλίτου καὶ ἐνὸς πελταστοῦ).

ΠΕΛΤΑΣΤΗΣ

(Σχέδια ἀντιγραμμένα ἀπὸ παραστάσε:ς ἀρχαίων ἀθηναϊκῶν ἀγγείων).

ΟΠΛΙΤΗΣ

ΤΟ ΝΟΗΜΑ—'Ο 'Ανάχαρσις επισκέπτεται τὰς 'Αθήνας καὶ ζητεῖ διαφόρους ἐπεξηγήσεις ἀπὸ τὸν Σόλωνα. 'Αντικρούζει τὸ γυμναστήριον καὶ ἐρωτᾷ τί πρᾶγμα εἶναι αὐτὸς ὁ τόπος· τί κάνουν ἐδῶ μέσα οἱ νέοι καὶ τί κάθονται καὶ θαναμάζουν οἱ θεαταί. 'Ο Σόλων ἐξηγεῖ ὅτι εἶναι γυμναστήριον κτλ. 'Ο 'Ανάχαρσις ξέρει ὅτι ὁ Σόλων καθιέρωσε αὐτὰ τὰ ἔθιμα καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ εἰσηγητὴς τῶν νόμων· ζητεῖ λοιπὸν νὰ διδαχθῆ. 'Ο Σόλων τοῦ ἀναπτύσσει τὰς ἀντιλήψεις τῶν Ἑλλήνων· ψυχὴ τῆς πολιτείας θεωροῦνται οἱ πολῖται της. Γι' αὐτὸ φροντίζουν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν νέων, τὴν σκληραγωγίαν, τὴν ἐξάσκησίν των εἰς τὰ πολεμικὰ κτλ.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Ὀνσιαστικά πρωτόκλιτα ἄρσενικά εἰς -ας καὶ εἰς -ης. Βλ. Γραμματικὴν §§ 46—49.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ, ἡ ὁποία, ὅπως εἶδαμε, περιλαμβάνει θηλυκὰ εἰς-α καὶ-η, περιλαμβάνει καὶ ἄρσενικά εἰς -ας καὶ -ης :

ὄνομ.	ὁ	νεανί -ας	ὁ	πολίτ -ης
γεν.	τοῦ	νεανί -ου	τοῦ	πολίτ -ου
δοτ.	τῷ	νεανί -α	τῷ	πολίτ -η
αἰτ.	τὸν	νεανί -αν	τὸν	πολίτ -ην
κλητ.	ὦ	νεανί -α	ὦ	πολίτ -α

ὄνομ.	οἱ	νεανί -αι	οἱ	πολίτ -αι
γεν.	τῶν	νεανι -ῶν	τῶν	πολιτ -ῶν
δοτ.	τοῖς	νεανί -αις	τοῖς	πολίτ -αἰς
αἰτ.	τούς	νεανί -ας	τούς	πολίτ -ας
κλητ.	ὦ	νεανί -αι	ὦ	πολίτ -αι

Προσοχὴ εἰς τὰς καταλήξεις τῆς γενικῆς τοῦ ἑνικοῦ (πάντοτε -ου) καὶ τῆς γενικῆς τοῦ πληθυντικοῦ, ἡ ὁποία πάντοτε τινίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης εἰς ὅλα τὰ πρωτόκλιτα, ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ (τῶν ταμιῶν, τῶν νεανιῶν, τῶν βιβλιοπωλῶν, τῶν παραλιῶν, τῶν ἀποριῶν, τῶν θαλασσῶν).

—Αἱ καταλήξεις τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὅμοιαι καὶ εἰς τὰ ἄρσενικά καὶ εἰς τὰ θηλυκὰ τῆς πρώτης κλίσεως.

—Πολλὰ πρωτόκλιτα ἄρσενικά εἰς -ης σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ εἰς -α :

Εἶναι τὰ εἰς -της, -άρχης, -μέτρης, -πόλης, -τρίβης, -ώνης κτλ. Ἐπίσης τὰ ἔθνικα: ὦ Πέρσα.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ—Ἡ κατάληξις -ας τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε μακρά. Προσοχή εἰς τὸν τονισμόν: ὁ προκοιθήρης, τοὺς στρατιώτας, τῆς χώρας, τὰς σφαιράς, τὰς μούσας.

6. Ἀνατροφή τῶν νέων παρὰ Πέρσαις.

Οἱ Πέρσαι τοὺς νέους κοντὰ εἰς τοὺς δημοσίους διδασκάλους ἐμόρφωναν εἰς κοινὰ σχολεῖα¹. Οἱ διδάσκαλοι τῶν Περσῶν σοφοὶ καὶ καλοὶ πολῖται ἦσαν. Τοὺς ἀνηθικούς² εἰς τὰς σχέσεις³ (των) νέους αὐστηρῶς⁴ ἐτιμωροῦσαν. Διὰ τοῦτο δικαιοσύνην ἐμάθαιναν (ἐδιδάσκοντο) καὶ ἀπὸ πονηρὸν ἢ αἰσχρὸν ἔργον ἀπέιχαν (=ἐκρατοῦντο μακράν).

Τὴν ἀδικίαν δὲ ἀπέφευγαν καὶ τὴν φιλίαν καλλιεργοῦσαν διότι ἡ φιλία τῶν δικαίων (ἐννοεῖται: ἀνθρώπων) ἀγαθῶν πηγὴ εἶναι, ἡ δὲ [ἐννοεῖται: φιλία] τῶν ἀδικῶν ψεύτικη⁵ καὶ ὄχι σταθερὴ⁶. Ἔτσι οἱ νέοι τῶν Περσῶν ὕστερα (ἀργότερα) καλοὶ μὲν καὶ φιλόστοργοι, φιλόκαλοι δὲ καὶ φιλότιμοι πολῖται ἦσαν.

Καὶ τὴν ἀχαριστίαν δὲ τῶν νέων ἐτιμωροῦσαν οἱ Πέρσαι διότι τοὺς ἀχαρίστους (τοὺς) ἐνόμιζαν ἀδίκους ὄχι μόνον πρὸς τοὺς φίλους ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς. Ἐπίσης δὲ οἱ νέοι μὲ μετρημένον⁷ τρόπον ἐζοῦσαν.

Μέχρι μὲν δεκαεπτὰ ἐτῶν ἔτσι ἐμόρφωναν τοὺς νέους. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ καλοὶ νέοι συναναστρέφοντο⁸ μὲ τοὺς ἐφήβους, οἱ δὲ ἐκ τῶν ἐφήβων φρόνιμοι καὶ ἀνδρεῖοι (ἢ: ὅσοι δὲ ἀπὸ τοὺς ἐφήβους ἦσαν φρόνιμοι καὶ ἀνδρεῖοι) μὲ τοὺς τελείους πολίτας συναναστρέφοντο καὶ ἔπαιρναν μέρος⁹ εἰς ἀξιώματα καὶ τιμὰς.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

παρὰ Πέρσαις=εἰς τοὺς Πέρσας.	χρηστὸς=ἐνάρετος, καλός.
παρὰ τοῖς διδασκάλοις=κοντὰ εἰς τοὺς διδασκάλους, πλησίον τῶν διδασκάλων.	² φαῦλος=κούφιος, ἀνήθικος.
παιδεύω=ἐκπαιδεύω, μορφώνω.	³ συνήθειαι=συναναστροφαί, σχέσεις
¹ διδασκαλεῖον=σχολεῖον.	⁴ ἰσχυρῶς=δυνατὰ, αὐστηρά.
κοινὰ διδασκαλεῖα=κοινὰ σχολεῖα, δημόσια.	κολάζω=τιμωρῶ.
	Διὰ=διὰ τοῦτο, γι' αὐτό.
	μανθάνω=μαθαίνω, διδάσκομαι.
	ἀπέχω τινός=κρατῶ ἀπόστασιν,

ἀπομακρύνομαι, κρατιέμαι μακρὰ ἀπὸ κάτι.

αἰσχρὸν = ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ αἰσχύνεται (νὰ ἐντρέπεται) κανεὶς.

φεύγω = ἀποφεύγω.

θεραπεύω = καλλιεργῶ.

ἢ γὰρ τῶν δικαίων φιλία = διότι ἡ φιλία τῶν δικαίων.

ἄπατηλὸς = ψεύτικος.

μόνιμος = ἀμετάβλητος, σταθερὸς.

ὑστερον = ὑστερώτερα, ἀργότερα.

φιλόκαλος = ἐκείνος πού ἀγαπᾷ τὸ καλόν, τὸ κάλλος, τὸ ὄρατον.

νομίζω = θεωρῶ.

δίαιτα = ὁ τρόπος τοῦ ζῆν.

ἴμετροις = μὲ μέτρον, μετρημένοις, φρόνιμος.

μετρία δίαίτα = μετρημένη ζωὴ, φρόνιμος τρόπος ζωῆς.

διάγω = περνῶ τὸν καιρὸν μου, ζῶ.

ἐπτεκαίδεκα = δεκαεπτὰ.

ἐκ δὲ τούτων = μετὰ ἀπ' αὐτό, μετὰ ταῦτα δέ.

ἄσυνῆσαν = παρατατ. τοῦ συνθέτου ρήμ. **σύν-εimi** = εἶμαι μαζί μὲ κάποιον, συναναστρέφομαι.

οἱ τῶν ἐφήβων φρόνιμοι = οἱ φρόνιμοι ἐκ τῶν ἐφήβων, ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἐφήβους ἦσαν φρόνιμοι.

φρόνιμος = ἐκείνος πού ἔχει φρόνησιν, ὁ γνωστικός.

ἄμεταλαμβάνω = λαμβάνω μέρος, συμμετέχω.

ἄρχαι = ἀξιώματα.

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

Πέρσαι: οἱ κάτοικοι τῆς Περσίας, μεγάλης χώρας τῆς Ἀσίας, γνωστοὶ ἀπὸ τὰς ἐκστρατείας των κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ μέγα Περσικὸν κράτος τῆς ἀρχαιότητος ἴδρυσεν πρῶτος ὁ Κῦρος (550 - 530 π. Χ.), ὁ ὁποῖος ὑπέταξε τοὺς Μήδους καὶ ὅλα τὰ ἔθνη τῆς δυτικῆς Ἀσίας. Ὁ διάδοχός του *Καμβύσης* ἐξαιπλώνει τὸ κράτος του μέχρι τῆς Αἰγύπτου (520 π. Χ.). Ὁ ὕ-

στερα ὁ *Λαρσῆος* ὁ Α' ὀργανώνει τὰ κράτος, ὑποτάσσει τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἰωνίας (500 - 494) καὶ ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Ἑλλάδος (490 - Μαραθῶν). Ὁ *Ξέρξης* συνέκρινε τὰς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ἑλλάδος (480 - Θερμοπύλαι), ἀπ' ὅπου ἐπέστρεψε ἠττημένος (480 - Σαλαμίς, 479 Πλαταιαί). Τὸ Περσικὸν κράτος κατέλυσεν ἀργότερα ὁ Μ. Ἀλέξανδρος (330 π.Χ.).

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Ἐπίθετα δευτερόκλιτα τρικατάληκτα καὶ δικατάληκτα. (Βλ. Γραμματ. §§ 105—107. §§ 109—112).

ΕΠΙΘΕΤΑ λέγονται αἱ λέξεις πού σημαίνουν ποιότητα ἢ ιδιότητα ἐνὸς οὐσιαστικοῦ: ἄριστος *λευκός*, οἰκία *ὑψηλή*, βιβλίον *καθαρόν*.

Τριγενῆ εἶναι τὰ περισσότερα: ὁ *καλός*, ἡ *καλή*, τὸ *καλόν*.

Διγενῆ εἶναι ἐκεῖνα πού δὲν ἔχουν οὐδέτερον: ὁ *φυγός*, ἡ *φυγός*, τὸ—

—Τὰ τριγενῆ ἐπίθετα εἶναι **τρικατάληκτα** (μὲ χωριστὴν κατάληξιν διὰ τὸ κάθε γένος: *καλός*, *καλή*, *καλόν*) καὶ **δικατάληκτα** (μὲ μίαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον: ὁ καὶ ἡ *ἔνδοξος*, τὸ *ἔνδοξον*).

Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ ἀκολουθεῖ τὰς κλίσεις τῶν οὐσιαστικῶν καὶ διακρίνομεν ἐπίθετα **δευτερόκλιτα** (ὅταν κλίνονται κατὰ τὴν β' κλίσει) καὶ **τριτόκλιτα** (κατὰ τὴν γ' κλίσει).

—ΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ εἶναι τρικατάληκτα (*καλός, ἡ, -όν*) καὶ δικατάληκτα (*ἐνδοξός, -ος, -ον*).

Τὰ **δικατάληκτα** κλίνονται καὶ εἰς τὰ τρία γένη κατὰ τὴν β' κλίσει.

ὁ ἐνδοξός	ἡ ἐνδοξή	τὸ ἐνδοξόν
τοῦ ἐνδόξου	τῆς ἐνδόξου	τοῦ ἐνδόξου
τῷ ἐνδόξῳ	τῇ ἐνδόξῳ	τῷ ἐνδόξῳ
τόν ἐνδοξόν	τήν ἐνδοξόν	τὸ ἐνδοξόν
ὦ ἐνδοξε	ὦ ἐνδοξε	ὦ ἐνδοξόν
οἱ ἐνδοξοί	αἱ ἐνδοξοί	τὰ ἐνδοξα
τῶν ἐνδόξων	τῶν ἐνδόξων	τῶν ἐνδόξων
τοῖς ἐνδόξοις	ταῖς ἐνδόξοις	τοῖς ἐνδόξοις
τούς ἐνδόξους	τάς ἐνδόξους	τὰ ἐνδοξα
ὦ ἐνδοξοί	ὦ ἐνδοξοί	ὦ ἐνδοξα

Τὰ **τρικατάληκτα** ἔχουν μόνον τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ οὐδέτερον κατὰ τὴν β' κλίσει. Τὸ θηλυκὸν ἀκολουθεῖ τὴν α' κλίσει:

1. ὁ καλός	ἡ καλ-ἡ	τὸ καλόν
2. ὁ σοφός	ἡ σοφ-ἡ	τὸ σοφόν
3. ὁ νέος	ἡ νέ-α	τὸ νέον
4. ὁ πλούσιος	ἡ πλουσί-α	τὸ πλούσιον
5. ὁ μικρός	ἡ μικρ-ἄ	τὸ μικρόν
6. ὁ νεαρός	ἡ νεαρ-ἄ	τὸ νεαρόν

ΤΟ ΘΗΛΥΚΟΝ σχηματίζεται εἰς -η, ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως ἔπαρξη σύμφωνον—πλὴν τοῦ ρ (παράδειγμα 1, 2).

—σχηματίζεται εἰς -α, ὅταν πρὸ τῆς καταλήξεως ἔπαρξη φωνῆεν ἢ ρ (παράδειγμα 3, 4, 5, 6).—Ἐξαιρεῖται τὸ *δγδοός, δγδό-η*.

Νὰ μὴ παρασρωμέθα, ἂν σήμερον λέγωμεν *καθαρή, μικρὴ κτλ.*

Προσοχὴ εἰς τὸν τονισμόν τῶν θηλυκῶν: εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται ὅπου καὶ ὅπως τὸ ἀρσενικόν: οἱ πλούσιοι — αἱ πλούσιαι (ἐνῶ εἰς τὰ οὐσιαστικά: ἡ οἰκία — αἱ οἰκίαι) τῶν πλουσίων—τῶν πλουσίων (ἐνῶ εἰς τὰ οὐσιαστικά: αἱ οἰκίαι—τῶν οἰκιῶν)

ΔΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ εἰς -ος εἶναι συνήθως τὰ σὺνθετα: ὁ καὶ ἡ ἐν-δοξός, ὁ καὶ ἡ ἀ-καρπός, ὁ καὶ ἡ ἐπί-τιμος κλπ.

—καθὼς ἐπίσης καὶ μερικά ἄπλα εἰς -εἰος, -ιος, -ιμος: (ὁ καὶ ἡ βόρειος, ὁ καὶ ἡ γαμήλιος, ὁ καὶ ἡ δόκιμος).

7. Κύων καὶ πρόβατον.

Ὅταν τὰ ζῶα εἶχαν φωνήν, τὰ πρόβατα ἔλεγαν εἰς τὸν κύριόν (των) [=εἰς τὸ ἀφεντικό τους]:

«Ἡμεῖς, κύριε, μαλλιά σου παρέχομε (σου δίνομε) καὶ τυρί, με τοὺς ἀμνοὺς μας δὲ τρέφομε τὰ τέκνα (σου). Σὺ δὲ τίποτε δὲν παρέχεις εἰς ἡμᾶς, ἐὰν ¹ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν γῆν δὲν (τὸ) παίρνωμε· ὁ δὲ σκύλος, ἂν καὶ ² τίποτε δὲν παρέχει εἰς ἐσένα, ἀπὸ τὸν σίτον κάθε μέρα παίρνει».

Ὁ δὲ σκύλος ἔλεγε: «Ἦ ἀνόητο πρόβατο, ἡ γλῶσσα σου προτρέχει (=τρέχει πρὶν) ἀπὸ τῆ σκέψι (σου). Ἐγὼ εἶμαι χρησιμώτερος ἀπὸ σᾶς· διότι ἔργον μὲν δικό σας (δουλειὰ δική σας) εἶναι νὰ παρέχετε τὰ ἀγαθὰ (τὰ χρήσιμα) εἰς τὸν κύριον, ἄλλον δὲ κόπον σεῖς δὲν ἔχετε. Ἐὰν δὲ ἐγὼ δὲν ἐφύλαττα σᾶς, θὰ κινδυνεύατε³ νὰ πάσχετε κακὰ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Εἰς ἐμένα δὲ εἶναι ἀνάγκη πάντοτε νὰ φυλάττω καὶ νὰ σφῶζω σᾶς ἀπὸ τοὺς κινδύνους».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

κύων=σκύλος.

τὰ ζῶα εἶχε=τὰ ζῶα εἶχον (βλέπε κατωτέρω Συναξακικόν).

τὰ πρόβατα ἔλεγε=τὰ πρ. ἔλεγον.
δεσπότης=ὁ κύριος, ὁ οἰκοδεσπότης, τὸ ἀφεντικό.

ἔριον=τὸ μαλλί.

παρέχω=δίδω, προσφέρω.

ἄμνος=ἀρνάκι.

οὐδὲν (παρέχεις)=τίποτε δὲν (παρέχεις).

¹εἰ μὴ=ἐὰν δὲν

εἰ μὴ... λαμβάνομεν=ἐὰν δέν... παίρνωμε.

²καίτοι=ἂν καὶ

ἐκ τοῦ σίτου λαμβάνει=ἀπὸ τὸ σιτάρι παίρνει, δηλ. τρώγει ψωμί.

προτρέχω (τινός)=τρέχω πρὶν ἀπὸ κάποιον.

διάνοια=τὸ μυαλό, ἡ σκέψις.

ἡ γλῶσσα προτρέχει τῆς διανοίας=ἡ γλῶσσα τρέχει γρηγορώτερα ἀπὸ τὴ σκέψι· δηλ. μιλιᾷ προτοῦ σκεφθῆς.

ἔργον ὑμῶν ἐστι=ἔργον σας εἶναι, δουλειὰ δική σας εἶναι, καθήκον σας εἶναι.

τὰ ἀγαθὰ=τὰ ὠφέλιμα, τὰ χρήσιμα.

παρέχειν=νὰ παρέχετε, νὰ δίδετε.
πόνος=κόπος.

εἰ μὴ ἐφύλαττον ὑμᾶς=ἐὰν δὲν σᾶς ἐφύλαττα.

³ἐκινδυνεύετε ἂν=θὰ κινδυνεύατε πάσχειν=νὰ πάσχετε.

ἀνάγκη: ἐννοεῖται ἐοῖ (ἀνάγκη ἐστὶ).

ἀνάγκη (ἐοῖ) φυλάττειν=εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάττω.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

Τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα εἶναι διασκευὴ ἀπὸ γνωστὸν μῦθον τοῦ Αἰσώπου. Οἱ Αἰσώπειοι μῦθοι, ἀνατολικῆς προελεύσεως, ἀπεδίδοντο εἰς τὸν Αἰσώπον, ὁ ὁποῖος ἔζησεν εἰς τὴν Φρυγίαν τῆς Μ. Ἀσίας κατὰ τὸν βον αἰῶνα π. Χ., καὶ εἶναι πάμ-

πολλοί. Εἰς τοὺς μύθους αὐτοὺς παριστάνονται κυρίως ζῶα μὲ ἐλαττώματα, προτερήματα καὶ ἄλλας χαρακτηριστικὰς ιδιότητας τῶν ἀνθρώπων, τὸ συμπέρασμά των δὲ (τὸ ἐπιμύθιον) εἶναι πάντοτε ἕνα δίδαγμα ἀπὸ τὴν πείραν τῆς ζωῆς.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι α' καὶ β' προσώπων. Βλ. Γραμμ. §§ 147—148.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ λέγονται αἱ λέξεις ποὺ χρησιμοποιοῦμε ἀντὶ ὀνομάτων (αὐτὸ δηλώνει καὶ ἡ ὀνομασία : ἀντωνυμία).

Παραδείγματα : Ὁ Πλάτων ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Σωκράτους. *Τούτου* [τοῦ Σωκρ.] τὴν διδασκαλίαν δὲν ἐλησμόνησεν ὁ Πλάτων, ἀλλὰ καὶ οὗτος [ὁ Πλάτων] ἐδίδαξεν εἰς τοὺς μαθητάς του ὅ,τι ἤκουσε παρ' ἐκείνου [τοῦ Σωκρ.].—Χάριτας ὁμολογοῦμέν σοι, ὦ διδάσκαλε· σὺ γὰρ ἐδίδαξας ἡμᾶς τὸ εὖ ζῆν.—Ἐγὼ [ὁ Πλάτων] παρὰ τοῦ Σωκράτους ἐδιδάχθην, ὑμεῖς δὲ παρὰ τίνος;—Τὰς γνώσεις ἡμῶν [τῶν διδασκάλων] ἐδιδάξαμεν ὑμῖν [τοῖς μαθηταῖς].—Ἀριστείδης δίκαιος ἦν. *Τοιοῦτος* [δηλ. δίκαιος] ἦν καὶ Θεμιστοκλῆς.

—Αἱ ἀντωνυμίαι ἀντικαθιστοῦν ὀνόματα (οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα) καὶ ἀναλόγως τῆς σημασίας των λέγονται : *προσωπικαὶ* (ἐγὼ, σύ, ἡμεῖς), *δεικτικαὶ* (οὗτος, αὕτη, τοῦτο, ἐκεῖνος), *κτητικαὶ* (ἐμός = δικός μου, ἡμέτερος), *ἔρωτηματικαὶ* (τίς; = ποῖός;), *ἀόριστοι* (ἄνθρωπος τις = κάποιος ἄνθρ.), *ἀναφορικαὶ* (ὅς, ὅστις = ὁ ὁποῖος) κτλ.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ λέγονται αἱ ἀντωνυμίαι ποὺ δηλώνουν τὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου :

ἐγὼ (α' πρόσωπον)
 σὺ (β' πρόσωπον)
 ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνος κτλ. (γ' πρόσ.)

Αἱ ἀντωνυμίαι εἶναι κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου. Αἱ *προσωπικαὶ* ἀντωνυμίαι κλίνονται ὡς ἑξῆς :

	Α' ΠΡΟΣΩΠΟΥ	Β' ΠΡΟΣΩΠΟΥ	Γ' ΠΡΟΣΩΠΟΥ
ΕΝ. ὄνομ.	ἐγὼ	σὺ	[ὄδσ, οὗτος, ἐκεῖνος κλπ.]
γεν.	ἐμοῦ καὶ μου	σοῦ, σου	οὔ (=αὐτοῦ)
δοτ.	ἐμοὶ καὶ μοι	σοί, σοι	οἷ (=αὐτῷ)
αἰτ.	ἐμὲ καὶ με	σέ, σε	ἔ (=αὐτόν)
κλητ.	—	—	—
ΠΛ. ὄνομ.	ἡμεῖς	ὑμεῖς (=σεῖς)	σφεῖς (=αὐτοὶ)
γεν.	ἡμῶν	ὑμῶν	σφῶν (=αὐτῶν)
δοτ.	ἡμῖν	ὑμῖν	σφίοι(ν) (=αὐτοῖς)
αἰτ.	ἡμᾶς	ὑμᾶς	σφᾶς (=αὐτούς)
κλητ.	—	—	—

ΕΓΚΛΙΤΙΚΑΙ ΛΕΞΕΙΣ εἶναι οἱ τύποι μου, μοί, μὲ σοῦ, σοί, σέ -οὔ, οἷ, ἔ, οἱ ὅποιοι ἐγκλίνουν τὸν τόνον : διδάσκαλός μου, δός μοι, ἔδωκά σοι, εἶδομέν σε κτλ., ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα λέξεις καὶ ἀντωνυμίας : *Ἦν ποτε ἄνθρωπός τις δοῦλόν τινα ἔχων. Οὗτός ἐστιν ὁ θεός, ὃν περ Ἕλληνές τινές φασιν ἐνταυθὰ πού φανῆναι.*

Περὶ ἐγκλιτικῶν βλ. Γραμμ. §§ 19—21. Συνοψίζομεν : Θὰ προσέχωμεν τὴν προηγουμένην λέξιν :

- 1—ὅταν προπαροξύνηται, ὁ τόνος ἀναβιβάζεται : *ἄνθρωπός τις.*
- 2—ὅταν προπερισπάται, ὁ τόνος ἀναβιβάζεται : *τιμῶμέν σε.*
- 3—ὅταν παροξύνηται, ὁ τόνος ἀποβάλλεται, ἂν τὸ ἐγκλιτικὸν εἶναι μονοσύλλαβον : *γέρων τις.*
- 4—ὅταν παροξύνηται, ὁ τόνος διατηρεῖται, ἂν τὸ ἐγκλιτικὸν εἶναι δισύλλαβον : *λόγοι τινές.*
- 5—ὅταν ὀξύνηται, ὁ τόνος ἀποβάλλεται : *θεός τις.*
- 6—ὅταν περισπάται, ὁ τόνος ἀποβάλλεται : *καλῶ τινα.*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

**Αττική σύνταξις.* Βλέπε «Συντακτικὸν εἰς ἀπλᾶ μαθήματα», Μάθημα 9ον.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀττικὴν διάλεκτον, ὅταν τὸ ὑποκείμενον ἦτο γένους οὐδετέρου καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, συνήθιζαν νὰ τὸ συντάσσουν μὲ ρῆμα ἐνικοῦ : *τὰ παιδιά παίζει [ἀντὶ παίζουσι].* Ὁ τρόπος αὐτὸς λέγεται ΑΤΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΙΣ.

8. Ἡ Αἴγυπτος.

(Α')

Ἡ Αἴγυπτος στενὴ εἶναι καὶ ἀπὸ τὴν νῆσον Ἐλεφαντίνην⁴ μέχρι τῆς θαλάσσης ἐκτείνεται. Ἡ χώρα δὲ αὕτη εἶναι ξηρή⁵ διότι βροχὲς μὲν ἐπὶ πολλὰ ἔτη⁶ δὲν γίνονται εἰς αὐτήν, δροσιὰ δὲ ὀλίγη.

Ἀπὸ τὸ μέσον δὲ τῆς Αἰγύπτου ὁ Νεῖλος ποταμὸς ρέει⁷ καὶ τὴν χώραν κατ' ἔτος πλημμυρίζει. Τότε καὶ οἱ δρόμοι καταλαμβάνονται⁸ ἀπὸ τὸν ποταμὸν καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν χωρὶς πλοία νὰ πορεύεται (κανεῖς). Οἱ παλαιοὶ ὀρθῶς τὴν Αἴγυπτον, μάλιστα δὲ (ιδίως δὲ) τὸ Δέλτα, δῶρον τοῦ Νεῖλου λέγουν (θεωροῦν).

Παράγει⁹ δὲ ἡ Αἴγυπτος κριθάρι ἄφθονον καὶ τυρὶ καὶ τὰ ἄλλα σιτηρά¹⁰ ἄμπελοι δὲ εἰς αὐτὴν δὲν γίνονται. Διότι ὁ οἶνος ὁ Αἰγυπτιακός, ὅπως ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον μαθαίνομε, δὲν ἦτο ἀπὸ τὴν ἄμπελον, ἀλλὰ ἀπὸ κριθάρι. Εἰς δὲ τὸν Νεῖλον βύβλος¹¹ φυτρώνει ἄφθονη, μεγάλης ἀξίας διὰ τοὺς Αἰγυπτίους¹² διότι βύβλινα (ἀπὸ βύβλον) μὲν ἦσαν τὰ ἱστία (τὰ καραβόπαννα), βύβλινα δὲ (ἀπὸ βύβλον) καὶ τὰ βιβλία τῶν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

τείνω=ἐκτείνω, τεντώνω, ἀπλώνω.

δμβρος (ὁ)=βροχή.

²ἐνιαυτός=ἔτος.

διὰ πολλῶν ἐνιαυτῶν=κατὰ τὴν πάροδον πολλῶν ἐτῶν, ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

δμβροὶ οὐ γίνονται=βροχὲς δὲν γίνονται, δὲν βρέχει.

διὰ μέσης τῆς Αἰγύπτου=ἀπὸ τὸ μέσον τῆς Αἰγύπτου.

³φέρεται (ὁ ποταμὸς)=(ὁ ποταμὸς) κυλάει, ρέει.

κατ' ἐνιαυτὸν=κατ' ἔτος, κάθε χρόνο.

κατακλύζω=πλημμυρίζω.

⁴κατέχομαι=καταλαμβάνομαι, γερμίζω.

τῷ ποταμῷ=ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ.

οὐκ ἔστι... πορεύεσθαι=δὲν εἶναι (δυνατὸν) νὰ πορεύσαι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ταξιδεύη κανεῖς.

⁵φέρω=παράγω.

σιτα (τὰ)=τὰ σιτηρά, τὰ γεννήματα.

ὁ τῶν Αἰγυπτίων=ὁ αἰγυπτιακός, ὡς=καθώς, ὅπως.

διδασκόμεθα=μαθαίνομε.

φύομαι=φυτρώνω.

βύβλος=πάπυρος, καλαμοειδὲς φυτόν.

πολλοῦ ἀξία=πολλοῦ (πράγματος) ἀξία, πού ἀξίζει πολλὰ πράγματα, πολλῆς ἀξίας.

βύβλινος=ἀπὸ βύβλον, ἀπὸ πάπυρον.

ἱστία=τὰ παννιὰ τῶν πλοίων.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

Αίγυπτος: ἡ μεγάλη χώρα τῆς βορειοανατολικῆς Ἀφρικῆς, γνωστὴ διὰ τὸν ἀρχαιότατον πολιτισμὸν τῆς. Διακρίνεται ἡ Κάτω Αἴγυπτος (μὲ πρωτεύουσαν τὴν Μέμφιν καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου) καὶ ἡ Ἄνω Αἴγυπτος (μὲ πρωτεύουσαν τὰς Θήβας). Ἀναπτύσσεται ἡδη ἀπὸ τῆς 5ης χιλιετηρίδος καὶ ἀκμάζει ἀπὸ τὸ 3000 π.Χ. μέχρι τοῦ 1000 π.Χ. περίπου. Οἱ Φαραῶ ἀνέπτυξαν τὸ κράτος, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἔκτισαν λαμπρὰ ἀνάκτορα καὶ βασιλικοὺς τάφους (*πυραμίδας*), πού προκαλοῦν ἀκόμη τὸν θαυμασμὸν, ὅπως καὶ ἡ γραφὴ των (*τὰ ἱερογλυφικά*). Τὸ 525 π.Χ. ἡ Αἴγυπτος ὑπετάγη εἰς τοὺς Πέρσας καὶ ἀπὸ τοὺς Πέρσας περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου (332 π.Χ.), ὁ ὁποῖος ἔκτισεν εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς ἢ Ἑλληνιστικούς χρόνους ἢ Ἀλεξάνδρεια συνενένησε πολλοὺς Ἕλληνας σοφοὺς καὶ ἐξηκολούθησε ἀνὰ ἀκμάζειν καὶ ἐπὶ Ρωμαίων ἀργότερα (μετὰ τὸ 31 π.Χ.), καθὼς καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν.

¹**Ἐλεφαντίνη:** μικρὰ νῆσος εἰς τὴν ἄνω Αἴγυπτον.

Νεῖλος: ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ποταμοὺς τῆς γῆς. Πηγάζει ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Ἀβησσυνίας καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσό-

γειον, ὅπου σχηματίζει τὸ Δέλτα. Ἀπὸ αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ καὶ ἡ εὐφορία τῆς Αἰγύπτου, διὰ τοῦτο καὶ ἐλατρεῦτο ὡς θεός. **οἶνος:** τὸ κρασί. Οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζαν τὸν οἶνον πού παράγεται ἀπὸ τὰς σταφυλὰς τῆς ἀμπέλου, ὅπως καὶ σήμερον. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι καὶ ἀργότερα διάφοροι «βάρβαροι» τῆς Εὐρώπης παρεοκεύαζαν οἶνον ἀπὸ τὸ κριθάρι, τὸν γνωστότατον σήμερον ζυθὸν (μύρα).

Ἡρόδοτος: ἀρχαῖος Ἕλλην ἱστορικός. Θεωρεῖται μάλιστα «πατὴρ τῆς ἱστορίας», διότι πρῶτος ἔγραψε συστηματικὴν παγκόσμιον ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς του. Ἐξιστόρησε τοὺς Περσικοὺς Πολέμους, ἀλλὰ προηγουμένως ἐγνώρισε καλὰ τὸ Περσικὸν κράτος καὶ περιηγήθη ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, τὰς ὁποίας μᾶς περιέγραψε εἰς τὸ ἔργον του. Ἐξῆσε κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ. (484-424;) καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀλικαρνασσὸν τῆς Μ. Ἀσίας (διὰ τοῦτο λέγεται καὶ Ἀλικαρνασσεύς).

βύβλος: καλαμοειδὲς φυτὸν, τὸ ὁποῖον φύεται εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου. Ἀπὸ τὸν φλοιὸν του, δι' εἰδικῆς κατεργασίας, κατεσκευάζαν οἱ Αἰγύπτιοι χάρτην (τὸν *πάπυρον*), ἀλλὰ καὶ χονδρὰ ὑφάσματα, καραβόπαννο κλπ. (ὅπως ἀπὸ ἄλλα φυτὰ—τὴν κίναβιν, τὸ λινάρι—κατασκευάζονται τὰ λινὰ ὑφάσματα κλπ.).

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

᾽Οριστική ᾽Ενεστώτος καὶ Παρατατικοῦ Μέσης φωνῆς
(βλ. Γραμμ. § 195) καὶ ᾽Απαρέμφατον ᾽Ενεστώτος Μέ-
σης φωνῆς (βλ. Γραμμ. § 195).

᾽Ο ᾽Ενεστώσ καὶ Παρατατικός τῆς Μέσης φωνῆς κλίνονται
ὡς ἑξῆς :

παιδ ^{εύ} -ομαι	ἔ-παιδ ^{ευ} -όμην
παιδ ^{εύ} -ει (ῆ -η) [=παιδεύσαι]	ἔπαιδ ^{εύ} -ου [=ἔπαιδεύεσο]
παιδ ^{εύ} -εται	ἔπαιδ ^{εύ} -ετο
παιδ ^{ευ} -όμεθα	ἔπαιδ ^{ευ} -όμεθα
παιδ ^{εύ} -εσθε	ἔπαιδ ^{εύ} -εσθε
παιδ ^{εύ} -ονται	ἔπαιδ ^{εύ} -οντο

Τὸ β' ἐνικὸν τοῦ ἔνεστ. καὶ παρατ. προῆλθεν ἐκ συναιρέ-
σεως, ἀφοῦ ἔξέπεσε τὸ σ πὸν ὑπῆρχε μεταξὺ δύο φωνηέντων :
παιδ^{εύ}(σ)αι—παιδ^{εύ}-αι—παιδ^{εύ}ει (παιδ^{εύ}η).

ἔπαιδ^{εύ}(σ)ο—ἔπαιδ^{εύ}-ο—ἔπαιδ^{εύ}ου.

Τὸ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ ἐνεστώτος τῆς Μέσης φωνῆς σχημα-
τίζεται : παιδ^{εύ}-εσθαι, λύεσθαι, γράφεσθαι, πορεύεσθαι (=νὰ
πορεύεσαι, νὰ πορεύεται κανεῖς, νὰ πορευόμεθα κτλ., ἀναλόγως
τοῦ νοήματος τῶν συμφραζομένων).

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ—Προσοχή, νὰ μὴ
συγχέωμεν τὰς κατάληξεις τοῦ β' πληθυντικοῦ (παιδ^{εύ}εσθε, ἔπαι-
δ^{εύ}εσθε) μὲ τὴν κατάληξιν τοῦ ἀπαρεμφάτου (παιδ^{εύ}εσθαι).

8. Ἡ Αἴγυπτος.

(B')

᾽Ο Νεῖλος¹ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν Αἴγυπτος ὠνομάζετο καὶ
ἥρωας τῶν Αἰγυπτίων ἦτο. Ὅπως δὲ οἱ ἄλλοι ἥρωες, ἔτσι καὶ ὁ
Νεῖλος ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἐλατρεύετο καὶ θεὸς ἀπὸ αὐτοὺς ὠνο-
μάζετο. Εἰς τὸν ἥρωα αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἥρωας (ῆ : διὰ
τὸν ἥρωα αὐτὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἥρωας) ναοὶ ἦσαν (ὑπῆρχαν).

᾽Ο Νεῖλος εἶναι γεμᾶτος² ἀπὸ ἰλὸν (=λάσπην) καὶ ἀπὸ ψά-
ρια, κάτω δὲ ἀπὸ τὴν ἰλὸν τὰ ψάρια τὰ αὐγὰ γεννοῦν. Ὅταν γί-
νεται πλημμύρα, μὲ τὴν ἰλὸν τοῦ Νεῖλου οἱ ἀγροὶ λιπαίνονται³ καὶ
εὐφορὲς οἱ γύρω του πεδιάδες γίνονται· διότι ἀπὸ τὴν ἰλὸν οἱ ρί-
ζες τῶν καρπῶν δύναμιν καὶ τροφήν λαμβάνουν.

*Ολόκληρη δὲ ἡ χώρα γυμνή⁴ ἀπὸ δρυῶς (=βαλανιδιῆς) καὶ ἀπὸ πεῦκα καὶ ἄλλα δένδρα εἶναι. Μόνον δὲ ἀπὸ Θηβῶν (=πέραν τῶν Θηβῶν)⁵ ὄγδόντα στάδια⁶ συναντᾷ⁷ κανεὶς πλαγιῆς καὶ ὄρεινὲς κορυφογραμμῆς⁸· στὶς πλαγιῆς δὲ αὐτῆς ἀμπέλια φυτρῶνουν καὶ σταφύλια γίνονται, ἀπὸ δὲ τὰ σταφύλια κρασί ἐξαίρετο. Κίνδυνος ὅμως γιὰ τὰ σταφύλια καὶ γιὰ τὰ στάχυα εἶναι οἱ ποτικτοί⁹· διότι ἀφθόνους ἡ χώρα τρέφει ποτικτούς, οἱ ὅποιοι¹⁰ τὰ στάχυα καὶ τὰ σταφύλια καταστρέφουν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

τὸ πάλαι=τὸν πηλὸ καὶρό, τὴν παλαιάν ἐποχὴν.
 ὡς=καθὼς, ὅπως.
 οὔτω=τοιοῦτοτρόπως, ἔτσι.
 θεραπεύω=λατρεύω.
 προσαγορεύω=ὀνομάζω.
 πληθύω=εἶμαι γεμάτος.
 ἰλύς-ύος (ἦ)=λάσπη, γλίνα.
 πληθύει ἰλύος=εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἰλύν.
 ἐπὸ τὴν ἰλύν=κάτω ἀπὸ τὴν ἰλύν.
 τίκτω=γεννῶ.
 τῆ ἰλύι=μὲ τὴν ἰλύν, διὰ τῆς ἰλύος.
 *πιαίνομαι=γίνομαι παχύς, λιπαίνομαι.
 περὶ αὐτὸν=γύρω ἀπὸ αὐτόν.
 πεδίον=ἡ πεδιάς.
 τὰ περὶ αὐτὸν πεδία=οἱ πεδιάδες ποῦ εἶναι γύρω του.
 τὰ πεδία γίγνεται=ἀττικὴ σύνταξις (=τὰ πεδία γίνονται).

αἱ τῶν καρπῶν ῥίζαι=αἱ ρίζαι τῶν καρπῶν.
 ἰσχύς-ύος (ἦ)=δύναμις.
 *ψιλός=γυμνός (γι' αὐτὸ λέμε: ἀποψίλωσις τοῦ δάσους).
 δρυῶς-ύος (ἦ)=βαλανιδιά.
 πίτυς-υος (ἦ)=ἡ πεύκη, τὸ πεῦκο.
 ψιλῆ δρυῶν κτλ.=γυμνὴ ἀπὸ δρυῶν.
 *ἐπιτυγχάνω=συναντῶ.
 κλιτὸς-ύος (ἦ)=ἡ πλαγιά τοῦ βουνοῦ.
 ὄφρυς-ύος (ἦ)=τὸ φρύδι· καὶ τὰ φρύδια τῶν βουνῶν, οἱ κορυφογραμμῆς.
 βότρυς-υος (ὀ)=σταφύλι, τσαμπί.
 μῦς-υός (ὀ)=ποτικτός.
 τρέφει=διατρέφει, παράγει.
 οἷ=οἱ ὅποιοι (ἀναφορικὴ ἀντωνυμία: ὅς, ἡ, ὅ, πληθ. οἷ, αἷ, ᾧ).
 φθειρώ=ἐπιφέρω φθοράν, καταστρέφω.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

Νεῖλος: βλέπε ἀνωτέρω, σελ. 26.
 ἤρω: οἱ ἤρωες εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐλατρεύοντο, ὅπως καὶ οἱ θεοί, μὲ βομούς, ἀνδριάντας, ναοὺς καὶ εἰδικὰς τελετάς. *Ἡσαν θνητοί, ἀλλὰ μὲ θεϊκὴν καταγωγὴν (ἡμίθεοι) καὶ ἀπεδίδοντο εἰς αὐτοὺς θαυμαστά κατορθώματα. Γνωστοί εἶναι οἱ ἤρωες τῶν ἀρχαίων *Ελλήνων: *Ἡρακλῆς, Θησεύς κ.π.ᾶ.

*Θῆβαι: προτεύουσα τῆς *Ἀνατολῆς Αἰγύπτου(βλέπε ἀνωτέρω σ. 26).
 *στάδιον: τὸ στάδιον (πληθ. τὰ στάδια καὶ οἱ στάδιοι) ἦτο μονὰς μήκος, μέτρον δηλ. μὲ τὸ ὅποῖον οἱ ἀρχαῖοι ὑπελόγιζαν τὰς ἀποστάσεις, ὅπως ἡμεῖς σήμερα π. χ. μὲ τὰ χιλιόμετρα ἢ τὰ μίλια. *Ἐνα στάδιον ἰσοδυναμεῖ μὲ 186 περίπου σημερινα μέτρα.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

Εἰς τὸ ἀνωτέρω μάθημα προσέξατε τὴν σύνταξιν τῶν π ρ ο θ έ σ ε ω ν :	
ἀπὸ+γεν. : ἀπ' Ἐλεφαντίνης.	παρὰ+αἰτ. : παρὰ τὴν ὄχθην.
μέχρι+γεν. : μέχρι τῆς θαλάσσης.	παρὰ+δοτ. : παρὰ Πέρσαις.
διὰ+γεν. : διὰ μέσης.	ἐκ+γεν. : ἐκ τῆς ἀμπέλου.
κατὰ+αἰτ. : κατ' ἐνιαυτόν, κατὰ τὸ ἄκρον Σούνιον.	ὑπὸ+γεν. : ὑπὸ τῶν κατοίκων, ὑπὸ τῆς ἰλύος.
κατὰ+γεν. : κατὰ τοῦ ἔχθρου.	ὑπὸ+αἰτ. : ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ὑπὸ τὴν ἰλύν.
ἄνευ+γεν. : ἄνευ πλοίων.	περὶ+αἰτ. : τὰ περὶ αὐτὸν πεδία.
ἐν+δοτ. : ἐν αὐτῇ.	περὶ+γεν. : περὶ Αἰγύπτου.
παρὰ+γεν. : παρὰ τοῦ Ἡροδότου	

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ὀνσιαστικά τριτόκλιτα φωνηεντόληκτα εἰς—ως καὶ εἰς—υς, -υος (βλ. Γραμμ. §§ 67-69). **Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία οὗτος* (βλ. Γραμμ. § 150,2)

**Ἡ ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ* περιλαμβάνει ὀνόματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν (ἄρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα) καὶ εἰς αὐτὴν ἀνήκουν ὅλα τὰ ὀνόματα ποῦ δὲν εἶναι τῆς α' ἢ τῆς β' κλίσεως.

*Ἐχουν ποικίλας καταλήξεις εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, διὰ τοῦτο διακρίνονται μᾶλλον ἀπὸ τὴν γενικὴν, ὅπου τὰ περισσότερα ἔχουν μίαν συλλαβὴν παραπάνω ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν : ἦ-ρωσ, ἦ-ρω-ος, κό-ραξ, κό-ρα-κος. Διὰ τοῦτο λέγονται καὶ *περιτιτούλλαβα*.

Τὸ *θ έ μ α* των εὐρίσκεται ἀπὸ τὴν γενικὴν, ἂν ἀφαιρέσωμεν τὴν κατάληξιν -ος. Π. χ. *κόραξ* (θέμα *κορακ-*, ἀπὸ τὴν γενικὴν : *κόρακ-ος*).

*Ὅταν ὁ *χ α ρ α κ τ ῆ ρ* (δηλαδὴ τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος) εἶναι σύμφωνον, λέγονται *ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ*, ὅπως : *κόραξ, κόρακ-ος, ἀγών, ἀγῶν-ος* κλπ.

*Ὅταν ὁ *χ α ρ α κ τ ῆ ρ* εἶναι φωνῆεν, λέγονται *ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ*, ὅπως : *ἦρωσ, ἦρω-ος, ἰχθύς, ἰχθύ-ος* κλπ.

ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ ὀνόματα εἰς -ως, -ωος καὶ -υς, -υος κλίνονται ὡς ἐξῆς :

ὁ ἦρω-ς	ὁ ἰχθὺ-ς	ἡ δρω-ς
τοῦ ἦρω-ος	τοῦ ἰχθ ὑ-ος	τῆς δρω-ός
τῷ ἦρω-ι	τῷ ἰχθύ-ι	τῇ δρω-ι
τὸν ἦρω-α	τὸν ἰχθῦ-ν	τὴν δρω-ν
ῶ ἦρω-ς	ῶ ἰχθὺ-	ῶ δρω-

οἱ ἦρω -ες	οἱ ἰχθύ -ες	αἱ δρυ -ες
τῶν ἠρώ -ων	τῶν ἰχθύ -ων	τῶν δρυ -ῶν
τοῖς ἦρω -σι	τοῖς ἰχθύ -σι	ταῖς δρυ -σι
τοὺς ἦρω -ας	τοὺς ἰχθύ -ς	τάς δρυ -ς
ὧ ἦρω -ες	ὧ ἰχθύ -ες	ὧ δρυ -ες

Εἰς τ' ἀνωτέρω διαφέρουν μόνον αἱ καταλήξεις τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἐνικοῦ (-α τὰ εἰς -ως καὶ -ν τὰ εἰς -υς), τῆς κλητικῆς (ἀνευ καταλήξεως τὰ εἰς -υς) καὶ τῆς αἰτιατικῆς τοῦ πληθυντικοῦ (-ας τὰ εἰς -ως καὶ -ς τὰ εἰς -υς).

— Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθ. τῶν εἰς -υς, ὅταν τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης, περισπᾶται, παρὰ τὸν κανόνα: τοὺς ἰχθύς, τὰς δρυς.

— Περισπῶνται ἐπίσης οἱ μονοσύλλαβοι τύποι πάντοτε: ἡ δρυς, τὴν δρῦν, ὧ δρυ, ὁ μῦς, τὸν μῦν, ὧ μῦ κτλ.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ, ὅπως εἶπαμεν ἀνωτέρω (Μάθημα 7ον, σελ. 23), εἶναι αἱ λέξεις πὺδ χρησιμοποιοῦμεν ἀντὶ τῶν ὀνομάτων.

Δεϊκτικὰ ἀντωνυμιαί εἶναι αἱ ἀντωνυμιαί τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦμεν, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν: ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ἡ γυνὴ αὕτη, τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ βιβλίον κτλ.

Ἀπὸ τὰς δεικτικὰς ἀντωνυμίας κλίνεται ὁμαλῶς, ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα, ἡ ἀντωνυμία:

ὄνομ. ἐκεῖνος	ἐκείνη	ἐκεῖνο (χωρὶς -ν)
γεν. ἐκείνου	ἐκείνης	ἐκείνου κτλ.

Πρέπει νὰ προσέξωμεν τὰς ἀνωμαλίας τῆς ἀντων. οὗτος:

ὄνομ. οὗτος	αὕτη	τοῦτο (χωρὶς -ν)
γεν. τούτου	ταύτης	τούτου
δοτ. τούτω	ταύτη	τούτω
αἰτ. τοῦτον	ταύτην	τοῦτο (χωρὶς -ν)
κλητ. —	—	—

ὄνομ. οὗτοι	αὗται	ταῦτα
γεν. τούτων	τούτων	τούτων
δοτ. τούτοις	ταύταις	τούτοις
αἰτ. τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλητ. —	—	—

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Ἡ κατάληξις -α καὶ -ας τῆς γ' κλίσεως εἶναι πάντοτε β ρ α χ ε ἰ α. Προσοχὴ εἰς τὸν τονισμόν: ὁ θῶς (=τσακάλι), τοῦ θῶός, τὸν θῶα, οἱ θῶες,

τοὺς θῶας (ἐνῶ εἰς τὴν α' κλίσιν εἶναι μακρόν: τοὺς στρατιώ-
τας, τὰς χώρας κτλ.).

9. Ξυλευόμενος.

[Ἔνας] Γεωργὸς κάθε μέρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν κοντὰ εἰς
τὸν ποταμὸν ἐπήγαινε. Ἐδῶ ἄλλοτε μὲν ψάρια καὶ χέλια ἔψά-
ρευε, ἄλλοτε δὲ μὲ τὸ τσεκουῖρι ἔκοβε ξύλα· μετὰ δὲ ἀπὸ τὴν δύ-
σιν τοῦ ἡλίου εἰς τὴν πόλιν ἐπάνω στ' ἄλογο τὰ ξύλα ἔφερνε (με-
τέφερε). Ξεφεύγει ὅμως κάποτε τὸ τσεκουῖρι καὶ στὸν ποταμὸ
πέφτει.

Καθόταν λοιπὸν περίλυπος κοντὰ στὴν ὄχθη καὶ γιὰ τὴν
ἀπώλεια (γιὰ τὸ χάσιμο) τοῦ τσεκουριοῦ ἔκλαιγε.

Ἄλλοτε θεὸς ἀναδύεται (βγαίνει) ἀπὸ τὸν ποταμὸν, τὴν αἰτία
τῆς θλίψεως μαθαίνει καὶ τὸν λυπᾶται². Ἀμέσως λοιπὸν στὸν πο-
ταμὸ καταδύεται (βυθίζεται)³ καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο [=μετ' οὐ πολὺ]
φέρει ἐπάνω δύο τσεκούρια, τὸ μὲν ἓνα δύο πήχσων ἀπὸ χρυ-
σόν, τὸ δὲ ἄλλο τοῦ γεωργοῦ. Αὐτὸς ὅμως ἦτο ἀγαθῆς φύσεως
(καλοῦ χαρακτήρος) καὶ παίρνει τὸ δικό του⁴. Ὁ θεὸς εὐχαριστεῖ-
ται⁵ μὲ τὴν σύνεσιν (φρονημάδα) καὶ μὲ τὴν φρόνησιν (λογικότη-
τα) τοῦ γεωργοῦ καὶ παρέχει (δίδει) εἰς αὐτὸν καὶ τὰ δύο τὰ τσε-
κούρια.

Ἄλλοτε γεωργός, μετὰ ἀπ' αὐτό, κρατῶντας τὰ τσεκούρια, πρὸς
τοὺς συντρόφους (του) ἔρχεται καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῶν τσεκουριῶν
λέγει εἰς αὐτοὺς [διηγῆται πῶς ἀπέκτησε τὰ τσεκούρια]. Ἐκ τού-
των [=ἐκ τῶν συντρόφων] ἓνας νομίζει εὐκολὴ⁶ τὴν ἀπόκτησιν
ἀγαθῶν καὶ πρὸς τὸν ποταμὸν ἔρχεται, εἰς τὸν ὅποιον⁷ ἐξεπίτη-
δες τὸ τσεκουῖρι ρίχνει· μετὰ δὲ τὴν πράξιν, κοντὰ στὸν ποταμὸν
ἔμενε καὶ ὅμοια μὲ τὸν πρῶτόν ἔκλαιγε. Φανερώνεται πάλιν ὁ
θεὸς καὶ μετὰ ἀπὸ δύο καταδύσεις βγάζει ὁμοίως δύο τσεκούρια.
Ἄλλοτε γεωργός, καθὼς βλέπει⁸ τὸ χρυσὸ (τσεκουῖρι), «αὐτὸ εἶναι
ἀληθινὰ τὸ τσεκουῖρι (μου)» λέγει. Ὁ θεὸς ὅμως γιὰ τὴν ἀνά-
δειά του ὀργίζεται καὶ κρατάει καὶ τὰ δύο τσεκούρια, εἰς δὲ τὸν
ξυλοκόπον λέγει «τῶν κακῶν πράξεων ἀμοιβὴ εἶναι καὶ τῶν δι-
κῶν μας ἀγαθῶν ἢ ἀπώλεια» [δηλ. ὅποιος κάνει κακὰ πράξεις χά-
νει καὶ τὰ δικά του ἀγαθὰ].

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ἄστν, -εως (τὸ)=πόλις' (τὸ κλεινὸν ἄστν=αἱ Ἀθῆναι. Παράβαλε: ἄστνφύλαξ=ὁ φύλαξ τοῦ ἄστεως, ἐνῶ οἱ φύλακες τῆς ὑπαίθρου, οἱ φύλακες τῆς χώρας=χωροφύλακες).

πορεύομαι=βαδίζω, πηγαίνω.
 ἐτέ μὲν... δτε δέ=ἄλλοτε μὲν... ἄλλοτε δέ.

ἔργχελυς, -υος (ὁ)=τὸ χέλι.
 ἡλίευεν=παρατ. τοῦ ῥ. ἀλιεύω.
 πέλεκυς, -εως (ὁ)=τὸ τσεκούρι.
 τῷ πελέκει=διὰ τοῦ πελέκεως, μὲ τὸ τσεκούρι.

ξυλεύομαι=κόβω ξύλα (πρβλ. τὴν ἀρχαία παροιμία: δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνήρ ξυλεύεται=ἅμα πέση ἢ βαλανιδιά, ὁ καθένας κόβει ξύλα.

ἐκφεύγω=ξεφεύγω.

ποτέ=κάποτε.
 καθέξομαι=κάθομαι.
 οἶν=λοιπόν.

παρὰ τὴν ὄχθην=κοντὰ στὴν ὄχθη.
 ἀπώλεια (ἡ)=τὸ χάσιμο.

ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ=διὰ τὴν ἀπώλειαν, γιὰ τὸ χάσιμο.

ὀδύρομαι=κλαιῶ, θρηνῶ.

ἀναδύομαι=βγαίνω ἀπ' τὸ νερό.

οἰκτίρω=λυποῦμαι, συμπονῶ.

τοῖν=λοιπόν.

καταδύομαι=βυθίζομαι.

μετ' οὐ πολὺ=ῦστερα ἀπὸ ὄχι πολλὴν ὥραν, μετὰ ἀπὸ λίγο, σὲ λιγάκι.

ἀναφέρω=φέρω ἄνω, ἀνεβάζω, βγάζω ἔξω ἀπ' τὸ νερό.

οἰκέτοσ=δικός μας, δικός του.

ἡδομαι=εὐχαριστοῦμαι, εὐφραίνομαι (παράβαλε: ἡδονή).

σύνεσις, -εως=φρονημάδα (συνेतὸς=γνωστικός).

φρόνησις, -εως (ἡ)=τὸ μυαλό, ἡ λογικότης.

ἄμφοτεροι=καὶ οἱ δύο.

φέρων τούς πέλεκεις=κρατῶντας τὰ τσεκούρια, ἔχοντας τὰ τσεκούρια, μὲ τὰ τσεκούρια.

εταῖρος=σύντροφος, φίλος.

κτῆσις, -εως=ἀπόκτησις.

ῥάδιος, -ία, -ιον=εὐχολος.

εἷς δν=εἷς τὸν ὅποιον (δς, ῥ, δ=ὁ ὅποιος, ἡ ὅποια, τὸ ὅποιον).
 παρὰ τὸν ποταμὸν=κοντὰ στὸν ποταμόν.

ἐπιφαίνομαι=φανερόνομαι, παρουσιάζομαι.

αὐθις=πάλιν.

ἐκφέρω=βγάζω ἔξω.

δρῶ=βλέπω.

ὑβρις, -εως (ἡ)=βρισιά, ἀνάιδεια, αὐθάδεια, ἀσέβεια.

κατέχω=κρατῶ.

οἰκεῖα ἀγαθὰ=τὰ ἀγαθὰ μας.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

Καὶ τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα εἶναι διασκευὴ γνωστοῦ αἰωπέιου μύθου. Περὶ τοῦ Αἰσώπου καὶ τῶν μύθων του βλέπε ἀνωτέρω σελ. 23. Ἡ τελευταία φράσις τοῦ κειμένου ἀποτελεῖ τὸ ἐπιμύθειον: «Τῶν κακῶν πράξεων ἀμοιβή ἐστι καὶ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἡ ἀπώλεια». Τὰ ἐπιμύθια αὐτὰ παρέμειναν ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερον ὡς παροιμιώδεις φράσεις καὶ τὰ ἀκούομεν συχνά.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Ουσιαστικά τριτόκλιτα εις -υς, -εως και -ις, -εως
 Βλ. Γραμμ. § 70.

ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ ΦΩΝΗΝΤΟΛΗΚΤΑ εις -υς, -υος εΐδαμε
 εις τὸ προηγούμενον μάθημα (ἰχθύς, ἰχθύος). Ὑπάρχουν ὁμως
 καὶ ἄλλα εις -υς, -εως (πέλεκυς, πελέκειος) καὶ ἓνα οὐδέτερον:
 τὸ ἄστν, τοῦ ἄστεως.

ὄνομ.	ὁ	πέλεκυ-ς	τὸ	ἄστν
γεν.	τοῦ	πελέκε-ως	τοῦ	ἄστε-ως
δοτ.	τῷ	πελέκει	τῷ	ἄστει
αἰτ.	τὸν	πέλεκυν	τὸ	ἄστν
κλητ.	ὦ	πέλεκυ	ὦ	ἄστν
ὄνομ.	οἱ	πελέκεις	τὰ	ἄστη
γεν.	τῶν	πελέκε-ων	τῶν	ἄστε-ων
δοτ.	τοῖς	πελέκε-σι	τοῖς	ἄστε-σι
αἰτ.	τούς	πελέκεις	τὰ	ἄστη
κλητ.	ὦ	πελέκεις	ὦ	ἄστη

*Ὅπως παρατηροῦμεν, τὰ ὀνόματα αὐτῆς τῆς κατηγορίας
 ἔχουν δύο θέματα (πελεκυ- καὶ πελεκε-, ἄστν- καὶ ἄστε-). Καὶ
 ἄλλαι μὲν πτώσεις σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ἓνα θέμα, ἄλλαι δὲ ἀπὸ
 τὸ ἄλλο. Διὰ τοῦτο λέγονται δι π λ ὀ θ ε μ α. Ἐνῶ τὰ προηγού-
 μενα ἦσαν μ ο ν ὀ θ ε μ α (ἰχθύς, ἰχθύος, κλπ.).

Κατὰ τὸ πέλεκυς κλίνονται: ὁ πῆχυς τοῦ πήχεως, ὁ πρέ-
 σβυς τοῦ πρέσβεως.

Τὸ ὄνομα ἔγγελυς κλίνεται μονόθεμον εἰς τὸν ἐνικὸν (κατὰ
 τὸ ἰχθύς) καὶ διπλόθεμον εἰς τὸν πληθυντικὸν (κατὰ τὸ πέλεκυς):

Ἐνικ.	ὁ	ἔγγελυς	Πληθ.	οἱ	ἐγγέλεις
	τοῦ	ἐγγέλους κτλ.		τῶν	ἐγγέλεων κτλ.

● Ἄλλα φωνηεντόληκτα διπλόθεμα σχηματίζονται εἰς -ις, -εως.

ἡ	πόλις	αἱ	πόλεις
τῆς	πόλεως	τῶν	πόλεων
τῇ	πόλει	ταῖς	πόλεσι
τῇν	πόλιν	τάς	πόλεις
ὦ	πόλι	ὦ	πόλεις

Κατὰ τὸ πόλις, -εως κλίνονται τὰ ἐξῆς ὀνόματα τοῦ ἀνωτέ-
 ρου κειμένου: δύσις, θλίψις, φύσις, σύνεσις, φρόνησις, κτῆσις,
 πραΰσις, κατάδυσις, ὕβρις.

10. Ἡ Περσία.

Ἡ Περσία εἶναι χώρα πεδινή καὶ παμφόρος (=παράγει ἀπ' ὅλα). Εἶναι γεμάτη δὲ ἀπὸ ποταμούς καὶ λίμνες, ὅπου οἱ ψαράδες ψάρια ψαρεύουν. Εἰς τὰς πεδιάδας οἱ μὲν γεωργοὶ μὲ τὰ βόδια τοὺς ἀγρούς ὀργώνουν¹, οἱ δὲ βοσκοὶ κοπάδια βοδιῶν καὶ ἀλόγων βόσκουν, σὲ πολλὰ μέρη δὲ καὶ γριεὲς εἶναι βουκόλοι (=γελαδάρισες).

Οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας μὲ ἱππεῖς (μὲ καβαλλάρηδες) εἰς τὰς σατραπείας (εἰς τὰς ἐπαρχίας) ἐξήρχοντο² [πρὸς περιοδείαν], οἱ δὲ ἱερεῖς τῆς πόλεως κατευόδωναν³ τοὺς βασιλεῖς καὶ βόδια στοὺς θεοὺς ἐθυσίαζαν· οἱ δὲ εἰς αὐτὰς κάτοικοι (οἱ δὲ κατοικοῦντες εἰς αὐτὰς [ἐνν.: τὰς σατραπείας]) ὑπεδέχοντο τοὺς βασιλεῖς καὶ προσέφεραν εἰς αὐτοὺς δῶρα, βόδια καὶ ἄλλα χρυσοχάλινα. Καὶ οἱ πτωχοὶ δὲ ἐκ τῶν ὑψηλῶν, σιδηρουργοὶ⁴, βυρσοδέψαι⁵ καὶ βουκόλοι, προσέφεραν ὄπλα, τυρὶ καὶ καρπούς⁶.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὅταν εἰς τὴν πόλιν ἐπανήρχετο⁷, δῶρα ὁμοίως μὲ πρέσβεις ἔστειλε εἰς τοὺς σατράπας (διοικητὰς) καὶ εἰς τοὺς διακεκριμένους ἐκ τῶν κατοίκων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

παμφόρος (ὁ, ἡ)=ὁ εὐφορος εἰς ὅλα τὰ εἶδη, πού παράγει ἀπ' ὅλα.

πληθύνω=εἶμαι γεμάτος.

πεδίον=πεδιάς.

τοῖς βοσσοῖ=μὲ τὰ βόδια.

¹ἀροῦσιν = ὀργώνουν, ἀροτριοῦν· γ' πληθ. τοῦ ρήματος:

ἀρόω -ῶ=ἀροτριῶ, ὀργώνω μὲ ἄροτρον.

νομῆς=ἐκεῖνος πού νέμει (=βόσκει), ὁ ποιμὴν, ὁ βοσκός.

ἀγέλη (ἡ)=κοπάδι.

νέμω=ποιμαίνω, βόσκω.

πολλαχού=σὲ πολλὰ μέρη.

γριεῖς (αἱ)=γριεὲς (ἐνν. ἡ γριεῖς).

βουκόλος (ὁ καὶ ἡ)=ἐκεῖνος πού βόσκει βοῦς, ὁ γελαδάρης.

μεθ' ἱππέων=μαζὶ μὲ ἱππεῖς, μὲ καβαλλάρηδες. (1. μετ' ἱππέων, 2. μετ' ἱππέων. 3. μεθ' ἱππέων:

τί παρατηροῦμεν; βλέπε ἀνωτέρω, εἰς τὰς σημειώσεις τῆς σελίδος 14, ὅσα ἐσημείωσαμεν διὰ τὸ ἐφ' ἀμαξῶν).

σατραπεία=ἐπαρχία.

²ἐλαύνω=τρέχω, βγαίνω γιὰ περιοδεία.

³συμπροπέμπω=γ' πληθ. παρατατικῆ τοῦ ρήμ. συμπροπέμω (συν-προ-πέμω, παρατ. συν-προ-έπεμπον καὶ μὲ συναίρεσιν: συμπροπέμπω).

⁴συμπροπέμω=προπέμω, κατευόδωνω, ξεπροβοδῶ.

θύω=θυσίαζω.

προσκομίζω=κομίζω πρὸς κάποιον κάτι, προσφέρω.

χρυσοχάλινος=μὲ χρυσοῦ χαλινάρια.

⁴χαλκεύς, -έως (ὁ)=ὁ χαλκιῆς, ὁ σιδηρουργός.

³ *σκυτεύς*, -έως (ὁ) = ἐκεῖνος πού κατεργάζεται τὸ σκῦτος (=τὸ δέριμα), ὁ βυρσοδέψης.

⁴ *ἔρωκα* (τὰ) = ὅσα τρώγονται, οἱ φαγώσιμοι καρποί.

⁵ *ἔπανηγε* = γ' ἔνικ. παρατ. τοῦ ρ. ἐπανάγω (ἐπὶ ἀνά-ἄγω).

¹ *ἐπανάγω* = ἐπανερχομαι.

πέμπω = ἀποστέλλω.

σατράπης = ὁ διοικητῆς τῆς σατραπείας.

οἱ σπουδαῖοι τῶν κατοίκων = οἱ διακεκρμμένοι, οἱ ἐξέχοντες, οἱ πρόκριτοι.

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

Περσία: βλ. ἀνωτέρω ὅσα ἐσημειώσαμεν περὶ Περσῶν εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ βου Μαθήματος (σελ. 20).

σατράπης: (περσικὴ ἰλέξις ἐξελληνισθεῖσα) = διοικητῆς σατραπείας. Ἡ ἐπικράτεια τοῦ σατράπου ἦτο ἀπέραντος, δεδομένου

ὅτι ὀλόκληρον τὸ ἀχανές περσικὸν κράτος ἦτο διηρημένον εἰς 20 μόνον σατραπείας. Ἡ διοικητικὴ αὐτῆ ὀργάνωσις τοῦ κράτους εἰς 20 σατραπείας ὀφείλεται εἰς τὸν γνωστὸν μας βασιλέα τῶν Περσῶν Δαρείον τὸν Α' (521—486 π. Χ.).

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Οὐσιαστικὰ τριτόκλιτα εἰς -εύς, -οῦς, καὶ -αῦς.

Βλ. Γραμμ. § 73.

● Τὰ εἰς -εύς, γεν. -έως τριτόκλιτα φωνηεντόληκτα ὀνόματα εἶναι μονόθεμα καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

ὁ βασιλεὺς	οἱ βασιλεῖς
τοῦ βασιλέως	τῶν βασιλέων
τῷ βασιλεῖ	τοῖς βασιλεῦσι
τὸν βασιλέα	τοὺς βασιλέας
ὦ βασιλεῦ	ὦ βασιλεῖς

Ὅμοιως κλίνονται καὶ τὰ ἐξῆς ὀνόματα τοῦ ἀνωτέρω κειμένου: ὁ νομεύς, ὁ ἱππεύς, ὁ ἱερεύς, ὁ χαλκεύς, ὁ σκυτεύς. Τὸ ὄνομα ἀλιεύς ἔχει καὶ συνηρημένους τύπους: τοῦ ἀλιέως καὶ ἀλιῶς, τὸν ἀλιέα καὶ ἀλιᾶ—τῶν ἀλιέων καὶ ἀλιῶν, τοὺς ἀλιέας καὶ ἀλιᾶς.

Προσοχὴ εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ πληθ. τῶν εἰς -εύς -έως ὀνομάτων: τοὺς βασιλέας, τοὺς ἱππέας ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι. Εἶναι πολὺ μεταγενέστερον αὐτὸ πού ἀκούομεν εἰς τὴν θ. λειτουργίαν: «Κύριε, σῶσον τοὺς βασιλεῖς».

Τὸ θέμα τούτων εἶναι βασιλεν-, ἱππεν-. Ἡ κλητικὴ εἶναι ἄνευ καταλήξεως. Αἱ ἄλλαι πτώσεις ἔχουν τὰς γνωστὰς καταλήξεις τῆς γ' κλίσεως: ὄν. -ς, γεν. -ως, δοτ. -ι, αἰτ. -α, πληθ. -ες,

-ων, -σι, -ας. Τὸ υ ὅμως μεταξύ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται καὶ ἔχομεν συνηρημένους τύπους: τῶ βασιλε(υ)-ι—βασιλέ-ι—βασιλεῖ καὶ οἱ βασιλε(υ)-ες—βασιλε-ες—βασιλεῖς.

● Φωνηεντόληκτα εἰς -αῦς καὶ -οῦς κλίνονται ὡς ἐξῆς:

ἡ γραῦς	αἱ γραῖες	ὁ βοῦς	οἱ βόες
τῆς γραός	τῶν γραῶν	τοῦ βοός	τῶν βοῶν
τῇ γραῖ	ταῖς γραοῖ	τῷ βοῖ	τοῖς βοοῖ
τὴν γραῦν	τάς γραῦς	τὸν βοῦν	τοὺς βοῦς
ᾧ γραῦ	ᾧ γραῖες	ᾧ βοῦ	ᾧ βόες

11. Ἀλώπηξ καὶ κόραξ.

(Ἔνας) Κόραξ κάποτε ἀρπάζει (ἓνα) κομμάτι¹ τυροῦ καὶ σὲ βαθειὰ χαράδρα καταφεύγει. Ἐδῶ ἐπάνω εἰς (ἓνα) δένδρον ἐκάθητο. Εἰς τὴν φάραγγα γῦπες καὶ γεράκια καὶ ἀρκτεὺς ἀριθμὸς ἀπὸ κοννούπια, ἀπὸ τζίτζικια καὶ ἀπὸ ἄλλα πτηνὰ² διέμενε. (Μιά) ἀλεπού δὲ κοντὰ στὸ σπήλαιον τῆς χαράδρας ἀναπανόταν. Καθῶς (μόλις) δὲ τὸν κόρακα καταλαβαίνει (βλέπει)³, τρέχει κάτω ἀπὸ τὸ δένδρον καὶ λέγει εἰς αὐτόν: «Ἀληθινά! πόσον ὠραῖος εἶσαι! πόσον ὠραῖα νύχια καὶ φτεροῦγες ἔχεις! ἔάν⁴ καὶ φωνὴν εἶχες, βασιλεὺς τῶν πτηνῶν θὰ ἦσουν⁵». Ταῦτα δὲ ἔλεγε πρὸς ἐξαπάτησιν (γιὰ νὰ τὸν ξεγελάσῃ).

Ἄλλοτε ὁ κόραξ ὅμως τὴν πονηρίαν τῆς ἀλεπούς δὲν καταλαβαίνει καὶ ἀμέσως βγάζει τὸ τυρὶ καὶ ἀνακράζει (ξεφωνίζει). Ἐκείνη δὲ [ἐνν. ἢ ἀλεπού] τοῦτον [τὸν τυρὸν] παίρνει καὶ λέγει: «Ἔκόρακα, ἀληθινὰ φωνὴ μὲν ὑπῆρχε εἰς ἐοῦ [δηλ. φωνὴν μὲν εἶχες], μυαλὸ ὅμως δὲν εἶχες».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

¹μοῖρα (ἡ)=ἓνα μέρος, ἓνα κομμάτι.

κοῖλος (-η, -ον)=βαθύς.

φάραγξ, -γος (ἡ)=φαράγγι, χαράδρα.

καθέξομαι=κάθομαι.

γύψ, γυπός=ὁ γύπας, τὸ ὄρνις.

ἰέραξ, -ακος=τὸ γεράκι.

ἰκανός (-ή, -όν)=ἀρκτετός.

τέττιξ, -ιγος=ὁ τζίτζικας.

²ὄρνεα (τὰ)=τὰ πτηνὰ γενικῶς.

³αἰσθάνομαι=νοιώθω, καταλαβαίνω, ἀκούω, βλέπω.

σπεύδω=πηγαίνω βιαστικά, τρέχω («σπεύδεις βραδέως»).

ὑπὸ τὸ δένδρον=κάτω ἀπὸ τὸ δένδρον.

ὡς καλὸς εἶ! =πῶς εἶσαι (ἔτσι) ὁμορφος!, πόσον εἶσαι ὠραῖος!

καλός (-ή, -όν)=ὠραῖος (ἀντι γιὰ τὸ «καλός» μὲ τὴν σημερινήν

σημασίαν οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγαν :
χρηστός, ἀγαθός).

⁴εἶ=ἔάν.

βασιλεὺς ἂν ἦσθα=βασιλεὺς θὰ
ἦσουν.

ἂν+παρατ.=θὰ+παρατ. (παρά-
βαλε τὴν φράσιν πού εἶδαμεν
εἰς τὸ 7ον μάθημα : «εἰ ἐγὼ
μὴ ἐφύλαττον ὑμᾶς (=ἔάν ἐγὼ

δὲν σᾶς ἐφύλαττα), ἐκινδυνεύ-
στε ἂν (=θὰ ἐκινδυνεύατε) πά-
σχειν κακά».

πρὸς ἀπάτην=πρὸς ἐξαπάτησιν,
γιὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσῃ, γιὰ νὰ
τὸν ξεγελάσῃ.

ἐκβάλλω : ἐκ(=ἔξω) βάλλω=βγά-
ζω.

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

Καὶ τοῦ παρόντος μαθήματος τὸ κείμενον εἶναι διασκευῆ
ἀπὸ μῦθον τοῦ Αἰσώπου, ὅπως καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ 9.

Εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ 7ου Μαθήμ. (σ. 23) βλέπε ὀλίγα περὶ
Αἰσώπου. Πολλοὶ παλαιοὶ καὶ νεώτεροι διεσκεύασαν εἰς στίχους
τοὺς αἰσωπεῖους μύθους. Γνωστός εἶναι ὁ Γάλλος *Λαφονταίν*
(La Fontaine τοῦ 17ου αἰῶνος) καὶ ὁ λησμονημένος πρόδρο-
μος τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας *Ἰωάννης Βηλαράς* (1771-1823)
ἔξ Ἰωαννίνων. (Κοίταξε στὰ «Νεοελλ. Ἀναγνώσματα» τῆς τάξεώς
σου ἢ ἄλλων τάξεων, νὰ εὕρῃς μύθους τοῦ Βηλαρά.)

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Ὀδυσιαστικὰ τριτόκλιτα ἄφωνόκλητα (οὐρανικόκλητα-
χειλικόκλητα).—Βλέπε Γραμμ. §§ 78-79.

Ἡ ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ. ὅπως εἶδαμε, περιλαμβάνει μεγάλην
ποικιλίαν ὀνομάτων.

Ἄν ἀφαιρέσωμεν τὴν κατάληξιν (.ος) ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ
ἐνικοῦ, εὐρίσκομεν τὸ θέμα.

Ὁ χ α ρ α κ τ ῆ ρ (=τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος) εἶναι
ἄλλοτε φωνῆεν καὶ ἄλλοτε σύμφωνον. Εἶδαμε τὰ φωνηεντόκλητα
(Μαθήματα 8β', 9 καὶ 10) : ἦρως, ἦρω-ος, ἰχθύς, -ύος, πόλις,
-εως κ.τ.λ.)

ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ εἶναι τὰ ὀνόματα πού ἔχουν χαρα-
κτῆρα σύμφωνον, ὅπως : κόραξ, κόρακ-ος.

ΤΑ ΣΥΜΦΩΝΑ χωρίζονται εἰς ἄφωνα, ἡμίφωνα καὶ δι-
πλά (βλέπε Γραμμ. § 3-4). Πρέπει νὰ μὴ λησμονῶμεν τὴν διαί-
ρεσιν τῶν συμφώνων.

ΤΑ ΑΦΩΝΑ ὑποδιαιροῦνται εἰς οὐρανικὰ (κ, γ, χ),
χειλικὰ (π, β, φ) καὶ ὀδοντικὰ (τ, δ, θ).

Ἔτσι λοιπὸν διακρίνομεν καὶ τὰ συμφωνόληκτα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως εἰς :

1. Οὐρανικόληκτα (μὲ χαρακτηριστῆρα κ, γ, χ) : κόραξ-κόρακος, φλόξ-φλογός, ὄνυξ-ὄνυχος.

2. Χειλικόληκτα (μὲ χαρακτηριστῆρα π, β, φ) : κώνωψ-κώνωπος, ἄραψ-ἄραβος κτλ.

3. Ὀδοντικόληκτα (μὲ χαρακτηριστῆρα τ, δ, θ) : τάπηξ-τάπητος, σανίξ-σανίδος, ὄρνιξ-ὄρνιθος.

ΟΥΡΑΝΙΚΟΛΗΚΤΑ καὶ ΧΕΙΛΙΚΟΛΗΚΤΑ :

ὁ κόραξ (=κόρακ-ς) ἡ πτέρυξ (=πτέρυγ-ς) ὁ κώνωψ(=κώνωπ-ς)

τοῦ κόρακ-ος τῆς πτέρυγος τοῦ κώνωπος

τῷ κόρακι τῇ πτέρυγι τῷ κώνωπι

τὸν κόρακα τὴν πτέρυγα τὸν κώνωπα

ὁ κόραξ (=κόρακ-ς) ὁ πτέρυξ ὁ κώνωψ

οἱ κόρακ-ες αἱ πτέρυγες οἱ κώνωπες

τῶν κοράκ-ων τῶν πτερόγων τῶν κωνόπων

τοῖς κόραξι ταῖς πτέρυξι τοῖς κώνωπι

(=κόρακ-σι) (=πτέρυγ-σι) (=κώνωπ-σι)

τοὺς κόρακ-ας τὰς πτέρυγας τοὺς κώνωπας

ὁ κόρακ-ες ὁ πτέρυγες ὁ κώνωπες

Ὁ χαρακτήρ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἐνώνεται μὲ τὸ σ καὶ μᾶς δίδει ἓνα διπλοῦν :

—τὰ οὐρανικά κ+σ ἢ γ+σ ἢ χ+σ=ξ.

—τὰ χειλικά π+σ ἢ β+σ ἢ φ+σ=ψ.

12. Οἱ γάμοι Πηλέως καὶ Θέτιδος.

Ὁ Πηλεὺς¹ καὶ ἡ Θέτις² εἰς τοὺς γάμους καλὰς³ περὶ τῆς εὐτυχίας (ἰων) ἐλπίδας εἶχαν. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ ἀνάκτορον⁴ διάκοσμον λαμπρὸν κατεσκευάζαν καὶ τοὺς κατοίκους τῆς Φθίας, καθὼς καὶ τοὺς θεοὺς, ἐδέχοντο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἔριδα.

Προσέρχονται λοιπὸν οἱ μὲν θεοὶ μὲ θώρακας καὶ (μὲ) ἄσπίδας καὶ (μὲ) ἄλλα ὄπλα λαμπρὰ εἰς τὸ ἀνάκτορον, οἱ δὲ κάτοικοι μαζὶ μὲ τὰ παιδιά εἰς τὴν αὐλὴν τῶν ἀνακτόρων μένουں. Ἡ θεὰ ὄμως Ἔρις ὀργίζεται καὶ στὸ μέσον τοῦ ἀνακτόρου ρίχνει (ἔνα) μῆλον. Ἐπιγραφὴ δὲ ἐπάνω σ' αὐτὸ (ὑπῆρχε) «εἰς τὴν ὤραιότηταγ⁵».

Εἰς τὰς θεάς (μεταξὺ τῶν θεαινῶν) ἦσαν ἡ Ἥρα⁶, ἡ Ἀθηνᾶ⁷ καὶ (ἡ) Ἀφροδίτη⁸. Ἐκ τούτων ἡ μὲν Ἥρα στὴ σεμνότητα (γιὰ τὴν σεμνότητά της) ἀπὸ τὰς ἄλλας διέφερε, ἡ Ἀθηνᾶ στὴ σοφία τῶν γραμμάτων καὶ στὴν πανοπλία ὑπερερουσε, ἡ δὲ Ἀφροδίτη στὴν πολυτέλεια τοῦ ἐνδύματος καὶ στὴ χάρι τοῦ σώματος ξεπερνοῦσε τὶς ἄλλες.

Αὐτὲς λοιπὸν διὰ τὸ μῆλον ἐφιλονικοῦσαν καὶ τῆς ἐοριῆς τὴν εὐθυμία κατέστρεφαν. Τέλος εἰς τὸν Πάριν τὸν (υἱὸν) τοῦ Προιάμου ἀναθέτουν τὴν κρίσιν (νὰ κρίνῃ) καὶ λέγουν: «Ἔω Πάρι, ἀναθέτομεν⁹ εἰς ἐσένα (σοῦ ἀναθέτομεν) τὴν κρίσιν (νὰ κρίνῃς) περὶ τῆς ὠραιότητος» [δηλ. ποία εἶναι ἡ πιὸ ὠραία]. Αὐτὸς δὲ θαναμάζει μὲν τῆς Ἥρας τὸ παράστημα¹⁰ καὶ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν ἀσπίδα καὶ τὴν περικεφαλαίαν¹¹, προσφέρει δὲ (ὅμως) τὸ μῆλον εἰς τὴν Ἀφροδίτην.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

³ἀγαθός (-ή, -όν)=καλός.
 διό=διὰ τοῦτο.
 δῶμα, -ατος (τὸ)=τὸ ἀνάκτορον.
 κόσμος=διάκοσμος, διακόσμησις.
 ἔρις, -ιδος (ἡ)=φιλονικία (καὶ ρήμα: ἐρίζω=φιλονικῶ). προσωποποιήσις τοῦ πνεύματος τῆς φιλονικίας ἦτο ἡ θεὰ Ἔρις.
 προσέρχομαι=πηγαίνω.
 οὖν=λοιπὸν.
 οὖν+δοτ.=(μαζί) με+αὐτ.
 οὖν θώραξι, οὖν ἀσπίσιν καὶ οὖν ἄλλοις ὀπλοῖς=μὲ θώρακα, μὲ ἀσπίδας καὶ μὲ ἄλλα ὄπλα.
 βασιλεια (τὰ)=τὰ ἀνάκτορα (βασίλεια, ἐννοεῖται: βασιλεια δώματα=βασιλικά δώματα=ἀνάκτορα).
 κάλλιστος (-ίστη, -ιστον)=ὠραιότατος, -η, -ον.
 τῇ καλλίστῃ=εἰς τὴν ὠραιότητα (νὰ δοθῇ δηλ. τὸ μῆλον στὴν πιὸ ὀμορφῇ θεά).
 ἐν ταῖς θεαῖς=εἰς τὰς θεάς, μεταξὺ τῶν θεῶν (θεαινῶν), ἀνά-

μεσα στὶς θεές.
 τούτων=ἐκ τούτων, ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ αὐτὰς.
 τῇ σεμνότητι τῶν ἄλλων διέφερον=διέφερε ἀπὸ τὶς ἄλλες στὴ σεμνότητα, διέφερον ὡς πρὸς τὴν σεμνότητα, διέφερε κατὰ τὴν σεμνότητα, γιὰ τὴν σεμνότητά της.
 τῇ σοφίᾳ... ὑπερεῖχεν=ἦταν ἀνώτερη στὴ σοφία.
 τῇ ὀπλίσει=ὡς πρὸς τὴν ὀπλισιν τὴν πανοπλίαν.
 ὑπερέχω=εἶμαι ἀνώτερος, ξεχωρίζω.
 ἐσθής, -ῆτος (ἡ)=ἡ φορεσιά.
 ὑπερβάλλω=ὑπερερουῶ, ξεπερνᾶω.
 ἤρειζον=παρατ. τοῦ ρήμ. ἐρίζω=φιλονικῶ.
 φαιδρότης, -ητος (ἡ)=εὐθυμία, χαρά.
 ἐπιτρέπω (τινὶ τι)=ἐπιτρέπω, ἀναθέτω (σὲ κάποιον κάτι).
 σῆμα, -ατος (τὸ)=τὸ παράστημα.
 κόρυς, -υθος (ἡ)=περικεφαλαία.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

¹**Πηλέως**, -έως (ὁ): ἀρχαῖος θεσσαλικὸς ἥρωας, μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Μυρμιδόνων, κατοίκων τῆς Φθίας, παρὰ τὸν Σπερχεῖον ποταμὸν. Σύζυγος τῆς Θέτιδος καὶ πατὴρ τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ μεγάλου ἥρωος τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον ἔψαλεν ὁ Ὅμηρος.

²**Θέτις**, -ιδος (ἡ): σύζυγος τοῦ Πηλέως καὶ μήτηρ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ θεοῦ τῶν ὑδάτων Νηρέως. Ἡ θεὰ Θέτις, κατὰ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν, ἐπῆρε τὸν υἱὸν τῆς Ἀχιλλέα, βρέφος ἀκόμη, καὶ τὸν ἐβύθισεν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγός, τῆς ἱερᾶς πηγῆς τῶν ἀθανάτων θεῶν. Ἔτσι κατέστησεν ἄρωτον τὸ σῶμα του ὀλόκληρον, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πτέρναν του, ἀπ' ὅπου τὸν ἐκράτει, ὅταν τὸν ἐβύθισεν εἰς τὸ ἀθάνατο νερό. Ἡ «ἀχιλλεῖος πτέρνα» ἦτο τὸ μόνον τρωτὸν σημεῖον τοῦ σώματός του καὶ ἐκεῖ τὸν εὗρηκε τὸ μοιραῖον βέλος τῶν Τρώων.

Φθία (ἡ): ἀρχαία ὀνομασία τῆς περὶ τὸν Σπερχεῖον ποταμὸν θεσσαλικῆς χώρας, κατοικουμένης ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Μυρμιδόνων, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀρχηγὸν τῶν τὸν Ἀχιλλέα συμμετείχαν εἰς τὴν κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατεία.

³**Εἰς**, -ιδος (ἡ): θεὰ τῆς φιλονικίας. Ἦτο ἡ μόνη θεὰ ποῦ δὲν εἶχε προσκληθῆ εἰς τοὺς γάμους τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος.

⁴**Ἑρα** (ἡ): θεὰ τῆς οικογενειακῆς ἐστίας, σύζυγος τοῦ Διός.

⁵**Ἀθηνᾶ** (ἡ): θεὰ τῆς σοφίας, κόρη τοῦ Διός, πολιτοῦχος τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν Παρθένον Ἀθηνᾶν ἦτο ἀφιερωμένος ὁ Παρθενών, ὁ λαμπρότερος ναὸς τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ Ἀθηνᾶ εἰκονίζεται μὲ φοβερὰν πανοπλίαν, κράνος, ἀσπίδα, δόρυ κτλ. (Βλέπε εἰς τὴν «Ἱστορίαν» σου τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς).

⁶**Ἀφροδίτη** (ἡ): θεὰ τῆς καλλονῆς καὶ τῆς νεότητος.

Πάρις -ιδος (ὁ): υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας Πριάμου, ἀδελφὸς τοῦ Ἐκτορος. Ἦτο νεαρὸς βοσκὸς ἐπάνω εἰς τὴν Ἴδην (ὄρος τῆς Τρωάδος), ὅταν προσήλθαν εἰς αὐτὸν αἱ τρεῖς θεαὶ καὶ τοῦ ἀνέθεσαν νὰ δώσῃ τὸ μῆλον εἰς ἐκείνην ποῦ νομίζει ὀραιότεραν. Ἡ κάθε μία τοῦ ὑπεσχέθη καὶ κάτι. Ἡ Ἀφροδίτη τοῦ ὑπεσχέθη νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ὀραιότεραν γυναῖκα. Τῆς ἔδωσε τὸ μῆλον τότε ὁ Πάρις καὶ ἡ θεὰ ἀργότερα τὸν ὠδήγησε νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου εὗρηκε καὶ ἔκλεψε τὴν ὀραίαν Ἑλένην τοῦ Μενελάου, τὴν ὁποίαν ἔφερε εἰς τὰ παλάτια του εἰς τὴν Τροίαν. Αὐτὸ ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐκστρατεύσουν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Τροίαν καὶ ν' ἀρχίσῃ ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἐξιστορεῖ εἰς τὰ μακρότατα ποιήματά του ὁ Ὅμηρος (Ὁμήρου Ἰλιάς).—Ὅπως βλέπομεν, ἡ ἀρχαία μυθολογία ἐμφανίζει τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεὰς νὰ ἀναμειγνύονται στὴ ζωὴ τῶν θνητῶν καὶ νὰ συμμετέχουν ἀκόμη καὶ στὶς δολοπλοκίαις τῶν ἀνθρώπων...

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Όυσιαστικά τριτόκλιτα ὀδοντικόληκτα καὶ οὐδέτερον
 μὲ χαρακτηριστῆρα -τ. (βλ. Γραμμ. §§ 80—82).

ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ οὐσιαστικά τῆς γ' κλίσεως εἶδαμε εἰς
 τὸ προηγούμενον Μάθημα 11. Μετὰ τὰ οὐρανικόληκτα καὶ τὰ
 χειλικόληκτα, μᾶς μένουσι τά :

᾽ΟΔΟΝΤΙΚΟΛΗΚΤΑ ὀνόματα, ἦτοι μὲ χαρακτηριστῆρα τ, δ, θ.

ὁ	τάπησ	ἡ	ἐλπίσ	ἡ	ἔρισ	τὸ	σῶμα
τοῦ	τάπητ-οσ	τῆσ	ἐλπίδ-οσ	τῆσ	ἔριδοσ	τοῦ	σώματ-οσ
τῷ	τάπητ-ι	τῇ	ἐλπίδ-ι	τῇ	ἐριδι	τῷ	σώματ-ι
τόν	τάπητ-α	τῆν	ἐλπίδ-α	τῆν	ἐριδα	τὸ	σῶμα
ὄ	τάπησ	ὄ	ἐλπίσ	ὄ	ἐρισ	ὄ	σῶμα
οἱ	τάπητ-εσ	αἱ	ἐλπίδ-εσ	αἱ	ἔριδεσ	τὰ	σώματ-α
τῶν	ταπήτ-ων	τῶν	ἐλπίδ-ων	τῶν	ἐρίδων	τῶν	σωμάτ-ων
τοῖσ	τάπησ-ι	ταῖσ	ἐλπίσ-ι	ταῖσ	ἐρισι	τοῖσ	σώμασ-ι
τοῦσ	τάπητ-ασ	τάσ	ἐλπίδ-ασ	τάσ	ἐριδασ	τὰ	σώματα
ὄ	τάπητ-εσ	ὄ	ἐλπίδ-εσ	ὄ	ἐριδεσ	ὄ	σώματα

Τὰ ὀδοντόφωνα (τ, δ, θ) πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλονται : τά-
 πη(τ)+σ=τάπησ, τοῖσ τάπη(τ)—σι=τάπησι, ἐλπί(δ)σ, ἐλπί(δ)σι,
 ἡ ὄρνι(θ)+σ=ὄρνισ, ὄρνιθοσ, ταῖσ ὄρνιθ+σι=ταῖσ ὄρνισι, τοῖσ
 σώματ+σι=σώμασι.

13. Ῥῆὸσ καὶ λέων γεγραμμένοσ¹.

(ἔνασ) Γέροσ δειλόσ βλέπει στὸν ὕπνο ὅτι ὁ υἱόσ (του) ἀπὸ
 (ἔνα) λέοντα κατετρόγετο². ᾽Αμέσωσ δὲ ἀπὸ τὸν φόβον (του)
 οἴκημα ὠραῖον καὶ ὑψηλὸν³ κατασκευάζει καὶ ἐδῶ μαζὶ μὲ
 ὑπηρετάσ τὸν υἱόν (του) κλείνει μέσα. Στολίζει⁴ δὲ ἀπὸ μέσα τὸ
 οἴκημα μὲ ἀνδριάντασ καὶ μὲ ἄλλον διάκοσμον, ἐπάνω δὲ εἰσ
 τὸν τοῖχον ζωγραφίζει πρὸσ εὐχαρίστησιν τοῦ ἰθοῦ (του) γίγαν-
 τασ, λεοντάρια καὶ παντοειδῆ ζῷα· διότι ἔτσι οἱ λέοντεσ καὶ οἱ
 ἐλέφαντεσ ἀκίνδουνοι ἦσαν εἰσ τὸν (διὰ τὸν) υἱόν.

Τὸ παιδί δέ, πλησιάζει μὲν εἰσ τοῦσ λέοντασ καὶ τοῦσ ἐλέ-
 φαντασ, περίλυπον δὲ (ὅμωσ) ἦτο, διότι ἦτο κατάκλειστον. Καὶ
 λοιπὸν κάποτε λέγει εἰσ τὸν ἐλέφанта : «᾽Ω ἐλέφанта, πόσον
 ὠραῖοσ εἶσαι καὶ ὠραῖοσ ὀδόντασ ἔχεισ». Ἐν συνεχείᾳ δὲ πλη-
 σιάζει εἰσ τὸν λέοντα καὶ λέγει εἰσ αὐτόν : «᾽Ω κατὲ λέοντα,
 δικαίωσ οἱ κυνηγοὶ μὲ ἱμάντασ σὲ δεσμεύουσι (σὲ δένουσι)· διότι

μὲ τοὺς ὀδόντας δαγκώνεις καὶ τὰ θηράματα σκοτώνεις. Καὶ ἐγὼ δὲ γιὰ σένα (ἐξ αἰτίας σου) εἶμαι κατάκλειστος, σὰν σὲ φυλακὴ⁵ ». Καὶ ἄμέσως βάζει ἐπάνω στὸν τοῖχο τὸ δάκτυλο καὶ τυφλώνει τὸν λέοντα.

⁶ Ἀγκάθι ὅμως στὸ δάκτυλο (τοῦ) μπαίνει⁶ καὶ ὄγκωμα καὶ φλεγμονὴν προξενεῖ εἰς αὐτό. ⁷ Ἀπὸ αὐτὸ δὲ ἐπέρχεται⁷ πυρετὸς εἰς τὸν παῖδα καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο πεθαίνει. ⁸ Ἔτσι ὁ υἱὸς τοῦ γέροντος τὸ μοιραῖον⁸ δὲν ἀποφεύγει.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

¹ γεγραμμένος=ζωγραφισμένος (ἐ-
να λιοντάρι ζωγραφιστό).

ὄρα=βλέπει.

καθ' ὕπνου= (κατὰ + ὕπνου)
στὸν ὕπνο του.

² κατησθίετο=γ' ἐνικ. παρτα. τοῦ
ρήμ. κατ-σθίομαι=κατατρῶγο-
μαι, καταβροχθίζομαι.

καλὸς (-ή, -όν)=ὄρατος.

³ μετέωρος (-ος, -ον)=ὑψηλός.

θεράπων, -οντος (ὁ)=ὑπηρέτης.

ἐγκλείω=(ἐν+κλείω), κλείω μέσα.

⁴ κοσμῶ=διακοσμῶ, στολίζω.

ἐνδον=ἀπὸ μέσα.

ἀνδριᾶσι (δοτ. πληθ.)=μὲ ἀνδρι-
άντας.

ἀνδριάς, -άντος=ὀλόσωμον ἄγαλμα
(ἢ κεφαλὴ μέρη) τοῦ στήθους
λέγεται προτομή).

κόσμος=διάκοσμος, στολίδια.

γράφω=ζωγραφίζω.

τέρψις, -εως=εὐχαρίστησις.

παντοῖος (-α, -ον)=παντοειδής, κά-
θε λογιῆς.

οὔτω γὰρ=διότι ἔτσι.

ἤποτε=δη(=λοιπὸν)+ποτέ=κά-
ποτε λοιπὸν.

ὡς καλὸς εἶ!=πῶς εἶσαι ὄρατος!
πόσον ὄρατος εἶσαι!

ἐφεξῆς=ἐν συνεχείᾳ, ἔπειτα.

θηρευτής=ἐκεῖνος ποὺ θηρεύει, ὁ
κυνηγός.

ἱμάσι=(δοτ. πληθ.) μὲ ἱμάντας,
μὲ λουρίᾳ (ὁ ἱμάς, τοῦ ἱμάντος),

δεσμεύω=βάζω στὰ δεσμά, δένω.
τοῖς ὀδοῦσι=μὲ τὰ δόντια.

δάκνω=δαγκώνω.

θήραμα, -ατος (τὸ)=ἐκεῖνο ποὺ
θηρεύομεν, τὸ κυνήγι.

φρουρὰ (ἡ)=φυλακὴ.

ἐπιβάλλω=(ἐπι+βάλλω) βάζω ἐ-
πάνω.

ἐκτυφλώτω τινὰ=τὸν ἐκτυφλώ-
νω, τοῦ βγάζω τὰ μάτια.

σκόλοψ, -πος (ὁ)=ἀγκάθι, ἀγκίδα.

ἐμπήγγυται=μπαίνει, βυθίζεται.
φλεγμονή=φλόγωσις.

ἐπιφέρω=φέρνω, προκαλῶ, προ-
ξενῶ.

⁷ ἐπιγίγνεται=γίνεται, ἐπέρχεται.
μετ' οὐ πολὺ=μετὰ ἀπὸ ὀχι πο-
λὺν καιρὸν, δηλ. μετὰ ἀπὸ λί-
γο, μετ' ὀλίγον.

⁸ τὸ πεπρωμένον=τὸ μοιραῖον, τὸ
γραφοῦ τῆς μοίρας· (ἀρχαῖον
ρητόν: «Τὸ πεπρωμένον φυ-
γεῖν ἀδύνατον»—ἐνν. «ἀδύνα-
τόν ἐστι»).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ουσιαστικά τριτόκλιτα ἀφωρόληκτα μὲ -ντ πρὸ τῆς καταλήξεως. (Βλ. Γραμμ. §§ 80—82).

Τριτόκλιτα ὀνόματα μὲ χαρακτηριστῆρα -ντ ὑπάρχουν μονόθεμα καὶ διπλόθεμα. Κλίνονται ὡς ἐξῆς :

ὁ ἀνδριάς	ὁ ἐλέφας	ὁ λέων
τοῦ ἀνδριάντ-ος	τοῦ ἐλέφαντος	τοῦ λέοντος
τῷ ἀνδριάντ-ι	τῷ ἐλέφαντι	τῷ λέοντι
τὸν ἀνδριάντ-α	τὸν ἐλέφанта	τὸν λέοντ-α
ὦ ἀνδριάς	ὦ ἐλέφαν	ὦ λέων
οἱ ἀνδριάντ-ες	οἱ ἐλέφαντες	οἱ λέοντ-ες
τῶν ἀνδριάντ-ων	τῶν ἐλεφάντων	τῶν λέοντ-ων
τοῖς ἀνδριᾶ-σι	τοῖς ἐλέφασι	τοῖς λέου-σι
τοὺς ἀνδριάντ-ας	τοὺς ἐλέφанта	τοὺς λέοντ-ας
ὦ ἀνδριάντ-ες	ὦ ἐλέφαντες	ὦ λέοντ-ες

Τὸ ντ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ὀδοντικά. Τὸ φωνῆεν ὅμως ποὺ εὐρίσκεται πρὸ τοῦ ντ παθαίνει ἔκτασιν (δηλ. γίνεται μακρόν), μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ντ.

Παραδ.: τοῖς ἀνδριάντ+σι=τοῖς ἀνδριᾶ-σι' οἱ ὀδόντες, τοῖς ὀδόντ+σι=τοῖς ὀδοῦσι, τοῖς γέροντ+σι=τοῖς γέρουσι.

14. Ἴβυκος καὶ γέρανσι.

Ὁ Ἴβυκος ὁ ποιητῆς μαζί μὲ ἄλλους συντρόφους εἰς τὴν Ἰταλίαν ἦλθε. Ἐδῶ ἀρκετὸν καιρὸν παρέμειναν, χρήματα δὲ ἀρκετὰ ἐμάζεψαν.

Μετὰ ἀπὸ λίγο ὁ Ἴβυκος τοὺς συντρόφους πάλι συνήθροισε καὶ λέγει εἰς αὐτούς: «Ἐγώ, ὦ σύντροφοι, ἀρκετοὺς νέους ἐμόρφωσα, σεῖς δὲ ἀρκετὸ χρήμα ἐμάζεψατε καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς (σας) ἐστείλατε. Τώρα ἐγὼ εἰς τὴν πατρίδα³ θὰ ἐπανέλθω³». Οἱ δὲ σύντροφοι εἰς αὐτὸν λέγουν: «Ἡμεῖς θὰ παραμείνωμεν ὀλίγον ἀκόμη εἰς τὴν Ἰταλίαν».

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἴβυκος τούτους δὲν ἔπεισε, μόνος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπανήροχετο (ἐπέστρεψε). Ὄταν δὲ ἦτο στὸ μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς Κορίνθου μέρος, λησταὶ αὐτὸν ἐφόνευσαν καὶ τὸ χρήμα ἄρπαξαν. Ὄταν δὲ αὐτὸς ἀπέθνησκε, τοὺς γεράνους,

οἱ ὅποιοι εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπετοῦσαν, παρεκάλεσαν ὡς ἐξῆς: «ὦ γέρανοι, σεῖς θὰ μαρτυρήσετε καὶ θὰ τιμωρήσετε τοὺς ληστὰς». Μετὰ ἀπὸ λίγο, οἱ Κορίνθιοι τὸν μὲν νεκρὸν εὐρῆκαν καὶ ἔθαψαν, τοὺς ληστὰς δὲ ὄχι [δηλ. δὲν τοὺς ἀνεκάλυψαν]. Ὁλίγων ὄμως καιρὸν ἀργότερα, ὡς ἐξῆς τοὺς ληστὰς ἀνεκάλυψαν.

Εἰς (ἕνα) θέατρον μαζὶ μὲ τοὺς Κορινθίους καὶ οἱ λησταὶ τοῦ Ἰβύκου παρευρίσκοντο, ὑπεράνω δὲ αὐτῶν γέρανοι ἐπετοῦσαν. Τότε ἐκ τῶν ληστῶν ὁ ἕνας ⁴ λέγει: «ὦ σύντροφε, νὸ οἱ γέρανοι τοῦ Ἰβύκου». (Ἔνας) θεατῆς δέ, καθὼς (=μόλις) ἄκουσε, λέγει στὸν ἄλλον: «Δὲν ἄκουσες, τί λέγουν αὐτοί;» Καὶ ἀμέσως τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς ἀρχοντας ἐφανέρωσαν. Οἱ δὲ λησταὶ ἐξ ἀνάγκης τὴν πρᾶξιν φανερώνουν καὶ μὲ θάνατον τιμωροῦνται.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ἑταῖρος = σύντροφος, φίλος.

ἦκω = ἔχω ἔλθει, ἔρχομαι.

ἦκεν = εἶχεν ἔλθει, ἦλθε.

ἱκανὸς (-ή, ὄν) = ἀρκετός, -ή, ὄν.

διετρίβω (παρ. διετρίβον, μέλ. διετρίψω, ἄορ. διετρίψα) = παραμένω.

συλλέγω (συν + λέγω, παρ. συνέλεγον, μ. συλλέξω, ἄορ. συνέλεξα) = μαζεύω, συγκεντρώνω.

μετ' οὐ πολὺ = μετ' ὀλίγον.

ἀθροίζω (παρ. ἀθροίζον, μ. ἀθροίσω, ἄορ. ἠθροίσα) = συναθροίζω, μαζεύω, συγκεντρώνω.

παιδεύω (πρτ. ἐπαίδευον, μ. παιδεύσω, ἄορ. ἐπαίδευσα) = ἐκπαιδεύω, μορφώνω.

ἀργύριον (τὸ) = τὸ χρῆμα.

συνελέξατε = β' πληθ. ἄοριστου τοῦ ρήμ. συλλέγω (βλ. ἀνωτέρω).

ἐπέμψατε = β' πληθ. ἄορ. τοῦ ρήματος:

πέμπω (πρτ. ἔπεμπον, μ. πέμψω, ἄορ. ἐπεμψα) = ἀποστέλλω.

νῦν = τώρα (νῦν καὶ ἀεὶ = τώρα καὶ πάντοτε).

οἴκαδε = (ἐπίρρ.) στὸ σπίτι, στὴν πατριδα.

ἦξω (μέλλον τοῦ ρήμ. ἦκω) = θὰ ἔλθω, θὰ ἐπανεέλθω.

μικρὸν ἔτι = μικρὸν χρόνον εἰσέτι, λίγον καιρὸν ἀκόμη.

ἐπεὶ = ἐπειδὴ.

οὖν = λοιπὸν.

ἐπεισε = γ' ἔνικ. ἄορ. τοῦ ρ. πείθω (ἐπειθον, πείσω, ἔπεισα).

ἐπανῆγεν = γ' ἔνικ. παρ. τοῦ ρήματος:

ἐπανάγω (ἐπι-ἀνά-ἄγω) παρ. ἐπανῆγον, μ. ἐπανάξω = ξανάρχομαι, ἐπιστρέφω.

χωρίον (τὸ) = μέρος, τόπος (τὸ «χωρίδι» λέγεται: κόμη).

φονεύω, παρ. ἐφόνευον, μ. φονεύσω, ἄορ. ἐφόνευσα.

ἀρπάξω, παρ. ἤρπαζον, μ. ἀρπάσω, ἄορ. ἤρπασα.

γέρανος (ὁ), τοῦ γεράνου = ὁ γεράνος, μεγάλη ἀποδημητικὰ πτηνὰ.

πέτομαι (παρ. ἐπετόμην) = πετῶ. *ἱκετεύω* (πρτ. ἱκέτευον, μ. ἱκετεύσω, ἄορ. ἱκέτευσα) = παρακαλῶ.

ᾠδε=ὄς ἐξῆς.

καταμηνύσετε=β' πληθ. μέλλοντος τοῦ ρήματος :

καταμηνύω (πρτ. κατεμήνυον, μέλ. καταμηνύσω, ἀόρ. κατεμήνυσα)=φέρνω μήνυμα, φανερώνω, μαρτυρώω, καταγγέλλω.

κολάσετε=β' πληθ. μέλλοντος τοῦ ρήματος :

κολάζω (πρτ. ἐκόλαζον, μέλλ. κολάσω, ἀόρ. ἐκόλασα)=τιμωρῶ.

ἀπεκάλυψαν=γ' πληθ. ἀορ. τοῦ ρήματος :

ἀποκαλύπτω (πρτ. ἀπεκάλυπτον, μέλλ. ἀποκαλύψω, ἀόρ. ἀπεκάλυψα)=ξεσκεπάζω, ἀνακαλύπτω.

ἔθαψαν=γ' πληθ. ἀορ. τοῦ ρήματος :

θάπτω, πρτ. ἔθαπτον, μέλλ. θάψω, ἀόρ. ἔθαψα.

μέντοι=ὄμως.

ἥστερον=ἀργότερα.

παρῆσαν, γ' πληθ. παρατ. τοῦ ρήμ. πάρ-ειμι=παρευρίσκομαι.

ἄδ' ἕτερος=ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο ἀκούω, πρτ. ἤκουον, μέλλ. ἀκούσω, ἀόρ. ἤκουσα.

ἐμήνυσαν, γ' πληθ. ἀορ. τοῦ ρήματος :

μηνύω (πρτ. ἐμήνυον, μέλλ. μηνύσω, ἀόρ. ἐμήνυσα)=δίδο μήνυμα, φανερώνω, καταγγέλλω.

ὅπ' ἀνάγκης=ἐξ ἀνάγκης, ἔξαναγκασθέντες· (οἱ λησταὶ δηλ. ἐξηναγκάσθησαν νὰ ὁμολογήσουν τὸ ἔγκλημα).

φαίνω (παρατ. ἔφαινον, οἱ ἄλλοι χρόνοι ἀνώμαλοι)=φανερώνω.

κολάζονται=γ' πληθ. ἔνεστ. μέσ. φωνῆς τοῦ ρήματος :

κολάζω (παρατ. ἐκόλαζον, μέλλ. κολάσω, ἀόρ. ἐκόλασα)=τιμωρῶ.

κολάζομαι=τιμωροῦμαι, παρατ. ἐκολαζόμην.

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

**Γβυκος* : *Εξῆσε γύρω στὰ 550 π.

Χ. Καταγόμενος ἀπὸ τὸ Ρήγιον τῆς Κάτω Ἰταλίας (διὰ τοῦτο λέγεται καὶ *Ρηγίνος*), περιῆλθε πολὺς ἑλληνικὰς πόλεις, διέμεινε δὲ

περισσότερον εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους. Ἀπὸ τὰ ποιήματά του δὲν σφύζονται δυστυχῶς παρὰ ἐλάχιστα μόνον ἀποσπάσματα.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Μέλλον και Ἀόριστος ἐνεργητ. φωνῆς φωνηεντολ. και ἀφωολήκτων ρημάτων (πλὴν τοῦ Μέλλ. τῶν εἰς -ιζω). Βλ. Γραμμ. § 194.

ἘΟ ΜΕΛΛΩΝ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ θέμα καὶ τὰς καταλήξεις τοῦ Ἐνεστῶτος μὲ τὴν προσθήκην τοῦ χρονικοῦ χαρακτῆρος σ :

Ἐνεστ. λύ-ω Μέλλ. λύ-σ-ω [=θὰ λύω ἢ θὰ λύσω].

» παιδεύω » παιδεύ-σ-ω.

Ὅταν ὁ χαρακτῆρ τοῦ ρήματος εἶναι σύμφωνον (*ἦκω, λέγω, πέμπω* κτλ.), πρέπει νὰ προσέξωμεν τὸ νέον σύμφωνον ποὺ θὰ προκύψῃ ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἐνεστῶτος καὶ τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα τοῦ Μέλλοντος :

1. Τὰ οὐρανικά (κ, γ, χ) + σ = ξ :

Ἔνεστ. ἦκ-ω, Μέλλ. (ἦκ-σω) ἦξω
 » λέγ-ω » (λέγ-σω) λέξω
 » βρέχ-ω » (βρέχ-σω) βρέξω

2. Τὰ χειλικὰ (π, β, φ) + σ = ψ :

Ἔνεστ. λείπ-ω Μέλλ. (λείπ-σω) λείψω
 » διατρίβ-ω » (διατρίβ-σω) διατρίψω
 » γράφ-ω » (γράφ-σω) γράψω

3. Τὰ ὀδοντικά (τ, δ, θ) πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλονται :

Ἔνεστ. πείθ-ω, Μέλλ. (πείθ-σω) πείσω

Ἀποβάλλεται ἐπίσης πρὸ τοῦ σ καὶ τὸ διπλοῦν ζ, τὸ ὅποῖον προῆλθεν ἀπὸ δ :

Ἔνεστ. γυμνάζω [θέμα : γυμναδ-], Μέλλ. γυμνά-σω
 » ἀθροίζω » ἀθροί-σω

Ὁ ΑΟΡΙΣΤΟΣ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ Μέλλοντος, (ἔχει δηλ. τὸν χρονικὸν χαρακτῆρα σ) μὲ τὰς ἑξῆς καταλήξεις :

(λύω)	ἔλυσ-α	ἔλυσ-αμεν
	ἔλυσ-ας	ἔλυσ-ατε
	ἔλυσ-ε	ἔλυ-σαν

15. Τρόπαιον Νίκης.

Ἄς πηγαίνωμεν (ἐμπρός, πᾶμε), ὧ νέοι, εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ γέφυραν. Ἐδῶ, ὅταν κοιτάξωμεν¹ εἰς τὴν ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ κορυφὴν, χαιρόμαστε διὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου· διότι τρόπαιον εἰς τὴν κορυφὴν εἶναι (ὑπάρχει), (μία) στήλη πέτρινη καὶ (μία) Νίκη [δηλ. ἄγαλμα τῆς θεᾶς Νίκης], ἵνα εἰς τοὺς ἀπογόνους² ἀνάμνησιν δίδῃ τῆς ἀρετῆς (=ἀνδρείας) τῶν προγόνων [=διὰ τὴν ὑπενθυμίαν εἰς τοὺς ἀπογόνους τὴν ἀνδρείαν τῶν προγόνων]. Καὶ εἰς μὲν τὴν στήλην ἐπιγραφὴ εἶναι (ὑπάρχει), [ἵνα... ὑπομνησκη =] διὰ τὴν ὑπενθυμίαν τὰς μάχας τοῦ πολέμου, ἡ δὲ Νίκη στέφανον ἔχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἄς κόψωμεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἄνθη, διὰ τὴν κατασκευάσωμεν στέφανον καὶ τοῦτον εἰς τὴν Νίκην νὰ προσφέρωμεν. Καὶ οἱ μὲν μέτοχοι τοῦ πολέμου (καὶ ἐκεῖνοι μὲν ποὺ συμμετεῖχον τοῦ πολέμου), ὅταν βλέπουν εἰς τὸ τρόπαιον, τοὺς κοινούς κινδύνους καὶ κόπους ἐνθυμοῦνται³, οἱ δὲ ἄλλοι τὰς νίκας ἐκείνων θαυ-

μάζουν, [ἵνα... λαμβάνωσιν=] διὰ τὸ παίρνουν ὠραῖον μάθημα ἀνδρείας⁴. Σεις δέ, ὦ νέοι, τὸ εἶσθε ὑπόδειγμα ἀνδρείας, [ἵνα... πράξετε=] διὰ τὸ πράξετε ἀντάξια τῆς πόλεως ἔργα καὶ τῆς πατρίδος τὴν δόξαν ἀμείωτον τὸ φυλάξετε.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ἄγωμεν=(α' πληθ. Ἔνεστ. Ὑποτακτικῆς με σημασίαν α' πληθ. Προστακτικῆς)=ἄς ὑπάγωμεν, ἄς πηγαίνομεν, ἐμπρός, πάμε. Τοῦ ρήματος :

ἄγω, παρτ. ἦγον, μέλλ. ἄξω (ὁ ἄορ. ἀνώμαλος).

ἀναβλέψωμεν=α' πληθ. Ἔνεστ. Ὑποτακτ. τοῦ ρήματος :

ἀναβλέπω=κοιτάζω ἐπάνω (παρτα. ἀνέβλεπον, μέλλ. ἀναβλέψω, ἄορ. ἀνέβλεψα).

ἄκρον (τὸ)=τὸ ὕψωμα, ἡ κορυφή. **ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ**=ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ.

χαίρω (ἄορ. : χαίρομαι)=χαίρομαι. **τελευτῆ** (ἡ)=τὸ τέλος.

ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου τελευτῇ=ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ πολέμου=διὰ τὸ τέλος (τὸ ἀποτέλεσμα) τοῦ πολέμου.

τρόπαιον=σύμβολον νίκης, μνημεῖον.

Νίκη=ἄγαλμα τῆς θεᾶς Νίκης.

ἔκγονος=ἀπόγονος.

μνήμη=ἀνάμνησις.

παρέχω=δίδω.

ἵνα τοῖς ἐκγόνοις μνήμην παρέχῃ : ἡ φυσικὴ σειρὰ : ἵνα παρέχῃ μνήμην τοῖς ἐκγόνοις=διὰ τὸ παρέχῃ ἀνάμνησιν εἰς τοὺς ἀπογόνους.

ἀρετῇ=ἀνδρεία.

ἵνα τὰς τοῦ πολέμου μάχας ὑπομνήσκῃ : ἡ φυσικὴ σειρὰ : ἵνα ὑπομνήσκῃ τὰς μάχας τοῦ πολέμου.

ὑπομνήσκω=ὑπενθυμίζω.

δρέψωμεν=(α' πληθ. Ὑποτ. με σημασίαν α' πληθ. Προστακτ.) =ἄς δρέψωμεν. Τοῦ ρήματος :

δρέπω=κόπτω. Παρτατ. ἔδρεπον, μέλλ. δρέψω, ἄορ. ἔδρεψα (παράγωγον : δρέπανον).

προσκομίσωμεν=α' πληθ. Ἄορ.

Ὑποτακτ. τοῦ ρήματος :

προσκομίζω=προσφέρω παρτατ. προσεκόμιζον, μέλλ. προσκομίσω, ἄορ. προσεκόμισα.

κοινωνός=ἐκεῖνος ποῦ ἐπικοινωνεῖ, ποῦ συμμετεχεῖ σὲ κάτι, ὁ μέτοχος.

οἱ κοινωνοὶ τοῦ πολέμου=οἱ μέτοχοι τοῦ πολέμου, ἐκεῖνοι ποῦ συμμετεῖχον εἰς τὸν πόλεμον.

πόνος=κόπος.

ἄναμνησκόμαι=ἐνθυμοῦμαι.

ἵνα καλὴν τῆς ἀρετῆς σπουδὴν λαμβάνωσιν : ἡ φυσικὴ σειρὰ : ἵνα λαμβάνωσιν καλὴν σπουδὴν τῆς ἀρετῆς=γιά τὸ παίρνουν ὠραῖον μάθημα ἀνδρείας.

καλός (-ή, -όν)=ὠραίος.

ἀρετῆ (ἡ)=ἀνδρεία.

σπουδῆ (ἡ)=διδασκαλία, μάθημα. **λαμβάνωσιν**=γ' πληθ. ἔνεστ. Ὑποτακτ. τοῦ ρήματος :

λαμβάνω=παρτατ. ἐλάμβανον (οἱ ἄλλοι χρόνοι ἀνώμαλοι).

ἔστε=β' πληθ. Προστακτικῆς τοῦ ρήματος εἰμί.

ἵνα ἀξίως (κτλ. μέχρι τοῦ) φυλάξετε : ἡ φυσικὴ σειρὰ τῆς φράσεως : ἵνα πράξετε ἔργα ἀξίως τῆς πόλεως καὶ ἵνα (ἐννοεῖται πάλιν τὸ ἵνα) φυλάξετε τὴν δό-

ξαν τῆς πατρίδος ἀμείωτον=διά
νά πράξετε ἔργα ἀντάξια τῆς
πόλεως καὶ διὰ νὰ φυλάξετε
τὴν δόξαν τῆς πόλεως; ἀμείωτον.
ἀξίως τῆς πόλεως=ἀντάξια γιὰ

τὴν πόλιν, ἀντάξια τῆς πόλεως
(δηλ. τῆς πατρίδος).
ἀμείωτος (-ος, -ον)=ἐκείνος ποῦ
δὲν ἐμειώθη, ποῦ δὲν ἔχει ὀ-
λιγοστεύσει, ποῦ δὲν ἐμίκρυνε.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

τρόπαιον: συμβολικὸν μνημεῖον
εἰς ἀνάμνησιν τῆς «τροπῆς»,
τῆς φυγῆς τοῦ ἔχθρου. Τὰ τρό-
παια ἐστήθησαν συνήθως μετὰ
τὴν μάχην ἀπὸ τὰ λάφυρα τοῦ
ἐχθροῦ, ἢ ἂν ὅμως καὶ μονι-
μότερα μνημεῖα μὲ μαρμάρι-
νες στήλες, ἀγάλματα κλπ.

Νίκη: ἡ θεὰ Νίκη παριστάνεται
συνήθως ὡς ὠραία εὐσωμος

κόρη μὲ πτέρυγας καὶ μὲ λε-
πτόν χιτῶνα καὶ πέπλον ποῦ
ἀνεμίζει, καθὼς ἡ θεὰ ὑπερί-
πταται τοῦ πεδίου τῆς μάχης.
Περίφημα ἀγάλματα τῆς θεᾶς
Νίκης ἐσώθησαν: ἡ Νίκη τοῦ
Παιωνίου καὶ ἡ Νίκη τῆς Σα-
μοθράκης (βλέπε τὰς εἰκόνας
των εἰς τὸ βιβλίον Ἱστορίας
τῆς β' γυμνασίου).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

*Υποτακτικὴ Ἐνεστῶτος καὶ Ἀορίστου ἐνεργ. φωνῆς φωνηεντολ.
καὶ ἀφωνολ. ρημάτων καὶ τοῦ εἰμί. Βλ. Γραμμ. § 194 καὶ § 192.

Ἡ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται ἀπὸ τὸν
Ἐνεστῶτα τῆς Ὀριστικῆς καὶ ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Ἀορίστου ἀπὸ
τὸν Μέλλοντα τῆς Ὀριστικῆς, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν εἰς τὰς
καταλήξεις, ὅπου ἀντὶ τοῦ -ει ἔχομεν -η, ἀντὶ τοῦ -ου ἔχομεν -ω
καὶ ἀντὶ τοῦ -ε ἔχομεν -η.

Τὸ βοηθ. ρῆμα εἰμί εἶναι εὐκόλον εἰς τὴν Ὑποτακτικὴν,
διότι οἱ τύποι του δὲν εἶναι παρὰ αἱ ἀπλαῖ καταλήξεις τῆς Ὑπο-
τακτικῆς.

Ὑποτακτ. Ἐνεστ.	Ὑποτακτ. Ἀορ.	Ὑποτ. Ἐνεστ. τοῦ εἰμί
παιδεύ-ω	παιδεύ-σω	ᾶ
παιδεύ-ης	παιδεύ-σης	ῆς
παιδεύ-η	παιδεύ-ση	ῆ
παιδεύ-ῶμεν	παιδεύ-σωμεν	ᾶμεν
παιδεύ-ητε	παιδεύ-σητε	ῆτε
παιδεύ-ωσι(ν)	παιδεύ-σωσι(ν)	ᾶσι(ν)

Ἡ Ὑποτακτικὴ ἀκολουθεῖ συνήθως μετὰ τοὺς συνδέσμους:
ἵνα, ὅπως, ὅταν κτλ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Κύριαί καί δευτερεύουσαι προτάσεις. Βλέπε «Συντακτικόν εἰς ἀπλά μαθήματα», Μάθημα 2ον, 37ον καί 38ον.

Αἱ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ εἶναι κύριαί ἢ ἀνεξάρτητοι καί δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρημέναι.

Παράδειγμα: Ὁ διδάσκαλος ὑπαγορεύει, διὰ τὴν γράφην ὁ μαθητής.

Ἡ πρώτη πρότασις (ὁ διδάσκαλος ὑπαγορεύει) εἶναι κυρία πρότασις καί ἀνεξάρτητος. Ἡ δευτέρα (διὰ τὴν γράφην ὁ μαθητής) εἶναι δευτερεύουσα καί ἐξηρημένη.

Ἡ πρώτη ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ μόνη τῆς καί νὰ μᾶς δίδῃ πλήρως νόημα: ὁ διδάσκαλος ὑπαγορεύει. Εἶναι δηλ. ἀνεξάρτητος.

Ἡ δευτέρα δὲν ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ μόνη τῆς, διότι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προηγούμενην. Εἶναι ἐξηρημένη. Δὲν δίδει πλήρως νόημα, ἀν μείνῃ μόνη τῆς: διὰ τὴν γράφην ὁ μαθητής.

Αἱ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΙ ἢ ἐξηρημέναι προτάσεις συνδέονται πρὸς τὴν κυρίαν πρότασιν μὲ ἕνα σύνδεσμον:

Ὁ διδάσκαλος διδάσκει, ἵνα μανθάνωσιν οἱ μαθηταί.

Ἀναμιμνήσκονται τῶν κινδύνων, ὅταν βλέπωσιν εἰς τὸ πρόπαιον. Οἱ ἐχθροὶ ἀπέρχονται, διότι ἠττήθησαν.

Μελετήσατε καλῶς τοὺς Συνδέσμους. Βλέπε ἐγκυρ. Γραμματικὴν § 260 ἢ «Συντακτικόν εἰς ἀπλά μαθήματα» Μάθημα 37ον.

Ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν τοῦ συνδέσμου, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν καί εἰσάγει τὴν δευτερεύουσαν πρότασιν, παίρνουν τὴν ὀνομασίαν των καί αἱ ἐξηρημέναι προτάσεις καί λέγονται:

—τελικαί, ὅταν εἰσάγωνται μὲ τελικοὺς συνδέσμους: ἵνα, [ὅπως κτλ.

—χρονικαί, ὅταν εἰσάγωνται μὲ χρονικοὺς συνδέσμους: ὅταν, [ἕως, πρὶν κτλ.

—αιτιολογικαί, ὅταν εἰσάγωνται μὲ αιτιολογικοὺς συνδέσμους: διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ κτλ.

—ὑποθετικαί, ὅταν εἰσάγωνται μὲ ὑποθετικοὺς συνδέσμους: [ἐάν, ἂν, εἰ.

—ἀναφορικαί, ὅταν εἰσάγωνται μὲ ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας: κτλ. [ὅστις, ὅσος, ὅς κτλ.

κρούσαι=νά κρούση (ἀπαρ. ὄορ. τοῦ ρήμ. κρούω, παρτ. ἔκρουον, μέλλ. κρούσω, ἄορ. ἔκρουσα· ἀπαρέμφ. ἔνεστ. κρούειν, μέλλ. κρούσειν, ἄορ. κρούσαι).

³**τῷ μέλλοντι**=εἰς ἐκείνον πού μέλλει, γιά κείνον πού πρόκεινται. (Ὄνομαστική: ὁ μέλλον τοῦ μέλλοντος, ὄοτ. τῷ μέλλοντι).

βασιλεύσειν=νά βασιλεύση.

⁴**διαφέρει**=ἐνδιαφέρει.

⁵**τῷ βουλομένῳ**=εἰς ἐκείνον πού βούλεται, γιά κείνον πού θέ-

λει. (Ὄνομαστική: ὁ βουλόμενος, ἡ -η, τὸ -ον).

θεραπεύσαι=νά θεραπεύση, νά καλλιεργήσῃ (ἀπαρ. ἄορ. τοῦ ρήμ. θεραπεύω=περιοποιῶμαι, καλλιεργῶ, λατρεύω).

ἤλπιζεν=γ' ἐνικ. παρატ. τοῦ ρ. ἐλπίζω.

μαλακοῖς λόγοις=μέ μαλακοῦς λόγους.

παιδεύσειν=νά ἐκπαιδεύση, νά μορφώσῃ (ἀπαρέμφ. μέλλ.).

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

¹**Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου**: ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου, ὁ μεγαλύτερος κατακτητῆς τοῦ κόσμου, πού ἔφερε τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ἕως τὰ βάρθη τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Αἰγύπτου. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ πατὴρ του Φίλιππος, βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (359—336 π. Χ.), ἐφρόντισε πολὺ διὰ τὴν ἀνατροφήν καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ υἱοῦ του ἀπὸ πάσης πλευ-

ρᾶς, εἶχε δὲ προσλάβει μεταξὺ τῶν διδασκάλων του καὶ τὸν φιλόσοφον Ἀριστοτέλην. Εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν διεδέχθη τὸν πατέρα του (336—323 π. Χ.). **κιθαρίζειν**: ἡ κιθάρα ἢ ἡ λύρα συνόδευε τὴν ἀπαγγελίαν ποιημάτων καὶ ἡ μουσική (=τέχνη τῶν Μουσῶν) ἦτο συνυφασμένη μετὰ τὴν ποίησιν καὶ γενικώτερα μετὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

¹ *Ἀπαρέμφατον Μέλλοντος καὶ Ἀορίστου ἀ' Ἑνεργητ. φωνῆς.*
Βλ. Γραμματ. § 194.

Τὸ ἈΠΑΡΕΜΦΑΤΟΝ σχηματίζει τοὺς χρόνους τοῦ ἀπὸ τὸν ἀντίστοιχον χρόνον τῆς Ὀριστικῆς μετὰ τὰς καταλήξεις, **-ειν** διὰ τὸν Ἑνεστώτα, **-σειν** διὰ τὸν Μέλλοντα καὶ **-σαι** διὰ τὸν Ἀόριστον.

ΕΝΕΣΤ.: Ὀριστ. παιδεύω, γράφω—Ἀπαρ. παιδεύειν, γράφειν

ΠΑΡΑΤ.: » ἐπαίδευον, ἔγραφον — — —

ΜΕΛΛΩΝ.: » παιδεύσω, γράψω —» παιδεύσειν, γράψειν.

ΑΟΡΙΣΤ.: » ἐπαίδευσα, ἔγραψα —» παιδεῦσαι, γράψαι.

Τοῦ ρημ. **εἰμι** τὸ ἀπαρέμφ. ἔνεστ.=εἶναι (=νά εἶναι, ἢ ὅτι εἶναι).

Τὸ ἀπαρέμφατον ἔχει ἓνα μόνον τύπον δι' ὅλους τοὺς ἀρι-

θμούς και δι' ὅλα τὰ πρόσωπα. Ἀπὸ τὸ νόημα τῶν συμφραζομένων θὰ καταλάβωμεν πῶς θὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν νέαν μας γλῶσσαν. Παραδείγματα :

βούλομαι γράφειν = θέλω νὰ γράφω (ἐγὼ=α' ἐνικ.)

βούλει γράφειν=θέλεις νὰ γράφῃς (σὺ=β' ἐνικ.)

βούλεται γράφειν=θέλει νὰ γράφῃ (αὐτὸς=γ' ἐνικ.)

βουλόμεθα γράφειν=θέλομεν νὰ γράφωμεν (ἡμεῖς=α' πληθ.)

ἐκέλευσα αὐτὸν κτλ. γράφειν κτλ.=τὸν διέταξα (ἐγὼ) νὰ γράφῃ (αὐτὸς)

ἐβούλετο αὐτὸν παιδεῦσαι=ἤθελε (αὐτὸς) νὰ ἐκπαιδεύσῃ (αὐτὸς) αὐτόν.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Τὸ ἀπαρέμφατον ἀποδίδεται εἰς τὴν γλῶσσαν μας ἄλλοτε μὲ τὸ *νὰ* καὶ ἄλλοτε μὲ τὸ *ὅτι*. Παραδείγματα :

Ὁ διδάσκαλος ἤλπιζεν αὐτὸν παιδεύσειν=ἤλπιζε νὰ ἐκπαιδεύσῃ αὐτόν. ἢ : ἤλπιζε *ὅτι* θὰ ἐκπαιδεύσῃ αὐτόν.

ἐμάνθανε θηρεύειν, τοξεύειν κτλ.=ἐδιδάσκετο νὰ θηρεύῃ, νὰ τοξεύῃ κτλ.

Ἀλέξανδρος ἔλεγε θηρεύσειν αὐρίον=ἔλεγε *ὅτι* θὰ κυνηγήσῃ αὐρίον.

ἐνόμιζε βραδίως θηρεύσειν=ἐνόμιζεν *ὅτι* εὐκόλως θὰ κυνηγήσῃ.

● Ὅταν τὸ ἀπαρέμφατον ἐξηγῆται μὲ τὸ *νὰ*, λέγεται *τελικόν*.

● Ὅταν τὸ ἀπαρέμφατον ἐξηγῆται μὲ τὸ *ὅτι*, λέγεται *εἰδικόν*.

Ἀντιστοιχεῖ δηλαδὴ μὲ τελικὴν ἢ μὲ εἰδικὴν πρότασιν.

● Συχνὰ ὅμως τὸ ἀπαρέμφατον ἐκφέρεται μὲ τὸ ἄρθρον τὸ πρὸ αὐτοῦ καὶ γίνεται *ἐναρθρον ἀπαρέμφατον*: τὸ *κιθαρίζειν*, τὸ *μανθάνειν* (=τὸ νὰ μαθαίνειν κανεῖς=ἡ μάθησις), τὸ *γράφειν* (=τὸ νὰ ζωγραφίζῃ κανεῖς=τὸ ζωγραφισμα, ἡ ζωγραφικὴ).

Τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι ρηματικὸς τύπος καὶ συντάσσεται ὅπως τὸ ρῆμα. Ἐχει δηλ. ὑποκείμενον κτλ.

Ἀλέξανδρος ἐμάνθανε θηρεύειν, τοξεύειν κτλ. : ὑποκείμ. τοῦ *θηρεύειν, τοξεύειν κτλ.* ὁ Ἀλέξανδρος.

● Συχνὰ ὅμως θὰ εὔρωμεν τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου κατὰ πτώσιν αἰτῖατικὴν καὶ ὄχι κατ' ὀνομαστικὴν, ὅπως τίθεται γενικῶς τὸ ὑποκείμενον :

Ὁ διδάσκαλος ἐδίδασκε τὸν Ἀλέξανδρον θηρεύειν καὶ το-

ξεύειν : ὑποκείμ. τοῦ ἐδίδασκε=ὁ διδάσκαλος, ὑποκείμ. τοῦ θη-
ρεύειν=τὸν Ἀλέξανδρον (τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἰς
πτῶσιν αἰτιατικῆν)

Λέγεται τὸν διδάσκαλον κελεῦσαι αὐτὸν=λέγεται ὅτι ὁ διδά-
σκαλος διέταξε αὐτόν. Ὑποκείμ. τοῦ κελεῦσαι=τὸν διδάσκαλον.

Βλέπε ἀναλυτικώτερα περὶ ἀπαρεμφάτου εἰς «Τὸ Συντακτικὸν εἰς
ἀπλᾶ μαθήματα» Μᾶθ. 56, 57 καὶ 58).

17 Ὁ χειμῶν.

Τὸν χειμῶνα ὅταν πολὺ χιόνι τοὺς ἀγροὺς σκεπάζῃ¹, καὶ οἱ
γεωργοὶ ἡσυχάζουν² καὶ οἱ βοσκοί. Διότι οὔτε τοὺς ἀγροὺς εἶναι
δυνατὸν νὰ ἐργάζεται κανεὶς (ἢ : νὰ ἐργάζονται), ἔνεκα τῆς χιό-
νος, οὔτε νὰ βόσκη κανεὶς (ἢ : νὰ βόσκουν) τὰ πρόβατα, διότι
χορτάρι δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ λιβάδια³. Οἱ δὲ ναῦται τὰ πλοῖα εἰς
τοὺς λιμένας ἐπαναφέρουν⁴ καὶ ἐδῶ μένουσιν ἕως τὴν ἀνοιξιν·
διότι ἀδιάβατη ἡ θάλασσα [ἐνν. ἐστὶ=εἶναι] καὶ ἔνεκα τοῦ πά-
γου καὶ ἔνεκα τῆς κακοκαιρίας. Εἰς δὲ τὰς οἰκίας οἱ ἄνθρωποι
ξύλα καίουν· ὅταν δὲ ἀναγκάζονται ἔξω τῆς οἰκίας νὰ εἶναι,
πυκνοὺς (=χονδροὺς) χιτῶνας καὶ χλαίνας (=φορέματα καὶ ἐπα-
νωφόρια) ντύνονται, τὰς δὲ κεφαλὰς μὲ δέρματα⁵ καλύπτουν.
Πολλὲς φορὲς δὲ οἱ πρὸς τοὺς ἀγροὺς δρόμοι ἀπὸ τὸ χιόνι τόσον
δυσκολοδιάβατοι⁶ γίνονται, ὥστε οἱ γεωργοὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ
μάλιστα καὶ μῆνες ἀπὸ τοὺς γείτονάς (των) νὰ ἀποκλείωνται (νὰ
εἶναι ἀποκλεισμένοι). Τὰ δὲ θηρία ὑπὸ τοῦ λιμοῦ (=ἀπὸ τὴν
πεῖναν) ἀναγκάζονται εἰς τῶν γεωργῶν τὰς κατοικίας νὰ πλη-
σιάζουν καὶ νὰ ἀρπάζουν χῆνες καὶ ἄλλα ζῷα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

χειμῶνος=ἐν καιρῷ χειμῶνος, κα-
τὰ τὸν χειμῶνα.

χιῶν, -όνος (ἢ)=τὸ χιόνι.

¹κατέχῃ=σκεπάζῃ.

οἷ τε=καὶ οἱ (τὸ ἄρθρον τοῦ πληθ.
οἱ παίρνει τὸν τόνον τοῦ ἐγκλι-
τικοῦ τε).

τε... καὶ=καί... καί.

²ἡσυχίαν ἄγω=ἡσυχάζω.

ἔστιν+ἀπαρέμφ.=εἶναι δυνατόν.

οὔτε... ἔστιν ἐργάζεσθαι=οὔτε...

εἶναι δυνατόν νὰ ἐργάζονται
(ἢ νὰ ἐργάζεται κανεὶς).

διὰ τὴν χιόνα=ἔνεκα τῆς χιόνος,
ἔξ αἰτίας τοῦ χιονιοῦ, λόγῳ τοῦ
χιονιοῦ.

νέμου=βόσκω.

ὅτι=διότι.

χόρτος (ὁ)=τὸ χόρτον, τὸ χορτάρι.

³λειμών, -ῶνος (ὁ)=τὸ λιβάδι.

***κατάγω** = (κατά + ἄγω) ἐπαναφέρω.

εἰς τὸ ἔαρ = ἕως τὸ ἔαρ, ἕως τὴν ἀνοιξιν.

ἄπορος (-ος, -ον) = ἐκείνος πού δὲν ἔχει πόρον, ὁ ἀδιάβατος.

ἄπορος γὰρ ἡ θάλασσα (ἐνν. ἐστὶ) = διότι ἡ θάλασσα εἶναι ἀδιάβατη.

διὰ τὸν κρύσταλλον = ἔνεκα τοῦ πάγου.

διὰ τὸς χειμῶνας = ἔνεκα τῶν κακοκαιριῶν.

εἶναι = (ἀπαρέμφ. τοῦ εἶμι) νὰ εἶναι.

πυκνός (-ή, -όν) = χονδρός.

χιτών, -ῶνος (-όν) = φόρεμα, εἶδος ὑποκαμίσου.

χλαίνη (ἡ) = ἐπανωφόριον.

***διφθέραις** = με διφθέρας, με δέματα.

διφθέρα (ἡ) = δέγμα ζφου.

ἐγκαλύπτω (ἐν + καλύπτω) = καλύπτω, σκεπάζω, κουκουλώνω.

αἱ κατ' ἄγρον ὁδοί = αἱ πρὸς τοὺς ἀγροὺς ὁδοί, οἱ δρόμοι πού διδηγοῦν στοὺς ἀγρούς.

τῇ χιόνι = ὑπὸ τῆς χιόνος, ἀπὸ τὴν χιόνι.

οὕτω = ἔτσι, τόσον.

***δύσπορος** (-ος, -ον) = ἐκείνος πού ἔχει δύσκολον τὸν πόρον, πού δύσκολα περνιέται, ὁ δυσκολοδιάβατος (πρβλ. ἄπορος).

καὶ δὴ = καὶ μάλιστα.

ὥστε... ἀποκλείεσθαι = ὥστε νὰ ἀποκλειώνται, νὰ εἶναι ἀποκλεισμένοι.

τῷ λιμῷ = ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ἀπὸ τὴν πείναν.

λιμός (ὁ) = ἡ πείνα (λοιμός = ἐπιδημία, ἀρρώστεια).

σταθμός (ὁ) = τὸ κατάλυμα, ἡ κατοικία, ὁ συνοικισμός.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

χιτών: ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀρχαίων ἦτο πολὺ ἀπλῆ. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες φοροῦν ἔσωτερικῶς τὸν *χιτῶνα*. Ἦτο ἀπὸ λευκὸν λεπτὸν ὕφασμα, με μίαν ζώνην εἰς τὸ μέσον καὶ συνήθως χωρὶς μανίκια, τὰ ὅποια πολὺ ἀργὰ ἤρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦνται. Ἡ πουκαμίσια αὐτή, πού ἐφθανε ἕως τὸν ἀστυράλον σάν νυχτικιά, ἦτο ἐπίσημος ἐνδυμασία. Διὰ τὰς καθημερινὰς ἐργασίας, τὰ κυνήγια καὶ τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἐφοροῦσαν τὸν *βραχὺν χιτῶνα*, πού δὲν ἐφθανε οὔτε ἕως τὰ γόνατα. Ἐπάνω ἀπὸ τὸν χιτῶνα ἔρριπταν τὸ *ἱμάτιον*, ἓνα ἄλλο, τετράγωνον συνήθως, σινδόνη, τοῦ ὁποίου τὸ ἓνα ἄκρον ἄρχιζε στὸν ἀριστερὸν ὄμων, ἐκάλυπτε τὰ νῶτα καὶ τὸ ἄλλο ἄκρον ἐγύριζε κάτω ἀπὸ τὸ δεξιὸ χεῖρ καὶ ἀνέ-

βαινε εἰς τὸν ἀριστερὸν ὄμων. Οἱ ἀργότες ἐξακολουθοῦσαν νὰ φοροῦν κατὰ τὸν πρωτόγονον τρόπον καὶ δέγματα ζφου, προβιές κτλ. καὶ ἀντὶ ἱματίου χονδρὰ μάλλινα ἐπανωφόρια, τὰς χλαίνας.

διφθέρα: τὰ δέγματα ἐφοροῦντο ὡς φορέματα καὶ καλύμματα τῆς κεφαλῆς. Λέγονται *λεοντῆ*, *ἀλωπεκῆ*, ἀναλόγως τοῦ ζφου ἀπὸ τὸ ὅποιον προέρχονται, *μηλωῆ* (μῆλα = γιδοπόροβατα) κτλ. Ὅταν κατὰ τοὺς ἑλληνιστικὸς χρόνους διεδόθη ἀντὶ τοῦ παπύρου καὶ ἡ περγαμνῆ, τὰ κατεργασμένα λεπτά δέγματα ἐχρησιμοποιοῦντο εὐρύτερα ὡς χάρτης γραφῆς. Τὰ βιβλία ἀπὸ δέγματα ἐλέγοντο *περγαμναί*, *μεμβράνα*, *διφθέροι* κλπ. Ἐχρησιμοποιοῦντο δὲ καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ ἀργότερα ἀκόμη κατὰ τοὺς πρῶ-

τους αιώνας τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ εἰς παλαιὰ μοναστήρια ὑπάρχουν ἀκόμη χειρόγραφα ἐπὶ

μεμβράνης. Τὴν λέξιν *διφθέρα* παρέλαβαν ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς οἱ Τούρκοι καὶ τὴν ξαναπήραμε ὡς *τεφτέρι* ἢ *δεφτέρι*.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ὀδασιατικὰ τριτόκλιτα ἐνρινόληκτα Βλ. Γραμμ. §§ 84—85.

ἘΝΡΙΝΟΛΗΚΤΑ ὀνόματα λέγονται ὅσα ἔχουν χαρακτηριστὰ τὸ ἔνρινον *-ν*.

Εἶναι ὀνόματα εἰς	<i>-ις, -ῖνος</i>	(δελφίς, δελφῖνος)
—εἰς	<i>-άν, -ᾶνος</i>	(παιάν, παιᾶνος)
—εἰς	<i>-ην, -ηνος</i>	(Ἕλλην, Ἕλληνος)
—εἰς	<i>-ων, -ωνος</i>	(χειμῶν χειμῶνος)
καὶ διπλόθεμα —εἰς	<i>-ην, -ενος</i>	(ποιμῆν, ποιμένος)
καὶ	<i>-ων, -ονος</i>	(χιῶν, χιόνος).

Κλίνονται ὁμαλῶς μὲ τὰς γνωστὰς καταλήξεις τῆς *γ'* κλίσεως. Ὁ χαρακτήρ *-ν* πρὸ τοῦ *σ* ἀποβάλλεται: τοῖς Ἕλλην-σι=τοῖς Ἕλλησι, ὁ δελφιν-ς=ὁ δελφίς, τοῖς δελφιν-σι=τοῖς δελφῖσι.

ΑΡΙΣΤΕΡΑ:
Νέος μὲ θραχὺν χιτῶνα.

ΔΕΞΙΑ:
Ἱερεὺς μὲ ποδῆρη χιτῶνα καὶ ἱμάτιον.

18. Ἀστρολόγος.

Ὁ οὐρανὸς σὲ ξαστεριά¹ εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἀστέρας. Ἐκ τούτων ἄλλοι μὲν μὲ θηρία ὅμοιοι εἶναι, ἄλλοι δὲ μὲ ψάρια. Οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζαν ὅτι οἱ ἀστέρες καὶ οἱ ἄνεμοι θεοὶ εἶναι καὶ ὅτι εἰς τὸν αἰθέρα διαμένουν, ὅπου ἀμβροσίαν² ἔτρωγαν καὶ γέ-
κταρ³ ἔπιναν, ὅπως οἱ Ὀλύμπιοι θεοί. Διὰ τοῦτο ναοὺς εἰς τοὺς
(διὰ τοὺς) ἀστέρας κατεσκεύαζαν καὶ ὡς σωτήρας αὐτοὺς κατὰ
τὰς δυστυχίας ἐλάτρευαν. Ὅσοι δὲ τὰ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐξήταζαν
ἀστρολόγοι ὀνομάζοντο.

Ἐκ τούτων κάποιος κάποτε συνήθιζε⁴ κάθε φορά τοὺς
ἀστέρας νὰ ἐξετάζη. Ἐγύριζε⁵ λοιπὸν κατὰ τὴν νύκτα χειμῶνα
καὶ ἀνοιξιν κατὰ τὸ προάστειον (=εἰς τὰ περὶχωρα) καὶ τοὺς
ἀστέρας ἐξωγράφιζεν εἰς πινάκιον.

Ἐπειτα δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν ἔρχεται καὶ ἔχων εἰς χεῖρας τὸ
πινάκιον ἐπεδείκνυεν αὐτὸ εἰς τοὺς φιλοσόφους, εἰς τοὺς ρήτορας
καὶ εἰς τοὺς ἄλλους σοφούς. Ἐλεγε δὲ εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐκ τῶν
ἀστέρων ἄλλοι μὲν εἶναι πλανώμενοι⁶ (=κινούμενοι), ἄλλοι δὲ
ὄχι. Ἐκ τῶν κλητήρων δὲ τῆς ἀγορᾶς κάποιος παίρνει τὸν
λόγον⁷ καὶ λέγει: «ὦ φίλε, μάρτυρος τοὺς θεοὺς ἔχω ὅτι σὺ
ψεύδουσαι⁸ διότι πλανώμενοι⁹ (=εὐρισκόμενοι εἰς πλάνην) δὲν
εἶναι οἱ εἰς τὸν ἀέρα ἀστέρες, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι» καὶ
δείχνει τοὺς εἰς τὴν ἀγορὰν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

¹ ἐν αἰθρία = ὅταν εἶναι αἰθρία, ὅ-
ταν εἶναι ξαστεριά, σὲ ξαστε-
ριά.

γέμω = εἶμαι γεμάτος.
τούτω = ἐκ τούτων (ἀπὸ τοὺς ἀ-
στέρας).

θηρειν = δατ. πληθ. τοῦ ὀνόματος:
θήρ (ῥ), τοῦ θηρός = τὸ θηρίον.

φοντο = γ' πληθ. παρατ. τοῦ ρή-
ματος:

οἶμαι (παρατ. ᾠόμην) = νομίζω.

εἶναι = ὅτι εἶναι (εἰδικὸν ἀπαρέμφ.
ἐξορτώμενον ἀπὸ τὸ ρ. φοντο).

διατρέβω = μένω.

ἐνθα = ὅπου.

ἡσθίων = γ' πληθ. παρατ. τοῦ ρή-
ματος ἡσθίω = τρώγω.

διὸ = διὰ τοῦτο.

τούτων = ἐκ τούτων, ἀπὸ αὐτοὺς
(τοὺς ἀστρολόγους).

⁴ ἐθέζω, εἰθίζον = συνηθίζω.

⁵ περιήγεν = γ' ἐνικ. παρατατ. τοῦ
ρήματος:

περι-άγω (παρατ. περιήγον, μέλλ.
περιάξω) = περιφέρωμαι, περι-
πλανώμαι, γυρίζω.

τῆς νυκτός = κατὰ τὴν νύκτα.

χειμῶνος τε καὶ ἔαρος = κατὰ τὸν
χειμῶνα καὶ τὴν ἀνοιξιν.

κατὰ τὸ προάστειον = ἔξω ἀπὸ τὸ
ἄστυ, στὰ περὶχωρα.

γράφω (ἔγραφον, γράψω, ἔγρα-
ψα) = ἐξωγράφω, σχεδιάζω.

πινάκιον = μικρὸς πίναξ, πλακί-
διον.

ἐπεδείκνυε = γ' ἐνικ. παρατ. τοῦ
ρήμ. ἐπιδεικνύω.

οἱ μὲν = ἄλλοι μὲν.

⁶ πλανώμενοι = περιπλανώμενοι, κι-
νούμενοι (οἱ λεγόμενοι εἰς τὴν
ἀστρονομίαν πλανῆται, ἐν ἀντι-
θέσει πρὸς τοὺς ἀπλανεῖς).

οἱ δ' οὐ = ἄλλοι δὲ ὄχι [ἐνν. πλα-
νώμενοι].

τῶν κλητήρων τις = κάποιος ἀπὸ
τοὺς κλητήρας.

⁷ ὑπολαμβάνω = λαμβάνω τὸν λό-
γον, παρεμβάινω εἰς τὴν συζή-
τησιν.

ἐταῖρος = σύντροφος, φίλος.

ψεύδῃ = β' ἐνικ. τοῦ ψεύδομαι.

⁹ πλανώμενοι = περιπλανώμενοι ἢ
παρασυρόμενοι, εὐρισκόμενοι
εἰς πλάνην.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

ἀστρολόγος: είναι ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὰ ἀστρα. Ἡ ἀστρολογία ἀνεπτύχθη πολὺ καὶ εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους ἱερεῖς καὶ ἄλλους «μάγους» τῆς Ἀνατολῆς. Εἶναι ὁμοῦς συνυφασμένη μὲ πολλὰς θρησκευτικὰς δοξασίας καὶ δεισιδαιμονίας. Οἱ Ἕλληνες σοφοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας κυρίως, ἀνέδειξαν εἰς ἐπιστήμην τὴν κοσμογραφίαν καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐκυριάρχησε καὶ πάλιν ἡ ἀστρολογία, ἐξέτασις δηλ. τῶν ἄστρον καὶ τῶν ἀστροισμῶν γεμάτη δεισιδαιμονίας καὶ μαγικὰς προλήψεις. Καθαρὰ ἐπιστήμη τῶν οὐρανίων σωμάτων,

ἡ ἀστρονομία (ὄχι ἀστρολογία πλέον) ἀνεπτύχθη ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐντεῦθεν (Κοπέρνικος, Κέπλερ, Γαλιλαῖος κλπ.).

οἱ μὲν θηρσίην ὅμοιοι, οἱ δ' ἐχθύσι: ἀπὸ τὴν παλαιστάτην αὐτὴν ἐποχὴν, πού ἔβλεπαν τοὺς ἀστροισμοὺς νὰ ὁμοιάζουσαν μὲ ζῷα, παρέμειναν μέχρι σήμερα τὰ ὀνόματα τῶν ἀστροισμῶν τοῦ λεγομένου «ζῳδιακοῦ κύκλου» (ἄρκτος, κριός, ἰχθύς κτλ., ἀλλὰ καὶ τοξότης, ζυγὸς κτλ.).

ἄμβροσία: εἶναι ἡ τροφή τῶν θεῶν, κατὰ τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν.

ἄνεκτα: τὸ ποτὸν τῶν θεῶν.

ΤΟ ΝΟΗΜΑ

Ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς παίξει μὲ τὴν λέξιν «πλανώμενοι». Τὸ ρῆμα *πλανῶμαι* σημαίνει: α) περιπλανῶμαι, γυρίζω καὶ β') εὐρίσκομαι σὲ πλάνη, μὲ πλανᾶν, μὲ ξεγελοῦν, μὲ κοροϊδεύουν. — Οἱ ἀστέρες εἶναι «πλανώμενοι», διότι κινοῦνται, γυρίζουν. Οἱ ἄνθρωποι πού χαζεύουν στὴν ἀγορὰ εἶναι ἐπίσης «πλανώμενοι» = περιπλανώμενοι. Ἀλλά, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀγορὰν ἀκούουν τοὺς ρήτορας, τοὺς σοφιστὰς, τοὺς πολιτικούς κτλ., δὲν εἶναι μόνον *περιπλανώμενοι*, ἀργόσχολοι, ἀλλὰ καὶ *παραπλανώμενοι*, παρασυρόμενοι ἀπὸ τοὺς ἐπιτηδεύους, οἱ ὅποιοι τοὺς ξεγελοῦσαν καὶ τοὺς κοροϊδεύουν. Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ὁ κλητήρας τῆς ἀγορᾶς ἐπέταξε τὸ εὐφυσολόγημα (καλαμπούρι) ὅτι «πλανώμενοι» δὲν εἶναι οἱ ἀστέρες, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οὐσιαστικὰ τριτόκλιτα ἡρόληκτα. Βλ. Γραμμ. §§ 86—87

ἸΓΡΟΛΗΚΤΑ τριτόκλιτα ὀνόματα εἶναι ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα ὑγρὸν σύμφωνον (λ, ρ) καὶ εἶναι μ ο ν ὀ θ ε μ α εἰς *-ἠε, -ἦρος, (κρατῆρ, κρατῆρος)* καὶ δι π λ ὀ θ ε μ α εἰς *-ἠε, -ερος (ἀῆρ, ἀέρος), καὶ -ωρ, -ορος, (ρῆτωρ, ρῆτορος)*.

ὁ	κρατῆρ	ὁ	ἀήρ
τοῦ	κρατῆρ-ος	τοῦ	ἀέρ-ος
τῷ	κρατῆρ-ι	τῷ	ἀέρ-ι
τὸν	κρατῆρ-α	τὸν	ἀέρ-α
ὃ	κρατῆρ	ὃ	ἀήρ
οἱ	κρατῆρ-ες	οἱ	ἀέρ-ες
τῶν	κρατῆρ-ων	τῶν	ἀέρ-ων
τοῖς	κρατῆρ-σι	τοῖς	ἀέρ-σι
τοὺς	κρατῆρ-ας	τοὺς	ἀέρ-ας
ὧ	κρατῆρ-ες	ὧ	ἀέρ-ες

—Τὸ ὄνομα **σωτήρ**, -ῆρος (κατὰ τὸ κρατῆρ) ἔχει τὴν κλητ. τοῦ ἐνικοῦ ὧ σῶτερ.

—Τὸ ὄνομα **ἀστήρ**, -έρος (κατὰ τὸ ἀήρ) ἔχει τὴν δοτ. πληθ. τοῖς ἀστράσι.

—Τὰ εἰς **-ωρ**, **-ορος** διπλόθεμα κλίνονται ὁμαλῶς: ὁ **ρήτωρ**, τοῦ **ρήτορος**, τῷ **ρήτορι**, τὸν **ρήτορα** κλπ. Προσοχή εἰς τὴν κλητ. τοῦ ἐνικοῦ, ἢ ὁποῖα δὲν εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, ἀλλὰ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς θέμα (μὲ-ο): ὧ **ρῆτορ**.

—Υἱρόληκτον μὲ χαρακτηριστῆρα **λ** εἶναι μόνον τὸ ὄνομα **ἄλς** (ποιητικὴ λέξις=ἡ θάλασσα, πληθ. οἱ ἄλεις=τὸ ἄλας, τὸ ἀλάτι). **Κλίνεται**: ὁ ἄλς, τοῦ ἄλός, τῷ ἄλί, τὸν ἄλα, ὧ ἄλς—οἱ ἄλεις, τῶν ἄλῶν, τοῖς ἄλοί, τοὺς ἄλας, ὧ ἄλεις.

19. Μήτηρ καὶ θυγατέρες.

Κάποια γυναίκα εἶχε δύο θυγατέρας ὄρφανὰς ἀπὸ πατέρα· ταύτας ὑπανδρεύει¹ μὲ ἄνδρας, τὴν μίαν μὲν μὲ κηπουρόν, τὴν ἄλλην δὲ μὲ ἄνδρα κεραιοποιόν. Μετ' ὀλίγον πρὸς τὴν [γυναῖκα] τοῦ κηπουροῦ ἔρχεται καὶ ἀπὸ αὐτὴν ζητεῖ νὰ μάθῃ, πῶς μὲ τὸν ἄνδρα (της) περνάει· ἐκείνη δὲ λέγει: «Ἄρκετὰ μὲν καλὰ εἰς ἔμὲ ὑπάρχουν² (ἔχω ἄρκετὰ καλὰ) καὶ ὁ ἄνδρας καλὸς εἶναι. Εὐχόμαι ὅμως εἰς τοὺς θεοὺς, ὅπως μὲ βροχὴν τὴν γῆν ποτίζουν³· διότι ἔτσι καὶ μὲ τῆς Δήμητρος⁴ τὴν βοήθειαν εἰς τὰ λαχανικὰ αὐξήσις γίνεται».

Ἄπ' ἐκεῖ ἡ μητέρα πρὸς τὴν θυγατέρα, τὴν σύζυγον τοῦ κεραιοποιοῦ, ἔρχεται καὶ τὰ ἴδια ζητεῖ νὰ μάθῃ· ἐκείνη δὲ ἀπο-

κρίνεται : «Κατὰ τὰ ἄλλα μὲν, μητέρα, καλὰ εἶμαι. Εὖχομαι ὁμῶς εἰς τοὺς θεοὺς, νὰ εἶναι ἡμέραι ξηραὶ (ξηρασία), γιὰ νὰ εἶναι ἡ κέραμος ξηρά».

Ἡ δὲ μητέρα περίλυπη φεύγει καὶ λέγει : «᾿Ω Δήμητρα καὶ (σεῖς) οἱ ἄλλοι θεοί, ἀληθινὰ δὲν ξέρω⁵ διὰ ποῖαν ἀπὸ τὰς δύο⁶ θυγατέρας τὴν βοήθειάν σας νὰ ζητήσω⁷ ».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

¹συνάπτω (σύν+ἄπτω)=ἐνώνω, ὑπανδρεύω (παρ. συνήπτον, μέλλ. συνάψω, ἀόρ. συνήψα).

κεραμεῖ=δοτ. ἐνικ. τοῦ ὀνόματος: κεραμεύς, -είος (δ)=κεραμοποιός. μετ' οὐ πολὺ=μετ' ὀλίγον.

πενθάνομαι (παρ. πατ. ἐπενθανόμη)=ζητῶ νὰ μάθω, πληροφοροῦμαι.

διάγω (διά+ἄγω)=περνᾶω, ζῶ, (παρ. διήγον, μέλλ. διάξω).

ἧ δέ=ἐκείνη δέ.

ικανὰ=ἀρκετὰ.

²πάρεστι μοί τι (=παρά+ἐστί)= ὑπάρχει εἰς ἐμένα κάτι, ἔχω κάτι.

ικανὰ τ' ἀγαθὰ ἐμοὶ πάρεστι=ἀρκετὰ καλὰ εἰς ἐμέ ὑπάρχουν, δηλ. ἀρκετὰ καλὰ ἔχω, ἔχω ἀφθονα τὰ ἀγαθὰ.

τὰγαθὰ=τὰ ἀγαθὰ (ἐγίνε «κράσις». βλ. Γραμμ. § 26).

τὰγαθὰ... πάρεστι (ἀντι πάρεσι): ἀτικὴ σύνταξις· τὸ ὑποκείμενον γένους οὐδετέρου καὶ πληθ. ἀριθμοῦ καὶ τὸ ρῆμα ἐνικου⁴ (βλ. ἄνωτέρω Μάθ. 7ον, σελ. 24).

⁵ἄμβροτος (δ)=ἡ βροχή.

⁶ἀρδύω=ποτίζω (παρ. ἤρδευ-

ον, μέλλ. ἀρδύσω, ἀόρ. ἤρδευσα). Ἐδῶ τὸ ἀρδύσωσιν= γ' πληθ. ὑποτ. ἐνεστ.

τῆ τῆς Δήμητρος βοήθεια=τῆ βοήθεια τῆς Δήμητρος, μετὴν βοήθειαν τῆς Δήμητρος.

προσ-γίγνεται=γίνεται ἐπὶ πλεόν, προστίθεται·-προσγίγνεται αὐξήσις τοῖς λαχάνοις=τὰ λαχανικά αὐξάνουν.

ἐκεῖθεν=ἀπὸ ἐκεῖ.

τὰ μὲν ἄλλα=κατὰ τὰ ἄλλα μὲν. καλῶς ἔχω=εἶμαι καλά.

᾿ωσιν=γ' πληθ. Ὑποτ. ἐνεστ. τοῦ ρήματος εἰμί. (Ὑποτ. ᾿ω, ἦς ἦ, ᾿ωμεν, ἦτε, ᾿ωσι).

ὁπως... ἦ=διὰ νὰ εἶναι (ἦ=γ' ἐν. Ὑποτ. ἐνεστ. τοῦ ρήμ. εἰμί).

ἀπέρχομαι=ἀποχωρῶ, φεύγω.

⁷οἶδα=γνωρίζω, ξέρω.

πότερος, ποτέρω, πότερον=(ἐροιστημ. ἀντωνυμία)=ποῖος ἐκ τῶν δύο, ποῖα ἐκ τῶν δύο κλπ.

ποτέρω τῶν θυγατέρων=διὰ ποῖαν ἐκ τῶν δύο θυγατέρων.

ἐρωγή (ἦ)=βοήθεια.

¹αἰτήσω=νὰ ζητήσω (τοῦ ρήματος αἰτῶ=ζητῶ).

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

⁴Δημήτηρ: θεὰ τῆς γεωργίας. Τὸ ὄνομά της ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ «Γῆ-μήτηρ» καὶ εἶναι ἡ θεοότης ποὺ χορηγεῖ τοὺς καρπούς τῆς γῆς καὶ ἰδιαίτερος τὴν κυριωτέραν τροφήν τοῦ ἀν-

θρώπου, τὰ σιτηρὰ, τὰ ὁποῖα καὶ «δημητριακά» ὀνομάζονται. Θυγάτηρ τῆς Δήμητρος ἐθεωρεῖτο ἡ Περσεφόνη ἢ Κόρη, τὴν ὁποῖαν ἤρπασεν ὁ Πλούτων, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄδου.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ουσιαστικά τριτόκλιτα ὑγρόληκτα συγκοπτόμενα. Βλ. Γραμ. §§ 89—91.

ΣΥΓΚΟΠΤΟΜΕΝΑ λέγονται μερικὰ ὑγρόληκτα οὐσιαστικά τῆς γ' κλίσεως, τὰ ὅποια «συγκόπτονται», δηλ. ἀποβάλλουν τὸ ε τοῦ ἀσθενοῦς θέματος εἰς ὠρισμένας πτώσεις:

Π.χ. ὁ πατήρ, τοῦ πατρὸς [ἀντι πατ(έ)ρος], τῷ πατρὶ [ἀντι πατ(έ)ρ], τὸν πατέρα, ὃ πάτερ—οἱ πατέρες, τῶν πατέρων, τοῖς πατράσι, τοὺς πατέρας, ὧ πατέρες.

*Ομοίως κλίνονται: ἡ μήτηρ (τῆς μητρὸς), ἡ θυγάτηρ (τῆς θυγατρὸς), ἡ γαστήρ (τῆς γαστρὸς=ἡ κοιλία) κ.ἄ. Ταῦτα συγκόπτονται τὸ ε μόνον εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς τὴν δοτ. τοῦ πληθυντικοῦ, ὅπως τὸ πατήρ.

—Συγκοπτόμενον εἰς ὅλας τὰς πλαγίας πτώσεις εἶναι τὸ ὄνομα Δημήτηρ: ἡ Δημήτηρ, τῆς Δήμητρος, τῇ Δήμητρι, τὴν Δήμητρα, ὧ Δήμητερ.

● Περισσότερον ἀνώμαλον φαίνεται τὸ ὄνομα ὁ ἀνὴρ, τοῦ ἀνδρός. [Θέμα ἰσχυρόν: ἀνηρ- καὶ ἀσθενὲς ἀνερ—. Γενικὴ τοῦ ἀν(έ)ρος—ἀνρός—ἀνδρός. *Αναπτύσσεται τὸ δ μεταξὺ τοῦ νρ, ὅπως ἀκριβῶς τὸ Ἰσραηλίτης τὸ προφερόμενον καὶ Ἰσδοραηλίτης].

ὁ	ἀνὴρ	οἱ	ἄνδρες
τοῦ	ἀνδρός	τῶν	ἀνδρῶν
τῷ	ἀνδρί	τοῖς	ἀνδράσι
τόν	ἄνδρα	τούς	ἄνδρας
ὧ	ἄνερ	ὧ	ἄνδρες

● Προσοχὴ εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ. Ὅλα τὰ συγκοπτόμενα σχηματίζουν τὴν κλητ. ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς θέμα καὶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον: ὧ πάτερ, ὧ μήτερ, ὧ θύγατερ, ὧ ἀνερ, ὧ Δήμητερ (πλὴν τοῦ: γαστήρ, ὧ γαστήρ).

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ—Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὸ α ποὺ παρεμβάλλεται μεταξὺ τοῦ συγκοπτομένου θέματος καὶ τῆς καταλήξεως -σι εἶναι α βραχὴ καὶ ἐπομένως παίρνει πάντοτε ὀξεῖαν: τοῖς πατρ-ά-σι, τοῖς θυγατράσι, τοῖς ἀνδράσι.

20. Γέρον ξυλοκόπος.

(^οΈναν) γέροντα ξυλοκόπον τὸ γῆρας (τὸν) ἐβασάνιζε ¹· διότι εἰς τὸ γῆρας προστίθενται ² πολλὰ βάσανα ³. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν κανεῖς δὲν (τὸν) ἐπεριποιεῖτο, διὰ τὰ ἔχη τὰ ἀπαραίτητα ⁴, κάθε μέρα ξύλα ἀπὸ τὸ δάσος ἔκοβε καὶ εἰς τὴν πόλιν αὐτὰ ἐπάνω εἰς τοὺς ὤμους (του) ἔκουβαλοῦσε. Τέλος ⁵ ὅμως τῶν βασάνων ἔστι δὲν ὑπῆρχε καὶ περνοῦσε τὴν ζωὴν μετὰ κόπον· διότι ἀπὸ τὸ γῆρας καὶ ἀπὸ τὴν λιτὴν διατροφὴν ἀσθενῆς ἦτο καὶ σπανίως ἔτιρωγε ⁶ κρεάτα· κάποτε δὲ ⁷ μόνον μικρὰ κομμάτια ἄρτου καὶ κρεάτων ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἔπαιρνε ὡς βραβεῖα ⁸ τοῦ γήρατος, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δὲν ἦσαν ἀρκετὰ νὰ ἀπαλλάξουν αὐτὸν ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ ἀπὸ τὸ γῆρας.

Καὶ κάποτε ἀπὸ τὸν κόπον τοῦ δρόμου τὸ φορτίον ρίπτει κατὰ γῆς καὶ παρακαλεῖ τὸν θάνατον, τέλος τῶν βασάνων νὰ παρέχη (νὰ δώσῃ) εἰς αὐτόν. Ξαφνικὰ ὁ Θάνατος φανερώνεται (παρουσιάζεται) καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν γέροντα, διατὶ τὸν καλεῖ (τὸν φωνάζει) ⁹. Ὁ δὲ γέρον ἀποκρίνεται: «διὰ τὰ ἄρης (=νὰ σηκώσῃς) ¹⁰ τὸ φορτίον (μου)».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

γῆρας (τὸ), τοῦ *γήρωος*=τὰ γεράματα, τὰ γηρατειά.

¹*κατατρώω* (παρατ. *κατέτρωχον*)=βασανίζω, πιέζω, ἐνοχλῶ. Μέσ. καὶ Παθ. *κατατρώομαι*=βασανίζομαι.

τῷ γὰρ γῆρα=*τῷ γήρωι γὰρ*=διότι εἰς τὸ γῆρας, διότι μαζὶ μὲ τὰ γεράματα.

πρόσσει (τοῦ *πρόσ-σιμι*)=ὑπάρχει ἐπὶ πλέον, προστίθεται.

πρόσσει πολλὰ *δεινὰ*=ἀτυχή συντ.

²*δεινὰ* (τὰ)=βάσανα.

θεραπεύω (παρατ. *ἐθεράπευον*, μέλλ. *θεραπεύσω*, ἀόρ. *ἐθεράπευσα*)=ἰον περαιοῦμαι, 2ον *καλλιερῶ*, 3ον *λατρεύω* (ἐδῶ ἢ πρώτῃ σημασίᾳ).

⁴*ἐπιτήδεια* (τὰ)=τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν, τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

δρυμόν, -*ῶνος* (ὁ)=ὁ δρυμός, τὸ δάσος.

κόπτω, παρατ. *ἔκοπτον*, μέλλ. *κόψω*, ἀόρ. *ἔκοψα*.

ἄστν (τό) -*εως*,=ἡ πόλις.

κομίζω=μετακομίζω, προσκομίζω, φέρω, μεταφέρω, κουβαλῶ.

⁵*πέρας* (τό), τοῦ *πέρατος*=τὸ τέλος.

διάγω τὸν βίον=περνώ τὴν ζωὴν. (δια+ἄγω=διάγω, παρατ. *διήγον*, μέλλ. *διάξω*).

πόνος=κόπος.

τῷ γὰρ γῆρα=διότι ἀπὸ τὸ γῆρας, ἔνεκα τοῦ γήρατος.

λιτός, -*ή*, -*όν*=πενιχρός, πτωχός, *δίαιτα*=διατροφή.

⁸*μεταλαμβάνω* (παρατ. *μετελάμβανον*)=λαβαίνω μερίδιον, γεύομαι, τρώγω.

¹⁰*ἔστιν ὅτε*=ἐνίοτε, κάπου·κάπου.

γέρας (τό), τοῦ *γέρω*ς=τὸ βραβεῖον, ἀνταμοιβή (καὶ ῥήμα: γεραίρω).

ἱκανά=ἀρκετά.

οὐχ ἱκανὰ ἦν=δὲν ἦσαν ἀρκετὰ (τὸ οὐκ ἔγινεν οὐχ, διότι ἡ ἐπομένη λέξις δασύνεται.— Βλ. Γραμμ. § 31, β).

λύσαι (ἀπαρ. ἀόρ.) =νά λύσουν, νὰ ἀπαλλάξουν.

αἴφνης=ἐξαίφνης, ξαφνικά.

ἐπιφαίνομαι=φανερώνομαι, παρουσιάζομαι.

πυνθάνομαι=ζητῶ νὰ μάθω, πληροφοροῦμαι.

Ἐπικαλοῦμαι=καλῶ, φωνάζω κάποιον.

ἰὺνα ἄρης=διὰ νὰ σηκώσης ('Υποτακτ. τοῦ ῥήματος:)

αἴρω, (παρ. ἤρον, μέλλ. ἀρῶ, ἀόρ. ἤρα)=σηκώνω.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Οὐσιαστικὰ τριτόκλιτα οὐδέτερα οἰγμόληκτα εἰς -ας.
Βλ. Γραμμ. §§ 92—93.

ΣΙΓΜΟΛΗΚΤΑ λέγονται τὰ ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως ποῦ ἔχουν χαρακτηριστῆρα σ. Οὐδέτερα εἰς -ας εἶναι μόνον ἔξι: τὸ *κέρας* (=κέρατο), τὸ *κρέας*, τὸ *γέρας* (=βραβεῖον), τὸ *γῆρας*, τὸ *πέρας* (=τέλος), τὸ *τέρας*.

Παρουσιάζουν ἀνωμαλίας, διότι τὸ σ τοῦ χαρακτηριστοῦ μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται καὶ τὰ φωνήεντα συναιροῦνται.

Τὸ *κρέας*, γεν. τοῦ *κρέα(σ)ος*—*κρέαςος*=*κρέως*, δοτ. τῷ *κρέα(σ)-ι*—*κρέαι*=*κρέα* κτλ.—Πληθ. τὰ *κρέα(σ)-α*—*κρέαα*=*κρέα*, γεν. τῶν *κρέα(σ)-ων*—*κρεάων*=*κρεῶν*, τοῖς *κρέασι*, τὰ *κρέα*, ᾧ *κρέα*.

Κατὰ τὸ *κρέας* κλίνεται τὸ *γέρας* καὶ τὸ *γῆρας* (τοῦ γήρω^ς, τῷ γήρᾳ κτλ.).

—Τὸ *πέρας* κλίνεται ὅπως τὰ ὀδοντικόληκτα (ἀπὸ θέμα περ-), ἦτοι: τὸ *πέρας*, τοῦ *πέρατος*, τῷ *πέρατι*, τὸ *πέρας*, ᾧ *πέρας*,— τὰ *πέρατα*, τῶν *περάτων*, τοῖς *πέρασι*, τὰ *πέρατα*, ᾧ *πέρατα*.

Ὅμοίως κλίνεται τὸ *τέρας* εἰς τὸν ἐνικὸν (τοῦ *τέρατος*, τῷ *τέρατι* κτλ., ἐνῶ εἰς τὸν πληθυντικὸν καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους: τὰ *τέρα* καὶ τὰ *τέρατα*, τῶν *τερῶν* καὶ τῶν *τεράτων*, τοῖς *τέρασι*, τὰ *τέρα* καὶ τὰ *τέρατα*).

—Κατὰ τοὺς δύο τρόπους, δηλ. καὶ ὡς σ-γυμόληκτον καὶ ὀδοντικόληκτον, κλίνεται τὸ *κέρας*:

τὸ κέρας	καὶ	τὸ κέρας
τοῦ κέρως	»	τοῦ κέρωτος
τῷ κέρῳ	»	τῷ κέρωτι
τὸ κέρας	»	τὰ κέρας
ὃ κέρας	»	ὃ κέρας
τὰ κέρα	καὶ	τὰ κέρατα
τῶν κερῶν	»	τῶν κεράτων
τοῖς κέρασι	»	τοῖς κέρασι
τὰ κέρα	»	τὰ κέρατα
ὃ κέρα	»	ὃ κέρατα

ΠΡΟΘΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ—Ἡ κατάληξις -α τοῦ πληθυντικοῦ, ἃν καὶ προέρχεται ἐκ συναιρέσεως, ἤμπορεῖ ν' ἀκολουθῆ τὸν γενικὸν κανόνα καὶ νὰ λαμβάνεται ὡς β ρ α χ ε ῖ α τὰ γῆρα (ὅπως τὰ δῶρα).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

**Αντικείμενον μεταβατικῶν ρημάτων.* Βλέπε «Τὸ Συντακτικὸν εἰς ἀπλᾶ μαθήματα», Μάθημα 7ον καὶ 8ον.

Γνωρίζομεν ἤδη τοῖς κυρίους ὄρους τῆς προτάσεως. Εἰς τὰ συνδετικὰ ρήματα τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ δώσουν συμπληρωμένην τὴν ἔννοιαν μιᾶς φράσεως: π. χ. *Σόλων ἦν νομοθέτης* (ὑποκείμενον, ρῆμα συνδετικόν, κατηγορούμενον).

Ἐάν ὅμως χρησιμοποιήσωμεν ἄλλα ρήματα, θὰ ἴδωμεν ὅτι τὰ περισσότερα ἔχουν ἀνάγκην καὶ ἐνὸς ἄλλου ἀπαραιτήτου συμπληρώματος, διὰ νὰ ὀλοκληρωθῆ τὸ νόημα τῆς φράσεως.

**Ἄν εἴπω π. χ. ὁ διδάσκαλος διδάσκει, οἱ κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως (ὑποκείμενον καὶ κατηγορημα) δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ φανῆ καὶ ποῖον διδάσκει ὁ διδάσκαλος.*—*Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὸν μαθητήν.* Αὐτὸ τὸ συμπλήρωμα «τὸν μαθητήν» εἶναι τὸ ἀντικείμενον.

● **ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ** λέγεται τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου.

—**Αντικείμενον παίρνουν τὰ μεταβατικὰ ρήματα, δηλ. τὰ ρήματα ποῦ φανερῶνουν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει εἰς ἓνα ἄλλο πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, ὅπως π. χ. κόπτω (τι), διδάσκω (τινὰ), δέρω (τινὰ) κλπ.*

— Ἄμετάβητα εἶναι π.χ. τά: βαδίζω, τρέχω, παίζω, γελῶ κλπ.

● Τὸ ἀντικείμενον τίθεται πάντοτε εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις (γενικήν, δοτικήν, αἰτιατικήν) καὶ οὐδέποτε εἰς τὴν ὀνομαστικήν. Παραδείγματα:

— Τὸ γῆρας (ὑποκ.) κατέτρυχε (ρῆμα) τὸν γέροντα (ἀντ.)

— Πάντες (ὑποκ.) ὀρέγονται (ρῆμα) χρημάτων (ἀντικείμεν.)

— Ὁ γέρον (ὑποκ.) μετελάμβανε (ρῆμα) κρεῶν (ἀντικείμεν.)

Καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τίθεται ὡς ἀντικείμενον: π.χ. Ἀλέξανδρος (ὑποκείμεν.) ἐμάνθανε (ρῆμα) τοξεύειν (ἀντικείμεν.).

21. Τὰ Τέμπη.

Τὰ Τέμπη¹ τὰ Θεσσαλικά τόπος εἶναι μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης. Ὅρη δὲ αὐτὰ ὑπερύψηλα εἶναι καὶ σχίζονται, ὥσάν² ἀπὸ θεῖαν φροντίδα. Τοποθεσία³ ἔτσι γίνεται (ἔτσι σχηματίζεται μία τοποθεσία) κατὰ τὸ μῆκος μὲν μέχρι τεσσαράκοντα σταδίων, κατὰ τὸ πλάτος δὲ σχεδὸν (ἐνός) πλέθρου⁴.

Εἰς αὐτὸ ἄλλη ὑπάρχουν καὶ δάση σκιερὰ καὶ πλῆθος ἀνθέων. Πτηνὰ δὲ γλυκὰ⁵ τραγουδοῦν καὶ μὲ τὴν μελωδίαν⁶ τὴν κούρασιν τῶν ὁδοιπόρων ἐξαφανίζουν. Διὰ μέσου τῶν Τεμπῶν δὲ ὁ Πηνεῖος ποταμὸς ρεῖ, εἰς τὸν ὁποῖον⁷ χεῖμαρροι καὶ ρυάκια χύνονται. Τούτου αἱ πηγαὶ εἰς τὰ ὄρη εἶναι.

¹ Ἐχει δὲ τοιοῦτοτρόπως ποικίλας τοποθεσίας [διατριβάς= μέρη διαμονῆ.] ὁ τόπος, ἔργα ὄχι ἀνθρωπίνης χειρός, ἀλλὰ τῆς φύσεως· εἰς δὲ τὸ ὄρος Ὀλυμπον, ὁ ὁποῖος ὑψώνεται ὑπεράνω⁸ τῶν Τεμπῶν, οἱ δώδεκα Ὀλύμπιοι θεοὶ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν τὰς κατοικίας (των) εἶχαν καὶ ἠὺχαριστοῦντο μὲ τὴν θεάν τῶν Τεμπῶν καὶ μὲ τὸ κελάδημα τῶν πουλιῶν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

κῶρος=τόπος.

ὄρη ὑπερύψηλά ἐστι καὶ σχίσεται... (ἀντικτὴ σύνταξις)=ὄρη εἶσι... καὶ σχίζονται...

² ὡσαν=ὥσάν, ὡς ἂν, τρόπον τινὰ (ὡς ἂν νὰ εἶναι συσχημένα ἀπὸ θεϊκὴν δύναμιν).

εὐχωρίον=τόπος, τοποθεσία.

τὸ μὲν μῆκος=κατὰ τὸ μῆκος, ὡς πρὸς τὸ μῆκος μὲν...

ἐπὶ τεσσαράκοντα σταδίου=ἐπὶ ἐκτάσεως 40 σταδίων, εἰς ἔκτασιν 40 σταδίων, μέχρι τεσσαράκοντα σταδίων.

στάδιον (τὸ), πλῆθ. τὰ στάδια καὶ οἱ στάδιοι.

ἄσος (τό), -ους=μικρὸν δάσος, λαγκαδιά.

ἄση και δάση ἐστί=ἀττική σύνταξις.

ἄρσις (ὄ), τοῦ ἄρσιθος=τὸ πτηνόν, τὸ πουλί' (ἢ ἄρσις, τῆς ἄρσιθος=ἡ κόττα).

ἠδέως=γλυκέως, γλυκά, εὐχάριστα.

ἦδω (παρατ. ἦδον, μέλλ. ἦσομαι, ἄορ. ἦσα)=τραγουδῶ.

μέλος (τό), -ους=ἡ μελωδία, τὸ κελήδημα.

τῷ μέλει (δοτ.)=μὲ τὸ μέλος, μὲ τὸ κελήδημα.

ῥεῖ=ρέει (συνηρημένος τύπος τοῦ ρήμ. ῥέω, ῥέεις·ῥεῖς, ῥέει·ῥεῖ, πληθ. ῥέομεν, ῥέετε - ῥεῖτε, ῥέουσι. Παρατ. ῥρουν.

ῖεις ὄν=εἰς τὸν ὅποιον (ἀναφορική ἀντωνυμία ὄς, ἦ, ὄ).

ῥύαξ (ὄ), τοῦ ῥύακος=τὸ ρυάκι.

ἐμβάλλω (=ἐν+βάλλω, παρατατ.

ἐνέβαλλον)· **χείμαρροι και ῥύακες ἐμβάλλουσιν εἰς τὸν ποταμόν**=χύνονται εἰς τὸν ποταμόν· **οἱ ποταμοὶ ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν**=χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν (ἔχουν τὰς ἐκβολὰς τῶν εἰς τὴν θάλασσαν). **διατριβαί**=τόπος ὅπου ἠμπορεῖ νὰ διατρίβῃ κανεῖς, τόπος διαμονῆς, τοποθεσίαι.

ὑπέρκειται=κεῖται ὑπὲρ(=ὑπεράνω), ὑψώνεται ὑπεράνω. Τοῦ ρήματος :

κεῖμαι=εἶμαι τοποθετημένος, εὐρίσκομαι (ἐνθάδε κεῖται...)

τὸ πάλαι=τὴν παλαιὰν ἐποχὴν. **ἦδοντο**=γ' πληθ. παρατ. τοῦ ρήματος :

ἦδομαι=εὐχαριστοῦμαι.

ἐπι τῇ θεᾷ=μὲ τὴν θεάν.

τῷ μέλει=μὲ τὸ μέλος, μὲ τὸ κελήδημα.

ἄρσις (ὄ), -ιθος=πτηνόν, πουλί.

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

¹**Τέμπη** : εἶναι κοιλὰς ποῦ σχηματίζεται κατὰ τὸν ροῦν τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν (Κίσαβον). Ὁ Πηνειὸς πηγάζει ἀπὸ τὴν Πίνδον, διασχίζει τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐκβάλλει (χύνεται) εἰς τὸ Αἰγαῖον· (βλέπε καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ 4ου μαθήματος, σελ. 14).

στάδιον (τό) : μέτρον μήκους τῶν ἀρχαίων, ἴσον πρὸς 180 περίπου σημερινὰ μέτρα (βλ. καὶ σημειώσεις μαθήματος 8 β' εἰς τὴν σελ. 28). Πληθύντ. τὰ στάδια καὶ οἱ στάδιοι.

⁴**πλέθρον** (τό) : μέτρον μήκους τῶν ἀρχαίων. Ἴσοδυναμεῖ μὲ 30 περίπου σημερινὰ μέτρα. 6 πλέθρα=1 στάδιον.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Ὀδαιαστικά τριτόκλιτα οὐδέτερα σιγμόληκτα εἰς -ος. Βλέπε Γραμματική §§ 94—95.

Τὰ σιγμόληκτα οὐδέτερα εἰς -ος (π.χ. δάσος, τεῖχος, στέλεχος κτλ.) ἔχουν θέμα ποῦ λήγει εἰς -εσ (δάσεσ-, τεῖχεσ-, στέλεχεσ-). Αὐτὸ ἂν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, θὰ ἐννοήσωμεν πῶς σχηματίζονται οἱ τύποι τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εἰς τὰς διαφοροῦς πτώσεις.

— Ἀπὸ τὸ θέμα (δάσσο-, στέλεχος-) ἄνευ καταλήξεως σχηματίζεται ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική, καὶ κλητική τοῦ ἐνικοῦ, μὲ τροπὴν μόνον τοῦ εἰς ο (τὸ δάσος, τὸ στέλεχος).

— Αἱ ἄλλαι πτώσεις σχηματίζονται μὲ τὰς γνωστὰς καταλήξεις τῆς γ' κλίσεως, ἀλλὰ τὸ σ μεταξὺ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται καὶ τὰ φωνήεντα ποὺ συναντῶνται συναιροῦνται :

Ἐν. ὄνομ. τὸ δάσος (θέμα : δασεσ—)
 γεν. τοῦ (δάσει-ος, δάσε-ος=) δάσους,
 δοτ. τῷ (δάσει-ι, δάσε ἰ) δάσει,
 αἰτ. τὸ δάσος
 κλητ. ὦ δάσος

Πληθ. ὄν. τὰ (δάσεσ-α, δάσεα=) δάση
 γεν. τῶν (δασέσων, δασέων=) δασῶν
 δοτ. τοῖς δάσει
 αἰτ. τὰ δάση
 κλ. ὦ δάση.

— Μερικὰ ὀνόματα σχηματίζουν ἀσυναίρετον τὴν γενικήν πληθυντικοῦ : τῶν ἀνθέων, τῶν χειλέων, τῶν ὀρέων (ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρῶν).

22. Ἀθηναῖοι ἄνδρες.

Αἱ Ἀθῆναι πατρὶς ἀνδρῶν σοφῶν, ποιητῶν, ρητόρων καὶ στρατηγῶν ἦτο. Εἰς¹ τοὺς σοφοὺς (ἦ : μεταξὺ¹ τῶν σοφῶν) συγκαταλέγον² τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα, εἰς τοὺς ποιητὰς (ἦ : μεταξὺ τῶν ποιητῶν) τὸν Σοφοκλέα καὶ τὸν Εὐριπίδην, εἰς τοὺς ρήτορας (ἦ : μεταξὺ τῶν ρητόρων) τὸν Δημοσθένη καὶ τὸν Αἰσχίνην, εἰς δὲ τοὺς στρατηγοὺς (ἦ : μεταξὺ τῶν στρατηγῶν δὲ) τὸν Περικλέα καὶ τὸν Θεμιστοκλέα.

Μὲ τὸν Σωκράτη οἱ νέοι συναναστρέφοντο³ καὶ φιλοσοφίαν ἐδίδασκοντο, τοῦ δὲ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου τὰ ἔργα ἔτερον εἰς τὸ θέατρον τοὺς θεατὰς. Εἰς τὸν Δημοσθένη καὶ τὸν Αἰσχίνην ὁ λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν (=συνέλευσιν) ἐπρόσχε καὶ αὐτοὺς εἰχαρίστως⁴ ἄκουγε. Τοῦ Περικλέους ἡ ἀρχὴ [=ἡ διοίκησις, δηλ. ἡ ἐποχὴ ποὺ ἦτο ἄρχων ὁ Περικλῆς] «χρυσοὺς αἰῶν» τῶν Ἀθηνῶν ὠνομάζετο. Τὸν Θεμιστοκλέα δέ, ἐπειδὴ [ὄτι=διότι, ἐπειδὴ] ἦτο ὁ αἰτίος τῆς ἥττης τῶν βαρβάρων εἰς τὴν Σαλαμίνα, οἱ Ἕλληνες σὲ ὑπόληψι τὸν εἶχαν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

¹ *ἐν τοῖς σοφοῖς* = εἰς τοὺς σοφοὺς, μεταξὺ τῶν σοφῶν. — Ὁμοίως παρακάτω: *ἐν τοῖς ποιηταῖς, ἐν τοῖς ῥήτορσι, ἐν τοῖς στρατηγοῖς* = μεταξὺ τῶν ποιητῶν, μεταξὺ τῶν ρητόρων, μεταξὺ τῶν στρατηγῶν.

² *καταλέγω* (παρατ. *κατέλεγον*, μέλ. *καταλέξω*) = συγκαταλέγω, κατατάσσω.

³ *συνῆσαν* = γ' πληθ. παρατατικού τοῦ ρήμ. *σύν-εμι*.

συνειμί (τινι) = εἶμαι μαζί μὲ κάποιον, συναναστρέφομαι μὲ κάποιον.

τέρπω (παρατ. *ἔτερπον*, μέλλ. *τέρψω*, ἀόρ. *ἔτερψα*, Μέσ. *τέρπομαι*, παρατ. *ἔτερπόμην*, μέλλων *τέρψομαι*) = εὐχαριστῶ, προκαλῶ εὐχαρίστησιν.

τὰ ἔργα ἔτερπε = ἀπτικῆ σύνταξις = τὰ ἔργα τοῦ Σοφ. καὶ Εὐρ. *ἔτερπον* = εὐχαριστοῦσαν τοὺς θεατάς.

ἤμος (ὅ) = ὁ λαὸς (παράγωγα:

δημοκρατία, δήμαρχος = ὁ ἄρχων τοῦ δήμου, *δημαγωγός* = ἐκείνος ποῦ ἄγει καὶ φέρει, δηλ. παρασύρει τὸν λαόν, *δημογέρων, δημοδιδάσκαλος, δημοκόλαξ, δημόδης* κτλ.).

ἐκκλησία = συνέλευσις, συγκέντρωσις (γνωστή ἢ *ἐκκλησία τοῦ δήμου* = συνέλευσις τοῦ λαοῦ εἰς τὰς ἀρχαίαις Ἀθήνας).

προσεῖχε = γ' ἐνικ. παρατ. τοῦ ρήμ: *προσ-έχω*, παρατ. *προσεῖχον*, μέλλ. *προσέξω*.

⁴ *ἄσμένως* = (ἐπίρρ.) εὐχαρίστως.

ἀρχή = ἡ ἐξουσία, ἡ διοικήσις (καὶ σήμερον λέγομεν: στρατιωτικαὶ ἀρχαί, ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ κτλ.). *Περικλέους ἡ ἀρχή* = τοῦ Περικλέους ἡ ἐξουσία, δηλαδή ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο ἄρχων ὁ Περικλῆς.

ᾧτε (σύνδ. αἰτιολ.) = διότι, ἐπειδὴ. *ἦντα* (ἦ), -ης = καταστροφή (καὶ ρήμα: *ἠτιῶμαι* = νικῶμαι, καταστρέφομαι).

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

Σωκράτης (469 - 399 π. X.): ὁ περιφημότερος ἀρχαῖος φιλόσοφος. Ἐδίδαξεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἀνέδειξε λαμπροὺς μαθητάς καὶ ὅπου ἐθανατώθη πίνων τὸ «κῶνειον»

Πλάτων (427 - 347 π. X.): ὁ σπουδαιότερος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος διέσωσεν εἰς τὰ συγγράμματά του τὴν διδασκαλίαν τοῦ διδασκάλου του καὶ ἀνοιξε νέους δρόμους εἰς τὴν φιλοσοφίαν. (Εἰς ἀνατέρας γυμνασιακὰς τάξεις θὰ διδαχθῆς ἔργα τοῦ Πλάτωνος)

Σοφοκλῆς (496 - 401 π. X.): δρα-

ματικός ποιητής, τοῦ ὁποίου σφύζονται μερικὰ δράματα (τραγωδία), τὰ ὁποῖα διδασκονται εἰς ἀνωτέρας γυμνασιακὰς τάξεις καὶ παριστάνονται ἀκόμη εἰς τὰ θεάτρα (ἐν μεταφράσει): ἢ «Ἀντιγόνη», ὁ «Οἰδίπους τύραννος», «Ἡλέκτρα», κ. ἄ.

Εὐρπίδης (480 - 406 π. X.): σύγχρονος τοῦ Σοφοκλέους Σφύζονται ἀρκεταὶ τραγωδίαί του: «Μήδεια», «Ἴππόλυτος», «Ἡλέκτρα», «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι» κ. π. ἄ.

Δημοσθένης (384 - 322 π. X.): ὁ μεγαλύτερος ρήτωρ τῆς ἀρχαι-

όττος. Οί φλογεροί λόγοι του διακρίνονται διά τήν μαχητικότητα και τήν φιλοπατριάν των.

Διοσχίνης (389 - 314 π. Χ.): μέγας λόγιος και αντίπαλος του Δημοσθένους.

Περικλής: μέγας πολιτικός, ό όποιος ευρέθη επί κεφαλής τής 'Αθηναϊκής Δημοκρατίας από του 444 μέχρι του 429 π. Χ., και ανύψωσε τās 'Αθήνας εις τόσην ακμήν, ώστε ή εποχή του ώνομάσθη «χρυσούς αιώνας».

Θεμιστοκλής: ό δημιουργός τής ναυτικής δυνάμεως των 'Αθη-

νών και νικητής των Περσών εις τήν Σαλαμίνα (480 π. Χ.).
ἐκκλησία τοῦ δήμου: ή γενική συνέλευσις του λαού, όπου οί 'Αθηναίοι πολιται (από 25 ἐτών και άνω) άκουγαν από τούς άρχοντάς των τά ζητήματα που άπασχολούν τήν πολιτείαν, άνέβαιναν εις τό βήμα και άνέπτυσσαν τήν γνώμη των, άκουγαν τούς άλλους ρήτορας και διά ψηφοφορίας έλάμβαναν τās αποφάσεις των. Τόπος συγκεντρώσεως ήτο συνήθως ή Πνύξ, κάτωθεν τής 'Ακροπόλεως.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Οδσιαστικά τριτόκλιτα άρσενικά σιγμόληκτα εις -ης. Βλ. Γραμμ. §§ 96—97.

Τά άρσενικά σιγμόληκτα εις -ης (γεν. -ους) και -ής (γεν. -έους) είναι όλα κύρια δνόματα:

ό	Δημοσθένης	ό	Περικλής
τοῦ	Δημοσθένους	τοῦ	Περικλέους
τῶ	Δημοσθένει	τῶ	Περικλεῖ
τόν	Δημοσθένη[ν]	τόν	Περικλέα
ῶ	Δημόσθενες	ῶ	Περίκλεις

—Είναι δνόματα σύνθετα, με δευτερον συνθετικόν συνήθως δνομα οὐδέτερον σιγμόληκτον εις -ος ή οῦμ. *Δημοσθένης* (=δημος+θένος), *Περικλής* (Περι+κλέος), *Πολυκράτης* (=πολύς+κράτης), *Άριστοφάνης* (=αριστο+φαίνομαι), *Δημοχάρης* (δημος+χαίρω) κλπ.

● Προσοχή νά διακρίνωμεν τά πρωτόκλιτα εις -ης, γεν. -ου: ό *Εὐριπίδης*, τοῦ *Εὐριπίδου*, τῶ *Εὐριπίδῃ* τόν *Εὐριπίδην*... ό *Διοσχίνης*, τοῦ *Διοσχίνου*, ό *Άριστειδής*, τοῦ *Άριστείδου* κτλ.

*Η ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ απαιτεῖ ιδιαιτέραν προσοχήν εις τήν δοτικήν: τῶ *Άριστοφάνει*, τῶ *Σωκράτει*, τῶ *Δημοσθένει* (τά τριτόκλιτα με *ει*), αλλά τῶ *Εὐριπίδῃ*, τῶ *Διοσχίνῃ* (τά πρωτόκλιτα με *η*).

23. Λητώ και Νιόβη.

Τῆς Λητοῦς¹ (ἧ: ἀπὸ τὴν Λητώ) δύο παιδιά γεννῶνται (ἐγεννήθησαν), ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις. Ἡ Νιόβη² δὲ εἰς τὰς Θήβας ἑπτὰ μὲν υἱούς, ἑπτὰ δὲ θυγατέρας γεννᾷ. Ὑπερφανεύεται³ λοιπὸν διὰ τὴν εὐτεκνίαν [=ἐπειδὴ ἀπέκτησε πολλὰ καὶ καλὰ τέκνα] ἡ Νιόβη καὶ λέγει: «Ἐγὼ τὴν Λητώ ξεπερνῶ· διότι εἰς ἐμένα μὲν δεκατέσσαρα παιδιά ὑπάρχουν, εἰς τὴν Λητώ δὲ μόνον δύο (ἧ: ἐγὼ μὲν δεκατέσσαρα παιδιά ἔχω, ἡ Λητώ δὲ μόνον δύο)». Ματαίως αἱ ἄλλαι γυναῖκες μὲ τὴν πειθῶ (=μὲ τὴν πειστικότητα) τῶν λόγων συμβουλεύουν τὴν Νιόβην νὰ σέβεται⁴ τὴν Λητώ, ἀλλὰ τίποτε δὲν κατῴρθωναν⁵.

Ἡ Λητώ δέ, ὅταν μαθαίνη (ἔμαθε) αὐτά, ὀργίζεται κατὰ τῆς Νιόβης, διότι δὲν ἔχει σεβασμὸ⁶ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ μ' αὐτοὺς συναγωνίζεται. Διὰ τοῦτο παρακινεῖ (ἐξαγριώνει) τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν κατὰ τῶν παιδιῶν τῆς Νιόβης· καὶ τὰ μὲν παιδιά (τὰ ἀγόρια) ὁ Ἀπόλλων κατετόξευσε (=ἐσκότωσε μὲ τὸ τόξον), τὰς δὲ θυγατέρας ἡ Ἄρτεμις.

Ἡ Νιόβη δὲ περίλυπη ἐγκαταλείπει τὰς Θήβας καὶ πρὸς τὸν πατέρα (τῆς) εἰς τὸ Σίπυλον τῆς Ἀσίας ἔρχεται. Ἐδῶ παρακαλεῖ τὸν Δία καὶ μεταβάλλεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς λίθον. Ἐκτοτε δὲ χύνονται⁷ δάκρυα ἀπὸ τὸν λίθον νύκτα καὶ ἡμέρα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

τίκτω=γεννῶ (παρ. *ἔτικτον*, μέλ. *τέξω* καὶ *τέξομαι*).

³ἐπαιρομαι (ἐπι+αἴρομαι)=ὑπερφανεύομαι, γίνομαι φαντασμένος· (παρ. *ἐπηρόμην*, —παράγωγον: *ἔπαροις*).

ἐπὶ εὐτεκνία=διὰ τὴν εὐτεκνίαν, ἐπειδὴ ἐγέννησε πολλὰ καὶ καλά τέκνα.

ὑπερβάλλω=ξεπερνῶ, ὑπερτερῶ (παρ. *ὑπερέβαλλον*, μέλλ. *ὑπερβάλω*, ἀόρ. β' *ὑπερέβαλον*).

ἐμοί=δοτ. ἐνικ. τῆς προσωπ. ἀντωνυμίας α' προσώπου ἐγώ.

ἐμοὶ μὲν...εἰσὶ=εἰς ἐμὲ μὲν...ὑπάρχουν, ἐγὼ μὲν...ἔχω.

Λητοῖ=(δοτ.) εἰς τὴν Λητώ.

μάτην=(ἐπίρρ.) ματαίως, στὰ χαμένα.

τῇ τῶν λόγων πειθοῖ=τῇ πειθῶ τῶν λόγων=μὲ τὴν πειθῶ τῶν λόγων.

πειθῶ (ἡ) γεν. τῆς πειθοῦς=ἡ πειστικότης, ἡ ἰκανότης νὰ πείθωμεν.

συμβουλεύω τινί=συμβουλεύω τινά.

⁴σέβω=σέβομαι.

⁵ἤνυον=γ' πληθ. παρ. τοῦ ρήμ.: **ἀνώ**=κατορθῶνω (παρ. *ἤνυον*, μέλλ. *ἀνώσω*, ἀόρ. *ἤνυσα*).

ὀργίζομαι τινι=ὀργίζομαι κατὰ τινος.

δοι=διότι (σύνδ. αἰτιολ.).

αἰδῶ=αἰτ. ἐνικόυ τοῦ ὀνόματος:
αἰδῶς (ἦ)·οὐς=ἐντροπή,σεβασμός.
διαγωνίζομαι **τινι**=συναγωνίζομαι
 μέ κάποιον, ἀνταγωνίζομαι.

διό=διά τοῦτο.

παροξύνω (παρα+ὄξυνω)=ἐξερε-
 θίζω, παρακινῶ (παρατ. παρώ-
 ξυνον, μέλλ. παροξυνῶ, ἄορ.
 παρώξυνα).

κατατοξεύω=τοξεύω, φονεύω μέ
 τό τόξον (παρ. κατετόξευον,
 κατατοξεύσω, κατετόξευσα).

ἀπολείπω=ἐγκαταλείπω (παρατ.
 ἀπέλειπον, μέλλ. ἀπολείπω, ἄορ.
 ἀπέλειψα).

εὔχομαι **τινι**=παρακαλῶ τινα.

ἐκ τούτου=ἐκ τούτου τοῦ χρόνου
 (=ἀπό τήν ἐποχήν ἐκείνην,
 ἔκτοτε) ἢ ἐκ τούτου τοῦ πρά-
 γματος (=ἀπ' αὐτό τό πράγμα,
 ἀπ' αὐτήν τήν αἰτίαν).

ἔχεται (συντηρημένον ἀντί: **χέε-
 ται**)=γ' ἐνικ. τοῦ ρήματος **χέο-
 μαι**=χύνομαι.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

χεῖται δάκρυα: ἀντικιή σύνταξις=
 δάκρυα **χέονται**=χύνονται.

συμβουλευόσσι τῇ Νιόβῃ: αἱ γυ-
 ναῖκες(ὑποκειμ.) συμβουλευόσσι
 τῇ Νιόβῃ (ἀντικ.)—Πρέπει νά
 προσέξωμεν εἰς αὐτό τό μάθημα

τά ρήματα πού παίρνουν ἀντι-
 κείμενον κατά δοτικὴν:

Λητῶ (ὑποκ.) **ὀργίζεται** **τῇ Νιόβῃ**
 (ἀντικ.).

Νιόβῃ (ὑποκ.) **τούτοις** (ἀντικ.) **δια-
 γωνίζεται**.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

ἸΔητῶ: ἀρχαία θεότης. Τῆς Λη-
 τοῦς καί τοῦ Διὸς τέκνα ἦσαν
 ὁ Ἀπόλλων καί ἡ Ἄρτεμις,
 γεννηθέντα ἐν Δήλῳ.

Ἀπόλλων: θεὸς τοῦ φωτός, τῆς
 μαντικῆς καί τῆς μουσικῆς. Εἰ-
 κονίζεται εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀρ-
 χαίων καλλιτεχνῶν ὡς ὁ ὄραι-
 ότερος τῶν Ὀλυμπίων θεῶν,
 κρατῶν συνήθως τὴν λύραν,
 καθὼ «μουσαγέτης» (=ἀρχηγὸς
 τῶν Μουσῶν), Ἐλατρεῦετο ἰδι-
 αιτέρως εἰς τὴν Δήλον, εἰς τοὺς
 Δελφοὺς κ. ἄ. Γνωστὸς καί μέ
 τὰ ἐπίθετα **Φοῖβος**, **Πύθιος**,
Λύκειος κ. ἄ.

Ἄρτεμις: θεὰ τῆς σελήνης, τοῦ
 κυνηγίου καί τῆς παρθενικῆς
 ἀγνότητος. Εἰκονίζεται συνή-
 θως μέ βραχὺν χιτῶνα, τρέ-
 χουσα καί κρατοῦσα τὰ σύνεργα.

γα τοῦ κυνηγίου, τόξα κ.λ.π
 καί τὴν χρυσοὴν τῆς ἔλαφον-
 Εἰς τὰ δάση τὴν συντρόφευαν
 αἱ **Ἀμαζόνες**. Ὁ ναὸς τῆς Ἄρ-
 τέμιδος, πού εἶχεν ἀνεγερθῆ
 πολυτελεστατος εἰς τὴν Ἐφε-
 σον τῆς Μ. Ἀσίας, ἐθεορεῖτο
 ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ ἐπτά θαύματα
 τῆς ἀρχαιότητος.

Νιόβη: θυγάτηρ τοῦ Ταντάλου,
 ὁ ὁποῖος κατοικοῦσε κοντὰ εἰς
 τό ὄρος Σίτυλον τῆς Μ. Ἀσί-
 ας καί ἦτο κάποτε ἐκλεκτός
 τῶν θεῶν, τιμωρηθεὶς ἀργό-
 τερον σκληρά. Εἰς βραχώδη
 κορυφὴν τοῦ Σιτύλου οἱ ἀρ-
 χαῖοι ἐδίδικναν ἀπολιθωμένην
 τὴν Νιόβην, ἣ ὅποια δὲν ἔ-
 παυε καί ὡς πέτρα ἀκόμη νά
 χύνῃ τὰ δάκρυά τῆς διὰ τὸν
 ἄδικον χαμὸν τῶν τέκνων τῆς.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οδσιαστικά τριτόκλιτα σιγμόληκτα εἰς -ως καὶ ἀνόμαλά τινα τριτόκλιτα ἐκ τῶν συνήθων. Βλ. Γραμμ. § 77 καὶ § 98.

Τὰ φωνηεντόληκτα εἰς -ῶ, γεν. -οῦς (ἢ *Λητώ*, τῆς *Λητοῦς*) καὶ τὰ συμφωνόληκτα (σιγμόληκτα) εἰς -ῶς, γεν. -οῦς (ἢ *αἰδῶς*, τῆς *αἰδοῦς*) εἶναι παραπλήσια εἰς τὴν κλίσιν.

Εἶναι διπλόθεμα (θ. *Λητω-* καὶ *Λητο-* τὰ φωνηεντόληκτα, θ. *αἰδωσ-* καὶ *αἰδοσ-* τὰ σιγμόληκτα) καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

ἡ	<i>Λητώ</i>	ἡ	<i>αἰδῶς</i>
τῆς	<i>Λητοῦς</i> (=Λητό-ος)	τῆς	<i>αἰδοῦς</i> (=αἰδόσ ος)
τῆ	<i>Λητοῖ</i> (=Λητό-ϊ)	τῆ	<i>αἰδοῖ</i> (=αἰδόσ ι)
τὴν	<i>Λητῶ</i> (=Λητό-α)	τὴν	<i>αἰδῶ</i> (=αἰδόσ-α)
ῶ	<i>Λητοῖ</i>	ῶ	<i>αἰδῶς</i>

—Φωνηεντόληκτα (κατὰ τὸ *Λητώ*) κλίνονται: ἡ *ἠχώ*, ἡ *πειθῶ*, ἡ *λεχῶ*. Ἐν χρειασθῆ πληθυντικός, σχηματίζεται κατὰ τὴν β' κλίσιν: αἱ *λεχοί*, τῶν *λεχῶν*, ταῖς *λεχοῖς*, τὰς *λεχούς*.

—Σιγμόληκτα (κατὰ τὸ *αἰδῶς*) κλίνονται: ἡ *Ἡῶς* (=αὐγή).

● Πρῶσοχὴ εἰς τὴν αἰτιατικὴν τῶν φωνηεντολήκτων: τὴν *Λητώ*, τὴν *πειθῶ*, τὴν *ἠχώ*, τὴν *λεχῶ*. Παίρνει ὀξεῖαν, ἂν καὶ προέρχεται ἐκ συναρέσεως, παρὰ τὸν γνωστὸν κανόνα.

ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα εἶναι:

—ὁ *Ἀπόλλων*, τοῦ *Ἀπόλλωνος*, τῷ *Ἀπόλλωνι*, τὸν *Ἀπόλλωνα* καὶ τὸν *Ἀπόλλω*, ῶ *Ἀπολλον*.

—ὁ *υἱός*, τοῦ *υἱοῦ*, τῷ *υἱῷ*, τὸν *υἱόν*, οἱ *υἱοί* κτλ. κατὰ τὴν β' κλίσιν. Ἄλλα καὶ κατὰ τὴν γ' κλίσιν: τοῦ *υἱέως*, τῷ *υἱεῖ*—*πληθ*. οἱ *υἱεῖς*, τῶν *υἱέων*, τοῖς *υἱέσι* κτλ.

—ὁ *παῖς* δὲν εἶναι καθαυτὸ ἀνώμολον, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσέξωμεν μερικοὺς τύπους του: ὁ *παῖς*, τοῦ *παιδός*, τῷ *παιδί*, τὸν *παιδα*, ῶ *παῖ*—οἱ *παῖδες*, τῶν *παιδων*, τοῖς *παισὶ*, τοὺς *παῖδας*, ῶ *παῖδες*.

—ἡ *γυνή*, τῆς *γυναικός*, τῆ *γυναικί*, τὴν *γυναῖκα*, ῶ *γύνα*—αἱ *γυναῖκες*, τῶν *γυναικῶν*, ταῖς *γυναῖξί*, τὰς *γυναῖκας*, ῶ *γυναῖκες*.

—ὁ *Ζεὺς*, τοῦ *Διός*, τῷ *Διί*, τὸν *Δία*, ῶ *Ζεῦ*.

24. Διογένης και Κορινθίοι.

Όταν ο Φίλιππος ἐσκέπτετο κακὰ ἐναντίον τῶν Κορινθίων καὶ παρεσκευάζετο νὰ ἐπέλθῃ² (νὰ ἐπιτεθῇ)³ κατὰ τῆς πόλεως αὐτῶν, οἱ ἄρχοντες παρακινουῦσαν⁴ τοὺς πολίτας τὸ τεῖχος νὰ ἐπισκευάζουν. Ἐκεῖνοι δὲ ἀνελογίζοντο⁵ μὲν τὴν παλαιὰν δόξαν (φήμην), ὅτι (ἢ: διότι) πρώτη ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἦτο, ἐλάβριναν μέρος δὲ (=ὄμως) εἰς τὸ ἔργον· καὶ ἄλλος μὲν προσέφερε εἰς τοὺς τεικοποιοὺς λίθους, ἄλλος δὲ ὑπεστήριξε (=ἐστερέωνε μὲ στηρίγματα) τὴν ἔπολξιν, κανεὶς δὲ δὲν ἔπαυε (δὲν ἔσταματοῦσε) τὸ ἔργον (τὴν ἐργασίαν) πρὸ τῆς ἐσπέρας. Ὡμοίωζε λοιπὸν ἡ πόλις μὲ ἐργαστήριον καὶ οἱ ἄνδρες ἐπεμελοῦντο (ἐφρόνιζαν) καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἄμυναν.

Ὁ Διογένης δὲ ὁ φιλόσοφος, ἀφοῦ (=ἐπειδὴ) κανεὶς εἰς αὐτὸν δὲν ἔλεγε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὸ ἔργον (εἰς τὴν ἐργασίαν), ἐκυλοῦσε καὶ αὐτὸς τὸ πιθάρι [του] συγκρατούμενος⁶ ἀπ' αὐτὸ στερεά. Ὅταν δὲ κάποιος ἀπὸ τοὺς φίλους λέγῃ εἰς αὐτὸν «διατὶ κυλῶς, ὦ Διογένη, τὸ πιθάρι;», ἀποκρίνεται: «διὰ νὰ μὴν εἶμαι μόνος ἀμέτοχος τῆς ἐργασίας».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ἐπιβουλεύω = ἐπιβουλεύομαι, σκέπτομαι κακὰ, σχεδιάζω νὰ κάμω κακὸν κατὰ τινος· (παρατ. ἐπεβούλευον, μέλλ. ἐπιβουλεύσω, ἀόρ. ἐπεβούλευσα).

παρασκευάζομαι (= ἐτοιμάζομαι), παρατ. παρεσκευάζομαι.

ἐπελαύνειν = νὰ ἐπέλθῃ, νὰ ἐπιτεθῇ (τελικὸν ἀπαρέμφατον)· τὸ ῥήματος :

ἐπελαύνω (ἐπι + ἐλαύνω), παρατ. ἐπῆλυνον, μέλλ. ἐπελῶ, ἀόρ. ἐπῆλασα. — **Ἐλαύνω** = τρέχω ἔφιππος· **ἐπελαύνω** = ἐπέρχομαι, ἐπιτίθεμαι (παράγ. ἐπέλασις).

παρακελεύομαι = συμβουλεύω, παρακινῶ (παρατ. παρεκελεύομαι, -ου, -ετο κτλ.).

τεῖχος (τό), -ους = τὸ καστρότειχο (ὁ κοινὸς τοῖχος γράφεται μὲ οἱ).

ἐπισκευάζειν (τελ. ἀπαρ.) = νὰ ἐπισκευάζουν· (Ἔνεστ. ἐπισκευάζειν, μέλλ. ἐπισκευάσειν, ἀόρ. ἐπισκευάσαι· τοῦ ῥήμ. ἐπισκευάζω, ἐπεσκευάζον, ἐπισκευάσω, ἐπεσκευάσα).

ἠμυνησκομαι (παρατ. ἐμυνησκόμην) = ἀναμυνησκομαι, ἐνθυμοῦμαι, ἀναλογίζομαι.

δόξα (ἡ) = γνώμη, φήμη.

μεταλαμβάνω (τινὸς) = λαμβάνω μέρος σὲ κάτι, συμμετέχω.

ὁ μὲν... ὁ δὲ = ὁ ἓνας μὲν... ὁ ἄλλος δὲ, ἄλλος μὲν... ἄλλος δὲ.

προσφέρω, παρατ. προσέφερον, (οἱ ἄλλοι χρόνοι ἀνώμαλοι: μέλλων προσοίσω, ἀόρ. προσήνεγκα).

ὑποστηρίζω = βάζω στηρίγματα, στερεώνω.

⁸ *λήγω* = καταλήγω, παύω, σταματώ (παρ. *ἔλγον*, μέλλ. *λήξω*, ἀόρ. *ἔληξα*).

ἔσπερα (ἦ) = τὸ ἔσπερας, τὸ βράδυ. *ὁμοιάζω*, παρ. *ὠμοιάζον*, μέλλ. *ὁμοιάσω*, ἀόρ. *ὠμοιάσα*.

ἐπιμέλομαι = ἐπιμελοῦμαι, φροντίζω γιὰ κάτι (παρ. *ἐπεμολόμην*, -ου, -ετο).

ἐπει: (σύνδ. χρονικός =) ἀφοῦ (σύνδ. αἰτιολ. =) ἐπειδή.

μετολαμβάνειν (τελ. ἀπορ.) τοῦ *ἔργου* = νὰ λαμβάνη μέρος εἰς τὸ ἔργον.

κυλίω (=κυλάω), παρ. *ἐκύλιον*, μέλλ. *κυλίσω*, ἀόρ. *ἐκύλισα*.

⁹ *ἔχόμενος* = συγκρατούμενος (μετοχή τοῦ ρῆμ. *ἔχομαι ἵνος* = συνέχομαι, συγκρατοῦμαι ἀπὸ κάτι). *στερωῶς* (ἐπίρρ.) = στερεῶς.

ἵνα μή. . *ὦ* = διὰ νὰ μὴν... *εἴμα*¹ (*ὦ, ἦς, ἦ* = ὑποτακτ. τοῦ *εἴμι*).

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

¹ *Διογένης* (-ους): ἀρχαῖος φιλόσοφος (413 - 323 π. X), γνωστός μὲ τὸ ἐπώνυμον *Κυνικός*, διότι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς κυνικῆς σχολῆς. Οἱ λεγόμενοι *Κυνικοί* φιλόσοφοι ἐθεώρησαν ὡς ματαιοπονίαν τὴν προσπάθειαν τῆς ἠθικῆς τελειώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας· διὰ τοῦτο κατέληξαν εἰς τὴν πλήρη περιφρόνησιν τῶν ἔγκοσμιῶν καὶ ἀντιμε-

τώπιζαν τὰ πάντα μὲ κυνικὴν ἀπάθειαν, μὲ *κνισμόν*. Ὁ Διογένης μάλιστα, καταργῶν καὶ περιφρονῶν τὰ πάντα, ἀπεσύρθη εἰς ἓνα πιθᾶρι, μέσα εἰς τὸ ὅποιον ἔξουσε καὶ τὸ ὄποιον ἦτο ἡ μόνη του περιουσία.

Φίλιππος ὁ Μακεδών: βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (359 - 336 π. X.), πατὴρ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. (Βλ. καὶ τὰς σημειώσεις τοῦ μαθημ. 16, σελ. 51).

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ο Ν

¹ *Ἀντικείμενον κατὰ γενικὴν καὶ δοτικὴν ὡς συμπλήρωμα ρημάτων*. Βλέπε «Τὸ Συντακτικὸν εἰς ἀπλᾶ μαθήματα» Μάθ. 28 καὶ 29.

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ, ὅπως εἶδαμε (βλ. ἀνωτέρω, μάθ. 20, σελ. 63-64), εἶναι ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῶν μεταβατικῶν ρημάτων (ἂν καὶ δὲν εἶναι ἐκ τῶν κυρίων ὄρων τῆς προτάσεως).

● Ἀντικείμενον εἶναι τὸ πρόσωπον ἢ τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὅποιον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου.

Εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν τὸ ἀντικείμενον τίθεται μόνον εἰς αἰτιατικὴν πτώσιν κυρίως: Ὁ γεωργός, (ὑποκ.) σκάπτει (ρῆμ) τὸν ἀγρὸν (ἀντικείμεν.).

—Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τὸ ἀντικείμενον τίθεται εἰς ὅλας τὰς πλαγίας πτώσεις (γενικὴν, δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν).—Οὐδέποτε εἰς ὀνομαστικὴν ἢ κλητικὴν.

Πρέπει νὰ συνηθίσωμεν τὰ ρήματα ποὺ συντάσσονται μετὰ γενικῆς καὶ δοτικῆς καὶ νὰ εὐρίσκωμεν εὐκολὰ τὸ ἀντικείμενον καὶ ὅταν εἶναι εἰς πτώσιν γενικὴν ἢ δοτικὴν, ποὺ μᾶς φαίνεται κάπως ἀσυνήθιστον κατ' ἀρχάς.

ΕἰΣ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ πρέπει νὰ προσέξωμεν τὰ ἑξῆς ρήματα :

— *Φίλιππος ἐπεβούλευε τοῖς Κορινθίοις* : ὑποκείμε. *Φίλιππος*, ἀντικείμε. *τοῖς Κορινθίοις* (κατὰ δοτικὴν).

— *ἐπελαύνειν τῇ πόλει* : ὑποκείμε. *Φίλιππος*, ἀντικ. *τῇ πόλει* (κατὰ δοτικὴν) = ἐναντίον τῆς πόλεως.

— *οἱ ἄρχοντες παρεκελεύοντο τοῖς πολίταις* : ὑποκείμε. *οἱ ἄρχοντες*, ἀντικ. *τοῖς πολίταις*.

— *οἱ δὲ ἐμιμνήσκοντο τῆς παλαιᾶς δόξης* : ὑποκείμε. *οἱ δέ*, ἀντικείμε. *τῆς δόξης* (κατὰ γενικὴν).

— *μετελάμβανον τοῦ ἔργου* : ὑποκείμε. *οἱ δέ*, ἀντικείμε. *τοῦ ἔργου* (κατὰ γενικὴν).

— *ὁ μὲν προσέφερε τοῖς τειχοποιοῖς λίθους* : ὑποκείμε. *ὁ μὲν* τὸ ρῆμα ἔδω ἔχει δύο ἀντικείμενα : ἓνα κατὰ αἰτιατικὴν (*λίθους*) καὶ ἓνα κατὰ δοτικὴν (*τοῖς τειχοποιοῖς*). Τέτοια ρήματα εἶναι πολλὰ καὶ λέγονται *δίπρωτα*, ἐπειδὴ συντάσσονται μὲ δύο πτώσεις : *προσφέρω τινί τι* (προσφέρω τοῖς τειχοποιοῖς λίθους).

— *οὐδεὶς ἔληγε τοῦ ἔργου* : ὑποκείμε. *οὐδεὶς*, ἀντικείμε. *τοῦ ἔργου* (κατὰ γενικὴν).

— *ἡ πόλις ὁμοίαζεν ἐργαστηρίῳ* — ὑποκείμε. *ἡ πόλις*, ἀντικ. *ἐργαστηρίῳ* (κατὰ δοτικὴν).

— *οἱ ἄνδρες ἐπεμέλοντο τῶν ὄπλων καὶ τῆς ἀμύνης* : ὑποκ. *οἱ ἄνδρες* ἀντικείμενα δύο : *τῶν ὄπλων καὶ τῆς ἀμύνης* (καὶ τὰ δύο κατὰ γενικὴν).

— *οὐδεὶς αὐτῷ ἔλεγε* : ὑποκ. *οὐδεὶς*, ἀντικείμε. *αὐτῷ* (κατὰ δοτικὴν).

— *μεταλαμβάνειν τοῦ ἔργου* : ὑποκείμε. *Διογένης*, ἀντικείμε. *τοῦ ἔργου* (κατὰ γενικὴν).

— *ὅτε δὲ τις τῶν φίλων λέγει αὐτῷ* : ρῆμα *λέγει*, ὑποκείμε. *τις*, ἀντικείμε. *αὐτῷ* (κατὰ δοτικὴν).

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω βέβαια, τὸ σημερινὸν κείμενον ἔχει ἀντικείμενα κατὰ αἰτιατικὴν: ἐπισκευάζειν τὸ τεῖχος, ὃ μὲν προσέφερε λίθους, ὃ δὲ ὑπεστήριξε τὴν ἔπαλξιν, Διογένης ἐκύλιε τὸν πίθον, διατὶ κυλίεις τὸν πίθον;

Διὰ τὰ φανῆ πῶς συντάσσεται τὸ κάθε ῥῆμα, σημειώνομεν παραπλεύρως τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν τίς (τινός, τινί, τινά) ὡς ἀντικείμενον εἰς τὴν πτώσιν πού ἀροῦζει:

—(κατ' αἰτιατικὴν) παιδεύω τινά, ἐπισκευάζω τι, προσφέρω τι, ὑποστηρίζω τινά, κυλίω τι.

—(κατὰ γενικὴν) μιμνήσκομαι τινός, μεταλαμβάνω τινός, λέγω τινός, ἐπιμέλομαι ἢ ἐπιμελοῦμαι τινος.

—(κατὰ δοτικὴν) ἐπιβουλεύω τινί, ἐπελαύνω τινί, παρακελεύομαι τινι, ὁμοιάζω τινί.

—καὶ τὰ δίπτωτα (κατὰ αἰτιατικὴν καὶ δοτικὴν) προσφέρω τινί τι, λέγω τινί τι.

25. Ἀγησίλαος ἐν Αὐλίδι Βοιωτίας.

Ἐφοῦ (ὅταν) οἱ Σπαρτιᾶται ἡγεμόνες (κυρίαρχοι) εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶχαν γίνεαι, διέταξαν τὸν Ἀγησίλαον νὰ πορεύεται εἰς τὴν Ἀσίαν, διὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ δεινὰ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας. Ὁ Ἀγησίλαος δὲ εἶχε παρασκευάσει θυσίαν εἰς τὴν Αὐλίδα, ὅπου ἀκριβῶς λέγουσι [λέγουσι. . τεθυκέναι=] ὅτι εἶχε θυσιάσει καὶ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅταν ἐναντίον τῆς Τροίας ἔξεστράτευε. Ἰππεῖς τῶν Βοιωτῶν ὅμως τὰ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἱερὰ [σφάγια τὰ θυσιαζόμενα] εἶχαν διασκορπίσει καὶ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἀγησίλαου εἶχαν διώξει.

Ὁ Ἀγησίλαος δὲ εἰς τοὺς Βοιωτάρχους (=εἰς τοὺς ἄρχοντας τῶν Βοιωτῶν) ἐμήνυσε: «Καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἰδικοί μου στρατιῶται νομίζομεν ὅτι κανένα κακὸν σὲ οἶς δὲν ἔχομεν πράξει. Σεῖς ὅμως καὶ τὰ ἱερὰ (τὰς θυσίας) ἀπὸ τὸν βωμὸν ἔχετε διασκορπίσει καὶ ἔχετε διώξει αὐτοὺς πού ἔμελλον (=ἐπρόκειτο) νὰ θυσιάσουν. Ἐφοῦ (ἐπειδὴ) λοιπὸν αὐτὰ ἔχετε πράξει, τοὺς θεοὺς ἐχθροὺς (σας) θὰ ἔχετε». Ἀμέσως δὲ μετὰ ἀπ' αὐτὸ ἀνεχώρησε εἰς τὴν Ἐφεσον.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

- ἐπει:** σύνδ. χρονικός=ἀφοῦ, ὅταν σύνδ. αἰτιολ.=ἐπειδή. (Ἐδῶ χρονικός).
- ἐγεγόνεσαν** (=εἶχαν γίνεαι) γ' πληθ. ὑπερσυντελικου τοῦ ρήμ. γίνομαι, παρακείμε. γέγονα, ὑπερσ. ἐγεγόνειν.
- κελεύω** (=διατάσσω), παρατ. ἐκέλευον, μέλλ. κελύσω, ἀόρ. ἐκέλευσα, παρακ. κεκέλευκα, ὑπερσ. ἐκεκέλευκιν.
- πορεύεσθαι** (τελ. ἀπαρ.)=νά πορεύεται.
- ἀπαλλάξοντα**=διά νά ἀπαλλάξῃ (εἶναι μετοχή μέλλοντος, τήν ὁποίαν δέν ἔχομεν μάθει ἀκόμη).
- παρσκευιάκει** (=εἶχε παρσκευιάσει) γ' ἔνικ. ὑπερσυντ. τοῦ ρ. παρσκευιάω, παρατ. παρσκευιάζον, μέλλ. παρσκευιάσω, ἀόρ. παρσκευιάσα, παρακ. παρσκευιάκα, ὑπερσ. παρσκευιάκιν.
- ἐνθαπερ**=ὄπου ἀκριβῶς.
- λέγουσι... τεθυκέναι**=λέγουν ὅτι εἶχε θυσιάσει (εἰδικόν ἀπαρ.)
- τεθυκέναι**=ἀπαρέμφ. παρακειμένου τοῦ ρήμ. θύω, ἔθυσον, θύσω, ἔθυσα, παρακ. τέθυκα, ὑπερσ. ἐτέθυκιν. (*Απαρέμφ. θύειν, θύσειν, θύσαι, τεθυκέναι).
- ἱερὰ**=τά ἱερὰ ζῆα, τά ἱερὰ σφάγια=τά θυσιαζόμενα εἰς τοὺς θεοὺς.
- διερρίψασαι**(=εἶχον διασκορπίσει) γ' πληθ. ὑπερσ. τοῦ ρήματος διαρρίπτω (διά + ρίπτω)=διασκορπίζω, πετάω δεξιά καὶ ἀριστερά.—*Διαρρίπτω*, παρατατ. διέρριπτον, μέλλ. διαρρίψω, ἀόρ. διέρριψα, παρακ. διέρριψα, ὑπερσ. διερρίψειν.
- ἐδεδιώχσαν** (=εἶχαν διώξει) γ' πληθ. ὑπερσ. τοῦ ρήμ. διώκω (=διώκω, ἐκδιώκω), παρατ. ἐδίωκον, μέλλ. διώξω, ἀόρ. ἐδίωξα, παρακ. δεδίωχα, ὑπερσ. ἐδεδιώχειν.
- μηνύω** (=στέλλω μήνυμα, παραγέλλω), παρατ. ἐμήνυον, μέλλ. μηνύσω, ἀόρ. ἐμήνυσα, παρακ. μεμήνυκα, ὑπερσ. ἐμεμήνυκιν.
- ἐγὼ τε καὶ...=καὶ ἐγὼ καὶ...**
- ἔμός, ἐμή, ἐμόσ** (κτητική ἀντωνυμία)=ἰδικός μου, ἰδική μου, ἰδικόν μου.
- ὄνομαι** (=νομίζω) παρατ. ὄνομην. **οἴομεθα οὐδέν... πεπραχέναι**=νομίζομεν ὅτι δέν ἔχομεν πράξει τίποτε.
- ὑμῖν**=σέ σᾶς (δοτ. πληθ. τῆς προσωπικῆς ἀντων. β' προσ. σύ).
- πεπραχέναι** (εἰδικόν ἀπαρέμφ.)= =ὅτι ἔχομεν πράξει.— *Απαρέμφ. παρακειμένου τοῦ ρήμ. πράττω, παρατ. ἔπραττον, μέλλ. πράξω, ἀόρ. ἔπραξα, παρακ. πέπραχα, ὑπερσ. ἐπεπράχην.— (*Απαρέμφ. πράττειν, πράξειν, πράξαι, πεπραχέναι).
- διερρίψατε**=ἔχετε διασκορπίσει (β' πληθ. παρακ. τοῦ διαρρίπτω βλ. ἀνωτέρω).
- δεδιώχατε**=ἔχετε διώξει (β' πληθ. παρακ. τοῦ διώκω βλ. ἀνωτέρω).
- τοὺς μέλλοντας θύσειν**=αὐτοὺς πού ἔμελλαν (πού ἐπρόκειτο) νά θύσουν, νά θυσιάσουν.
- θύσειν** (=νά θύσουν, νά θυσιάσουν) ἀπαρέμφ. μέλλοντος τοῦ ρήμ. θύω βλ. ἀνωτέρω.
- ἐπει:** σύνδ. χρον.=ἀφοῦ, ὅταν σύνδ. αἰτιολ.=ἀφοῦ, ἐπειδή (ἔδῶ αἰτιολογικός)
- πεπράχατε**=ἔχετε πράξει (β' πληθ. παρακ. τοῦ ρήμ. πράττω βλ. ἀνωτέρω).
- ἔξετε**=θά ἔχετε (β' πληθ. μέλλ. τοῦ ρήμ. ἔχω, παρατ. εἶχον, μέλλ. ἔξω (με δασεῖαν), παρακ. (ἀνάμ.) ἔσχηκα, ὑπερσ. ἐσχήκειν.
- ῥηγο**=ἔφυγε, ἀνεχώρησε (γ' ἔνικ. παρατ. τοῦ ρήμ. οἴχομαι, παρατ. ῥόμην).

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

Ἀγασίλαος: βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ὁ ὁποῖος ἐξεστράτευσεν (τῷ 396 π. Χ.) κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἀπληυθέρωσε τὰς ἑλληνικάς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἀύλις (ἤ) *-ίδος*: πόλις εἰς τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Βοιωτίας, ὅπου ἐλέγετο ὅτι συνεκεντρώθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ τὰ πλοῖα των, προτοῦ ἐσκιρατεῦσασιν εἰς τὴν Τροίαν διὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον (περὶ τὸ 1184 π. Χ.).

Βοιωτάρχοι: οἱ ἄρχοντες τῶν

Βοιωτῶν, ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσαν τὴν Βοιωτικὴν ὀμοσπονδίαν.

Ἐφεσος (ἤ): Ἴωνικὴ πόλις εἰς τὰ κεντρικά παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Καῦστροῦ ποταμοῦ, νοτίως τῆς Σμύρνης καὶ βορείως τῆς Μιλήτου. Ἐκ τῶν σπουδαιότερων Ἴωνικῶν πόλεων, περίφημος καὶ διὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος (βλ. καὶ σημειώσεις μαθήματος 23ου, σελ. 70).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ὄριστικὴ καὶ ἀπαρέμφατος ἑνεργ. παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελικῶν φωνηεντολήκτων καὶ ἀφωνολήκτων ρημάτων. Βλ. Γραμμ. § 194.

Γνωρίζομεν ἤδη τῶν Ἑνεσιῶτα, τὸν Παρατατικόν, τὸν Μέλλοντα καὶ τὸν Ἀόριστον τῆς Ἑνεργ. φωνῆς: *λύω, ἔλνον, λύσω, ἔλυσα*. Ὁ Παρακειμένος καὶ ὁ Ὑπερσυντελικός, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν ἐκφέρονται περιφραστικῶς (*ἔχω λύσει, εἶχα λύσει*), εἰς τὴν ἀρχαίαν σχηματίζονται μονολεκτικῶς: *λέλυκα, ἐλελύκειν*.

Ο ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ σχηματίζεται μὲ *ἀ ν α δ ι π λ α σ ι α σ μ ὀ ν* εἰς τὸ θέμα καὶ μὲ τὴν κατάληξιν *-κα*: (ῥῆμα *λύω*, θέμα *λυ-*) παρακ. *λέ-λυ-κα* (=ἔχω λύσει).

Ο ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ σχηματίζεται μὲ *ἀ ν α δ ι π λ α σ ι α σ μ ὀ ν* εἰς τὸ θέμα, μὲ *α ὕ ξ η σ ι ν* καὶ μὲ τὴν κατάληξιν *-κειν*: (ῥῆμα *λύω*) ὑπερσ. *ἐ-λε-λύ-κειν* (=εἶχα λύσει).

— Ὁ ἑνεργητικὸς Παρακειμένος καὶ ὁ Ὑπερσυντελικὸς τῆς Ὄριστικῆς ἔχουν τὰς ἐξῆς καταλήξεις:

Παρακειμ.	<i>λέλυ-κα</i>	Ὑπερσυντ.	<i>ἐλελύ-κειν</i>
	<i>λέλυ-κας</i>		<i>ἐλελύ-κεις</i>
	<i>λέλυ-κε</i>		<i>ἐλελύ-κει</i>
	<i>λελύ-καμεν</i>		<i>ἐλελύ-κεμεν</i>
	<i>λελύ-κατε</i>		<i>ἐλελύ-κετε</i>
	<i>λελύ-κασι</i>		<i>ἐλελύ-κесαν</i>

— Ἀπαρέμφατος παρακειμένου: *λελυ-κέναι*.

● ΑΝΑΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ είναι ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἀρχικοῦ συμφώνου τοῦ θέματος μὲ ἓνα -ε κατόπιν αὐτοῦ: *λύ-ω, λέ-λυ-κα.*

Τέτοιον ἀναδιπλασιασμόν παίρνουν ὅλα τὰ ρήματα ποῦ ἀρχίζου ἀπὸ ἓνα ἀπλὸ σύμφωνον (ὄχι ζ, ξ, ψ), πλὴν τοῦ ρ:

παιδεύω — πε-παίδευ-κα — ἐ-πε-παιδεύ-κειν
 μηνύω — με-μήνυ-κα — ἐ-με-μηνύ-κειν
 κελεύω — κε-κέλευ-κα — ἐ-κε-κελεύ-κειν
 λύω — λέ-λυ-κα — ἐ-λε-λύ-κειν

θύω — τέ-θυ-κα (ἀντὶ θέ-θυ-κα)
 φυτεύω — πε-φύτευ-κα (ἀντὶ φε-φύτευ-κα)
 χορεύω — κε-χόρευ-κα (ἀντὶ χε-χόρευ-κα)

} Ἐδῶ τὸ ἀρχικόν
 } θεοῦ σύμφωνον (χ,
 } φ, θ) τρέπεται εἰς
 } τὸ ἀντιστοιχόν του
 } ψιλόν (κ, π, τ). Βλ.
 } Γραμμ. § 4 καὶ
 } § 97,7.

● Τὰ ρήματα ποῦ ἀρχίζου ἀπὸ διπλῶν συμφωνῶν (ζ, ξ, ψ), ἀπὸ ρ ἢ ἀπὸ δ υ ὃ ἢ ἀπὸ τ ρ ῖ α συμφωνῶν, ἔχου τὸν ἀναδιπλασιασμόν ὁμοίον μὲ συλλαβικὴν αὔξησιν:

ζητῶ — ἐ-ζήτηκα, ῥίπτω — ἔ-ρριφα
 σπείρω — ἔ-σπαρκα, στρατεύω — ἐστράτευκα

— Ἄν ὅμως, ὅταν ἀρχίζου ἀπὸ δύο συμφωνῶν, τὸ πρῶτον εἶναι ἄφωνον (κγγ, πβφ, τδθ) καὶ τὸ δεύτερον ὑγρὸν ἢ ἔνρῖνον (λρ, μν), τότε παίρνου ἀναδιπλασιασμόν κανονικόν, ὅπως τοῦ πρῶτου εἴδους:

γράφω — γέ-γραφα ῥοῶ — δέ-δρακα.

(Κάμε μίαν ἐπανάληψιν τῆς διαιρέσεως τῶν συμφωνῶν, βλ. ἐγκεκριμ. Γραμματικὴν § 4).

● Τὰ ρήματα ποῦ ἀρχίζου ἀπὸ φωνῆεν, ἔχου τὸν ἀναδιπλασιασμόν ὁμοίον μὲ χρονικὴν αὔξησιν:

ἀδικῶ — ἠδίκηκα αἰτῶ — ἤτηκα
 ὁμολογῶ — ὠμολόγηκα οἰκῶ — ὤκηκα

● Ὡστε ὁ ΑΝΑΔΙΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ εἶναι τριῶν εἰδῶν:

1ον) ἐπανάληψις τοῦ ἀρχικοῦ συμφώνου μὲ ἓνα -ε.

2ον) ὁμοιος μὲ συλλαβικὴν αὔξησιν.

3ον) ὁμοιος μὲ χρονικὴν αὔξησιν.

Ὁ ἀναδιπλασιασµὸς διατηρεῖται εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις, ἐνῶς ἢ αὐξήσις μόνον εἰς τὴν Ὀριστικὴν ὑπάρχει. (Πρβλ. Γραμμ. § 186).

ΑΙ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ τοῦ Παρακειμένου καὶ Ὑπερσυντελικού
-κα καὶ -κειν ὑπάρχουν κανονικῶς εἰς τὰ περισσώτερα ῥήματα :

—εἰς τὰ φωνηεντόληκτα : *λύω* (θέμα λυ-), *λέλυ-κα*.

—εἰς τὰ ὀδοντικόληκτα : *πέιθω* (θ. πείθ-), *πέπει-κα*

—εἰς τὰ ὑγρόληκτα : *καθαίρω* (θ. καθαρ-), *κεκάθαρ-κα*

—εἰς τὰ ἐνρινόληκτα : *φαίνω* (θ. φαν-), *πέφαγ-κα*

Διαφέρουν μόνον :

1.—Τὰ οὐρανικόληκτα (ὅσα ἔχουν χαρακτηριστὰ *κ, γ, χ*), τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὸν παρακειµένον εἰς -χα καὶ τὸν ὑπερσυντελικὸν εἰς -χειν :

διώκω (θ. διωκ-), *δεδίωχα*, *ἐδεδιώχειν*

τάττω (θ. ταγ-), *τέταχα*, *έτετάχειν*

2.—τὰ χειλικόληκτα (ὅσα ἔχουν χαρακτηριστὰ *π, β, φ*), τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὸν παρακειµένον εἰς -φα καὶ τὸν ὑπερσυντελικὸν εἰς -φειν :

κόπτω (θ. κοπ-) *κέκοφα*, *έκεκόφειν*

τρίβω (θ. τριβ) *τέτριφα* *έτετριφειν*

(πρβλ. Γραμμ. § 200 § 212,2 § 213,2).

26. Ἡ χώρα τῶν Ἰνδῶν.

Ἡ χώρα τῶν Ἰνδῶν ποταμοὺς πλατεῖς καὶ βαθεῖς ἔχει. Αὐτοὶ τὰς πηγὰς εἰς τὰ ὄρη ἔχουν, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι τραχὺ (ἀνώμαλον) Ἐδῶ [δηλ. εἰς τὰς πηγὰς] τὸ μὲν πλάτος (των) εἶναι *τριπληγυ* (=τριῶν πήχεων), *διπλήχεις* (=διπηχναῖοι, δύο πήχεων) δὲ σχεδὸν εἶναι κατὰ τὸ βάθος (ὡς πρὸς τὸ βάθος των). Προχωροῦντες¹ (καθὼς προχωροῦν) δὲ πλατεῖς γίνονται καὶ ταχεῖς (δρμητικοὶ) διὰ μέσου τῆς πεδιάδος φέρονται (τρέχουν).

Εἶναι γεμᾶτοι δὲ ἀπὸ γλυκοῦς (νόστιμους) ἰχθῦς, τοὺς ὁποίους² οἱ ψαράδες σὲ λίγον χρόνον (σὲ σύντομον χρονικὸν διάστημα) ψαρεύουν· τὰ αὐτὰ δὲ τῶν ἰχθύων γλυκὰ (νόστιμα) εἶναι. Κατὰ τὸν χειμῶνα οἱ ποταμοὶ μὲ τὰ γλυκὰ νερὰ καλύπτουν τὶς πλατεῖες (εὐ-

ρύχωρες) πεδιάδες και παχειά κάνουν την γῆν' φυτρώνουν³ (εὐδοκιμοῦν) δὲ καὶ ἀμπέλια μὲ καλὰ σταφύλια⁴. Ἐπὶ τοὺς εἰησίους ἀνέμους⁵ (ἀπὸ τὰ μελέμια)⁵ δέ, βρέχεται ἡ Ἰνδικὴ μὲ θερινὲς βροχῆς καὶ καρποὺς γλυκοὺς (νόστιμους) καὶ ἀφθόνους βγάζει. Τρέφει δὲ ἡ χώρα καὶ πλῆθος ἀπὸ βόδια καὶ ἀπὸ πρόβατα, τὰ ὁποῖα παχειὲς τὶς οὐρὲς ἔχουν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

εὐρύς, -εῖα, -ὺ (γεν. -έος)=πλατὺς εὐρύχωρος.

τραχύς, εἶα, -ὺ (γεν. -έος)=σκληρός, ἀνώμαλος.

τριπῆχης, -υς, -υ (γεν. -εος)=τριπῆχαιος, τριῶν πῆχων μήκους ἢ πλάτους.

διπῆχης, -υς, -υ (γεν. -εος)=διπῆχαιος, μήκους δύο πῆχων.

τὸ βάθος=κατὰ τὸ βάθος, ὡς πρὸς τὸ βάθος, ὅσον ἀφορᾷ τὸ βάθος.

ἔπροϊόντες=προχωροῦντες, καθόσον προχωροῦν. (Μετοχὴ ἀνωμ. ρήματος, τὸ ὁποῖον θὰ μάθωμεν παρακάτω).

ταχύς, -εῖα, -ὺ (γεν. -έος)=γρήγορος.

ταχεῖς φέρονται=γρήγοροι κατεβαίνουν, τρέχουν ὀρμητικοί.

γέμουσι=εἶναι γεμάτοι.

ἡδύς, -εῖα, -ὺ (γεν. -έος)=γλυκός, νοστιμος.

ἔχθῦς, -ύς (ὄ)=ψάρι.

ᾧς=τοὺς ὁποίους (αἰτ. πληθ. τῆς ἀναφορ. ἀντωνυμίας *ὅς, ἧ, ὅ*=ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποῖα, τὸ ὁποῖον).

ἄλιεύς, -έως (ὄ)=ψαράς (κλίνεται κατὰ τὸ βασιλεύς, ἀλλ' ἔχει καὶ συνηρημένους τύπους εἰς τὴν γενικὴν καὶ αἰτιατικὴν ἐνικ. καὶ πληθ.: τοῦ *ἄλιεως* καὶ *ἄλιως*, τῷ *ἄλιεῖ*, τὸν *ἄλιέα* καὶ *ἄλιᾶ*, ᾧ *ἄλιεῦ*. Οἱ *ἄλιεῖς*, τῶν *ἄλιέων* καὶ *ἄλιῶν*, τοῖς *ἄλιεῦσι*, τοὺς *ἄλιεας* καὶ *ἄλιᾶς*, ᾧ *ἄλιεῖς*. Βλ. καὶ ἀνωτέρω σελ. 35.

βραχύς, -εῖα, -ὺ (γεν. -έος)=κοντός, σύντομος.

ᾧδν (τὸ)=αὐτό.

χειμῶνος=κατὰ τὸν χειμῶνα.

γλυκός, -εῖα, -ὺ (γεν. -έος)=γλυκός.

τοῖς γλυκέσιν ὕδασιν=μὲ τὰ γλυκὰ νερά.

ὑδωρ (τό): ἀνώμαλον: τοῦ ὑδατος, τῷ ὑδατι, τὸ ὑδωρ, ᾧ ὑδωρ—τὰ ὑδατα, τῶν ὑδάτων, τοῖς ὑδασι κτλ.

παχύς, -εῖα, -ὺ (γεν. -έος)=παχύς, εὐφορος, γόνιμος.

ᾧφύονται=φυτρώνουν, εὐδοκιμοῦν. *ἄμπελος, -ου* (ἡ)=τὸ ἀμπέλι.

εὐβορευς, -υς, -υ (γεν. -υος)=καλοστάφυλος, ποὺ βγάζει καλὰ σταφύλια (ἀπὸ τὸ *εὐ+βότρος*).

ἔκ δὲ τῶν εἰησίων=ἐξ αἰτίας τῶν εἰησίων ἀνέμων. Εἶναι οἱ θερινοὶ νότιοι ἄνεμοι, ποὺ φέρουν τὰς βροχὰς εἰς τὸ ξηρὸν κλίμα τῶν Ἰνδιῶν (βλέπε γεωγραφίαν).

Ἰνδική (ἐννοεῖται: χώρα)=αἱ Ἰνδίαι.

θερινοῖς ὄμβροις=μὲ θερινὰς βροχὰς.

ὄμβρος, -ου (ὄ)=ἡ βροχὴ.

ἄφθονος, -ος, -ον=(δευτερόκλι. τον δικατάληκτον ἐπίθετον).

φέρει=βγάζει, παράγει.

ᾧ=τὰ ὁποῖα (ὀνομαστικὴ πληθ. τοῦ οὐδέτ. τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας *ὅς, ἧ, ὅ*, πληθ. *οἱ, αἱ, ᾧ*).

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ

τὰ φᾶ ἡδέα ἐστί· ἄτικῆ σύνταξις ἀ... ἔχει=τὰ ὁποῖα... ἔχουν (ἀτι-
(ἀντί εἰσί). κή σύνταξις ἀντί ἔχουσι).

ΡΗΜΑΤΑ

ἔχω (ἀνώμ.), παρατ. εἶχον, μέλλ. λύψω, ἄορ. ἐκάλυψα, πρκ. κε-
ἔσω (μὲ δασίαν), παρακ. ἔσχη- κάλυψα, ὑπρ. ἐκεκαλύφειν. (Ἄ-
κα, ὑπερσ. ἐσχήκειν. (Ἄπαρέμφ. παρέμ. καλύπτειν, -ψαι, -ψαι,
ἔχειν, ἔξειν, παρακ. ἐσχηκέναι). κεκαλυφέναι).

εἶμι (ἀνώμ.), παρατ. ἦν, παρακ. κατα-σκευάζω, πρτ. κατεσκευάζον,
γέγονα, ὑπερσ. ἐγεγόνειν. (Ἄπαρ. μ. κατασκευάσω, ἄορ. κατε-
εἶναι, παρακ. γεγονέναι). σκεύω, πρκ. κατεσκευάσα, πρκ. κατεσκευάσακα,
γίγνομαι, παρατ. ἐγιγμόην, πα- ὑπρ. κατεσκευάσειν. (Ἄπαρ-
ρακ. γέγονα (ὄπος καὶ τοῦ εἶμι). κατασκευάζειν, -σειν, -σαι, κα-
φέρω, (ἀνώμ.) παρατ. ἔφερον, τεσκευακέναι).

γέμω, παρατ. ἔγεμον (δὲν ἔχει ἄλ- φύω, ἔφουον, φύσω, ἔφουσα. Μέσ.
λους χρόνους). λυθῶ, Παθ. φύομαι (= φυτρώω),
πρτ. ἐφύομην, παρακ. ἐνεργ
ἄλιεύω (δμαλόν), παρατ. ἠλίευν, (μὲ σημασίαν μέσ. καὶ παθ.)
μέλλ. ἀλιεύσω, ἄορ. ἠλίευσα, πέφυκα, ὑπρ. ἐπεφύκειν.—Ἄπα-
πρκ. ἠλίευσκα, ὑπρ. ἠλιεύκειν. ρέμφ. φύειν, φύσειν, φύσαι
(Ἄπαρ. ἀλιεύειν, ἀλιεύσειν, ἄ- Μέσ. φύεσθαι, πρκ. πεφυκέναι.
λιεύσαι, ἠλιεύκέναι). βρέχω, ἔβρεχον, βρέξω, ἔβρεξα,
καλύπτω, πρτ. ἐκάλυπτον, μ. κα- πρκ.—
τρέφω, ἔτρεφον, θρέψω, ἔθρεψα,
πρκ. τέτρεφα, ὑπρ. ἐτετρόφειν.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

*Επίθετα τριτόκλιτα εἰς -us. Βλ. Γραμμ. §§ 119—121.

ΤΡΙΤΟΚΛΙΓΓΑ λέγονται τὰ ἐπίθετα πού ἔχουν τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ οὐδέτερον κατὰ τὴν γ' κλίσιν (Τὸ θηλυκὸν ἀκολουθεῖ τὴν α' κλίσιν). Παράδειγμα ὁ βαθὺς (θέμα βαθυ- καὶ βαθε-):

ὁ	βαθὺς	ἡ	βαθεῖα	τὸ	βαθὺ
τοῦ	βαθέος	τῆς	βαθείας	τοῦ	βαθέος
τῷ	βαθεῖ	τῇ	βαθείᾳ	τῷ	βαθεῖ
τὸν	βαθὺν	τὴν	βαθεῖαν	τὸ	βαθὺ
ᾧ	βαθὺ	ᾧ	βαθεῖα	ᾧ	βαθὺ
οἱ	βαθεῖς	αἱ	βαθεῖαι	τὰ	βαθέα
τῶν	βαθέων	τῶν	βαθειῶν	τῶν	βαθέων
τοῖς	βαθείσι	ταῖς	βαθείαις	τοῖς	βαθείσι
τούς	βαθεῖς	τάς	βαθείας	τὰ	βαθέα
ᾗ	βαθεῖς	ᾧ	βαθεῖαι	ᾧ	βαθέα

Ἔτσι κλίνονται ὅλα τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα εἰς -υς. Βλέπε εἰς τὸ κείμενον: *εὐρύς, βαθύς, τραχύς, ταχύς, ἡδύς, βραχύς, γλυκύς, παχύς*. Ὅλα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, ἔκτος ἀπὸ δύο: ὁ *ἡμισυς*, ἡ *ἡμίσεια*, τὸ *ἡμισυ* καὶ ὁ *θῆλυς*, ἡ *θήλεια*, τὸ *θῆλυ*.

—Π ρ ο σ ο χ ἦ εἰς τὴν γεν. πληθ. τοῦ θηλυκοῦ· νὰ μὴ μᾶς παρασύρῃ ἡ γεν. πληθ. τοῦ ἀρσενικοῦ:

Ἄρσεν. καὶ οὐδ. τῶν *βαθέων*, θηλ. τῶν *βαθειῶν*.

Ἡ γεν. πληθ. τῶν θηλυκῶν τονίζεται πάντοτε εἰς τὴν λήγουσαν (κατὰ τὴν ἀ' κλίσειν: τῶν *χωρῶν*, τῶν *θαλασσῶν*): αἱ *βαθεῖαι-τῶν βαθειῶν*, αἱ *εὐθεῖαι-τῶν εὐθειῶν*, αἱ *βαρεῖαι-τῶν βαρειῶν*, αἱ *ἡμίσειαι-τῶν ἡμισειῶν*.

● Διαφορετικὰ κλίνονται μόνον κάποια δικατάληκτα ἐπίθετα ὄχι καὶ πολὺ συνηθισμένα, ὅπως: ὁ *εὐβοτρυς*, ἡ *εὐβοτρυς*, τὸ *εὐβοτρυ*, ὁ *δίπηχυς* (ἢ *τρίπηχυς*, *τετράπηχυς* κτλ.), ἡ *δίπηχυς*, τὸ *δίπηχυ*. Τὰ σύνθετα αὐτὰ ἐπίθετα ἀκολουθοῦν τὴν κλίσειν τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ:

—ὁ καὶ ἡ *εὐβοτρυς* (κατὰ τὸ βότρυς, -υος), τοῦ *εὐβότρος*, τῶ *εὐβότροϋ*, τὸν *εὐβοτρυν*, ὧ *εὐβοτρυς*—οἱ *εὐβότρονες*, τῶν *εὐβοτρούων* κτλ.—Οὐδέτ. τὸ *εὐβοτρυ*, πληθ. τὰ *εὐβότρονα* κτλ.

—ὁ καὶ ἡ *δίπηχυς* (κατὰ τὸ πῆχυς -εως), τοῦ *διπήχεος*, τῶ *διπήχει*, τὸν *δίπηχυν*, ὧ *δίπηχυς*—οἱ *διπήχεις*, τῶν *διπήχεων* κτλ. Οὐδέτ. τὸ *δίπηχυ*, πληθ. τὰ *διπήχεα* (καὶ *διπήχη*), τῶν *διπήχεων* κτλ.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ—Τὸ θηλυκὸν τῶν τριτοκλιτῶν ἐπιθέτων ἔχει τὸ -α β ρ α χ ῦ (παρὰ τὸν κανόνα, ἄν καὶ εἶναι α καθαρόν). Γι' αὐτὸ παίρνουν περισπωμένην: ἡ *εὐθεῖα*, ἡ *βαρεῖα*, τὴν *εὐθεῖαν*, τὴν *βαρεῖαν* κτλ.

Ἐνῶ εἰς τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα τὸ α τοῦ θηλυκοῦ παραμένει μακρόν:

ὁ <i>δίκαιος</i>	ἡ <i>δικαία</i>	ἀλλὰ	ὁ <i>γλυκύς</i>	ἡ <i>γλυκεῖα</i>
ὁ <i>ώρατος</i>	ἡ <i>ώραία</i>		ὁ <i>πλατύς</i>	ἡ <i>πλατεῖα</i>
	(μὲ ὀξείαν)			(μὲ περισπωμένην)

27. Γέρον ἐν Ὀλυμπία.

Ἡ Ὀλυμπία τὴν παλαιὰν ἐποχὴν τόπος ἱερὸς ἦτο. Ὁλος δὲ ὁ χῶρος αὐτὸς δασώδης¹ καὶ ἀξιοθέατος ἦτο καὶ ἀπὸ κάθε λογῆς ἄνθη ἦτο γεμάτος. Ποταμοὶ δὲ ὄρητικοὶ² καὶ [ιχθυόοντες=] γεμάτοι ψάρια τὸν διέσχιζαν. Ἐδῶ ἱερὸν λαμπρὸν³ τοῦ Διὸς εἰς τὸ ἄλλος ἦτο καὶ μέρος ὅμοιον μὲ θέατρον, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο στάδιον.

Ἐδῶ τὰ Ὀλύμπια (Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες) κάθε τέταρτον ἔτος ἐγίνοντο. Ἀπὸ ὅλας τότε τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἀντιπρόσωποι⁴ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἔτρεχαν (προσέρχοντο). Εἰς αὐτοὺς ὅλους φιλοξενία⁵ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων παρεσκευάζετο (προητοιμάζετο).

Ἐδῶ κάποτε ἕνας γέρος θεωρὸς (=ἀντιπρόσωπος) ἔρχεται καὶ κάθισμα (θέσιν) δὲν εὔρισκε ἀπὸ ὅλους δὲ περιεφρονεῖτο⁶ καὶ κανεὶς θεληματικὰ [ἐκῶν=μὲ τὴν θέλησίν του] δὲν προσέφεραν εἰς αὐτὸν κάθισμα (θέσιν). Ὅταν δὲ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔρχεται, ὅλοι οἱ ἄνδρες σπεύδουν νὰ ὑποχωρήσουν⁷ [εἴκειν=νὰ παραμερίσουν]⁷ εἰς αὐτὸν καὶ προσέφεραν κάθισμα (θέσιν) διότι ἄσχημον⁸ εἰς ὅλους ἐφαίνετο⁹ γέροντας νὰ περιπαίξουν.

Καθὼς δὲ τοῦτο οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀντιλαμβάνονται, ὅλοι ἀπὸ τὰ καθίσματα (ἀπὸ τὰς θέσεις των) σηκώνονται καὶ ἐπιδιοκίμαζον (ἐγκρίνουν, ἐπαινοῦν) τὴν διαγωγὴν¹⁰ τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ δὲ γέρος λέγει: «Ἀλίμονον, ὅλοι μὲν οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν τὰ καλὰ, θεληματικὰ (μὲ τὴν θέλησίν των) ὅμως μόνον οἱ Λακεδαιμόνιοι (τὰ) πράττουν».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

γέρον, γέροντος κτλ. ὃ γέρον, οἱ γέροντες, τῶν γερότων, τοῖς γέρονσι κτλ.

τὸ πάλαι=τὴν παλαιὰν ἐποχὴν.
ἄπας, -ασα, -αν (γεν. -αντος)=ὅλος, -η, -ον.

¹δλήεις, -εσσα, -ῆεν (γεν. -εντος)
=δασώδης.

²δινήςεις, -εσσα, ῆεν (γεν. -εντος)
=ὄρητικός, πού σχηματίζει δίνην, στροφάς.

ιχθυόεις, -εσσα, -εν (γεν. -εντος)
=γεμάτος ιχθύς.

διατέμνω=διαχωρίζω.

³αἰγλήεις, -εσσα, -ῆεν (γεν. -εντος)
=ἐκεῖνος πού ἔχει αἰγλήν, λαμπρός, ὀνομαστός.

χωρίον (τὸ)=μέρος, τοποθεσία.
⁴Ὀλύμπια (τὰ)=οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

⁵θεωρός (ὁ)=ἀπεσταλμένος, ἀντιπρόσωπος.

σπεύδω=τρέχω, προσέρχομαι.

*ξένια (τά)=τά απαραίτητα εἰς ἕνα ξένον, φιλοξενούμενον, δηλ. ἡ φιλοξενία.

ἐνταῦθά ποτε: πρόσθεε τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου.

ἔδρα (ἡ)=κάθισμα, θέσις.

οὐχ ἠύρισκεν=δὲν εὔρισκε (τὸ οὐκ ἔγινε οὐχ, διότι ἡ ἐπομένη λέξις δασύνεται).

*ὑβρίζομαι=περιφρονοῦμαι

ἐκῶν, οὔσα, -ὄν (γεν. -όντος)=θεληματικῶς, μὲ τὴν θέλησίν του.

ἐπεὶ (ἐδῶ χρόν. συνδ.)=ὅταν.

⁷εἴκειν=νά ὑποχωρήσουν, νά παραμερίσουν (ἀπαρέμφ. τοῦ ρ. εἶκω=ὑποχωρῶ).

*αἰσχρὸν=ἄσχημον.

*ἔδόκει=ἐφαίνετο (τοῦ ρήμ. δοκῶ).

αἰσθάνομαι=νωιώθω, ἀντιλαμβάνομαι.

ἀνεγείρομαι=σηκῶνομαι.

ἐπιδοκιμάζω=ἐγκρίνω, ἐπαινῶ.

¹⁰ἡθος (τὸ), -ους=ἡ διαγωγὴ

οἶμοι !=ἀλίμονον!

ἐκόντες=μὲ τὴν θέλησίν των (πλ. τοῦ ἐκῶν).

Ρ Η Μ Α Τ Α

γέμω, πρτ. ἔγεμον (ἄλλοι χρόνοι δὲν ὑπάρχουν).

δια-τέμνω, πρτ. διέτεμνον, παρακ. διατέμνηκα, ὑπερσ. διετεμήκειν.

ὀνομάζω, ὀνόμαζον, ὀνομάσω, ὀνόμασα, ὀνόμακα, ὀνομάκειν. Μέσ. ὀνομάζομαι, ὀνομαζόμεν (-ου, ετο).

γίγνομαι, ἐγίγνομην, πρκ. γέγονα, ὑπερσ. ἐγεγονέιν.

σπεύδω, ἔσπευδον, σπεύσω, ἔσπευσα, ἔσπευκα, ἔσπεύκειν.

παρα-σκευάζω, παρεσκευάζον, παρασκευάσω, παρεσκεύασα, παρεσκεύακα, παρεσκευάκειν. — Μέσ. παρασκευάζομαι, παρεσκευαζόμεν (-ου, ετο).

ἔρχομαι (οἱ ἄλλοι χρόνοι ἀνώμαλοι).

εὔρισκω, πρτ. ἠύρισκον καὶ εὔρισκον, μέλλ. εὔρησώ, πρκ. ἠύρηκα καὶ εὔρηκα.

ὑβρίζω, πρτ. ἔβριζον (ἡ χρονικὴ αὔξησις δὲν φαίνεται ἀπλῶς τὸ ν ἀπὸ βραχὺ ἔγινε μακρόν), ἀόρ. ἔβρισα, πρκ. ἔβρικα, ὑπερσ. ἔβρικειν. — Μέσ. ὑβρίζομαι, ὑ-

βρίζομην.

προσ-φέρω (ἀνώμαλον), πρτ. προσέφερον, μέλλ. προσ-οίσω, πρκ. προσ ἐνήνοχα.

εἴκω, εἶκον, εἴξω, εἴξα, πρκ. —

δοκεῖ (ἀπρόσωπον)=φαίνεται, πρτ. ἐδόκει, μέλλ. δόξει, ἀόρ. ἔδοξε.

περι-παίζω, περιπέαιζον, περιπαίξω, περιπέαιξα, περιπέαικα ἢ περιπέαιχα.

αἰσθάνομαι, πρτ. ἤσθανόμην.

ἀνεγείρω (ἀνά+ἐγείρω), πρτ. ἀνήγειρον (οἱ ἄλλοι χρόνοι ἀνώμαλοι). Μέσ. ἀνεγείρομαι, πρτ. ἀνηγειρόμην.

ἐπιδοκιμάζω, ἐπεδοκίμαζον, ἐπιδοκίμασώ, ἐπεδοκίμασα, ἐπίδεδοκίμακα.

λέγω (ἀνώμαλον), πρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω, ἀόρ. ἔλεξα, πρκ. εἴρηκα, ὑπερσ. εἰρήκειν.

γινώσκω, πρτ. ἐγίγνωσκον (οἱ ἄλλοι χρόνοι ἀνώμαλοι), παρακ. ἔγνωκα.

πράττω, παρατ. ἔπραττον, μέλλ. πράξω, ἀόρ. ἔπραξα, παρακ. πέπραχα, ὑπερσ. ἐπεπράχειν.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

***Ολυμπία** (ή): εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἡλιδα, κοντὰ εἰς τὸν Ἄλφειον ποταμόν. Εἶχε λαμπρὰ οἰκοδομήματα, ναοὺς, στοάς, θησαυροφυλάκια, στάδιον κτλ.

***Ολύμπια** (τά): οἱ ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι ἐγίνοντο κάθε 4 χρόνια πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Παρόμοιοι ἀγῶνες ἦσαν τὰ Πύθια (εἰς τοὺς Δελφούς, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος), τὰ Ἴσθμια (εἰς τὸν Ἴσθμόν

τῆς Κορίνθου, πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος), τὰ Νέμεα (εἰς τὴν Νεμέαν τῆς Ἀργολίδος, πρὸς τιμὴν τοῦ Διός) κ. ἄ. Οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ συνεκέντρωναν πλῆθος ἀθλητῶν καὶ θεατῶν ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις καὶ τὰς ἀποικίας τοῦ τότε Ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἐθεωροῦντο ἱεροὶ καὶ κάθε πολιτεία ἔστειλεν ἐπίσημον ἀντιπροσωπεΐαν, τοὺς λεγομένους θεωροῦς.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

**Ἐπίθετα τριτόκλιτα τρικατάκλιτα ἀφωνόκλιτα.* Βλ. Γραμ. § 122

● Τὰ ἐπίθετα εἰς **-εις, -εσσα, -εν** (ὅπως τὰ *ὕληεις, δινήεις, ἔχθρῶεις, αἰγλήεις* τοῦ σημερινοῦ κειμένου καὶ τὰ *ἀστεροεῖς, φωνήεις* κλπ.) κλίνονται ὡς ἑξῆς:

ὁ	χαρῖεις	ἡ	χαρῖεσσα	τὸ	χαρῖεν
τοῦ	χαρῖεντος	τῆς	χαρῖεσσης	τοῦ	χαρῖεντος
τῷ	χαρῖεντι	τῇ	χαρῖεσση	τῷ	χαρῖεντι
τὸν	χαρῖεντα	τὴν	χαρῖεσσαν	τὸ	χαρῖεν
ὃ	χαρῖεν	ὃ	χαρῖεσσα	ὃ	χαρῖεν
οἱ	χαρῖεντες	αἱ	χαρῖεσσαι	τὰ	χαρῖεντα
τῶν	χαρῖέντων	τῶν	χαρῖεσσῶν	τῶν	χαρῖέντων
τοῖς	χαρῖεσι	ταῖς	χαρῖεσσαῖς	τοῖς	χαρῖεσι
τούς	χαρῖεντας	τάς	χαρῖεσσας	τὰ	χαρῖεντα
ὃ	χαρῖεντες	ὃ	χαρῖεσσαι	ὃ	χαρῖεντα

● Τὰ ἐπίθετα **πᾶς** καὶ **ἅπας** (=ὄλος, ὀλόκληρος) κλίνονται ὡς ἑξῆς:

ὁ	πᾶς	ἡ	πᾶσα	τὸ	πᾶν
τοῦ	παντός	τῆς	πάσης	τοῦ	παντός
τῷ	παντί	τῇ	πάσῃ	τῷ	παντί
τὸν	πάντα	τὴν	πᾶσαν	τὸ	πᾶν
ὃ	πᾶς	ὃ	πᾶσα	ὃ	πᾶν
οἱ	πάντες	αἱ	πᾶσαι	τὰ	πάντα
τῶν	πάντων	τῶν	πᾶσῶν	τῶν	πάντων
τοῖς	πᾶσι	ταῖς	πᾶσαις	τοῖς	πᾶσι
τούς	πάντας	τάς	πᾶσας	τὰ	πάντα
ὃ	πάντες	ὃ	πᾶσαι	ὃ	πάντα

ὁ ἅπας	ἡ ἅπασα	τὸ ἅπαν
τοῦ ἅπαντος	τῆς ἀπάσης	τοῦ ἅπαντος
τῷ ἅπαντι	τῇ ἀπάσῃ	τῷ ἅπαντι
τὸν ἅπαντα	τὴν ἅπασαν	τὸ ἅπαν
ὧ ἅπας	ὧ ἅπασα	ὧ ἅπαν
οἱ ἅπαντες	αἱ ἅπασαι	τά ἅπαντα
τῶν ἀπάντων	τῶν ἀπασῶν	τῶν ἀπάντων
τοῖς ἅπασιν	ταῖς ἀπάσαις	τοῖς ἅπασιν
τοὺς ἅπαντας	τὰς ἀπάσας	τὰ ἅπαντα
ὧ ἅπαντες	ὧ ἅπασαι	ὧ ἅπαντα

● Τὰ ἐπίθετα *ἐκῶν* (=μὲ τὴν θέλησίν μου, ἦ -σου, ἦ -του) καὶ *ἄκων* (=παρὰ τὴν θέλησίν μου) κλίνονται κατὰ τὸ *γέρων*, -οντος (Γραμμ. § 81).

—ὁ *ἄκων*, τοῦ ἄκοντος, τῷ ἄκοντι, τὸν ἄκοντα ὧ ἄκων—οἱ ἄκοντες, τῶν ἀκόντων, τοῖς ἄκουσιν, τοὺς ἄκοντας, ὧ ἄκοντες.

ἡ *ἄκουσα*, τῆς ἀκούσης, τῇ ἀκούσῃ, τὴν ἀκουσαν κτλ.—αἱ αἱ ἀκουσαι, τῶν ἀκουσῶν, ταῖς ἀκούσαις κτλ.

τὸ *ἄκων*, τοῦ ἄκοντος, τῷ ἄκοντι, τὸ ἄκων, ὧ ἄκων—τὰ ἄκοντα, τῶν ἀκόντων, τοῖς ἄκουσιν κτλ.

—ὁ *ἐκῶν*, -όντος, -όντι, -όντα κτλ.—ἐκόντες, -όντων, -οὔσιν, -όντας κτλ.

ἡ *ἐκοῦσα*, -ούσης, ούσῃ, -οὔσαν κτλ.—ἐκοῦσαι, -σῶν, -ούσαις κτλ.

τὸ *ἐκόν*, -όντος, -όντι, -όν κτλ.—ἐκόντα, -όντων, -οὔσιν κτλ.

28. Διογένης καὶ Δοῦλος.

(Ἔνας) ξένος¹ κάποτε φτωχὸς εἰς τὰς Ἀθήνας φθάνει καὶ δοῦλος εἰς τὸν φιλόσοφον Διογένη προσέρχεται (πηγαίνει). Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ἀποδεικνύεται² βλάξ καὶ ἄρπαξ συνάμα. Τοῦτον λοιπὸν ὁ Διογένης, ἐπειδὴ βλάξ καὶ ἄρπαξ ἦτο, δύο φορὲς³ καὶ τρεῖς φορὲς τὴν ἡμέρα ἔδερεν· διότι κατὰ τὸ ἦθος (=εἰς τοὺς τρόπους) ὅμοιος μὲ τετράποδα θηρία ἦτο. Ὁ δὲ δοῦλος ἀπελπισμένος⁴ ἦτο (=ἀπηλίξτετο) ἀπ' αὐτὸ καὶ κρυφὰ ἀπὸ τὸν οἶκον φεύγει.

Ὁ Διογένης ὅμως τὸν φυγάδα δὲν καταγγέλλει⁵. «διότι [αἰσχρὸν ἔνν. ἔστι=] εἶναι ντροπῆ»—ἔλεγε—«ὁ μὲν δοῦλος χωρὶς τὸν Διογένη νὰ ὑπομένῃ (=νὰ μπορῇ) νὰ ζῇ, ὁ Διογένης δὲ χωρὶς τὸν δοῦλον ὄχι».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

Διογένης, -ους, -ει, -η, ὁ Διόγενης.
Ἐπιήλυς (ὁ καὶ ἦ), γεν. -υδος (δι-
 γενής καὶ μονοκατάληκτον ἐπί-
 θετον)= ξένος, ξένη.
πένης (ὁ καὶ ἦ), γεν. -ητος=πτω-
 χός.
εἰς Ἀθήνας γίγνεται=εἰς Ἀθή-
 νας ἔρχεται, φθάνει.
τῷ χρόνῳ=σὺν τῷ χρόνῳ, μὲ τὸν
 καιρόν.
ἄποφαίνεται=φαίνεται, ἀποδει-
 κνύεται.
ἄμα=συνάμα, συγχρόνως.
δαὶ τὸ... εἶναι (ἀπαρέμφ.)=ἐπει-
 δὴ ἦτο.
ἴδις=δύο φορὲς (ἄπαξ=μιά φορά,
 δὶς, τρεῖς, τετράκις, πεντάκις, ἑ-
 ξάκις κτλ.=δύο, τρεῖς, τέσσα-
 ρες φορὲς κτλ.).—Προσοχὴ στὴν
 ὀρθογραφία: οἱ τρεῖς ἄνθρω-
 ποι, αἱ τρεῖς μαθήτριά, τὰ τρία
 βιβλία καὶ ἀριθμητ. ἐπίρρημο
 τρεῖς=τρεῖς φορὲς.
δέρω=δέρω' πρτ. ἔδερον.
τὸ ἦθος=κατὰ τὸ ἦθος, ὡς πρὸς

τὸ ἦθος, ὡς πρὸς τὴν διαγω-
 γήν, εἰς τοὺς τρόπους.
τετράπους (ὁ καὶ ἦ), τὸ -ονν (γεν.
 -οδος).
ἄπελις (ὁ καὶ ἦ), τὸ ἀπελι (γεν.
 ἀπέλιδος)=ἀπελιτισμένος.
κρούφα=κρουφίως, κρουφά.
φυγάς (ὁ καὶ ἦ)=ἐπίθ. διγενὲς καὶ
 μονοκατάληκτον.
ἰδιώκω=καταδιώκω δικαστικῶς·
 καταγγέλλω' (παραι. ἐδίωκον
 μέλλ. διώξω, ἀόρ. ἐδίωξα, πρκ.
 δεδίωχα, ὑπρ. ἐδεδιώχην).
αἰσχερὸν (ἐννοεῖται ἐστὶ) = εἶναι
 ντροπῆ.
ὑπομένειν (τελ. ἀπαρ.)=νὰ ὑπο-
 μένῃ, νὰ μορῆ' (ὑποκεῖμ. τὸν
 δοῦλον=ὁ δοῦλος).
διάγειν (τελ. ἀπαρ.)=νὰ διάγῃ, νὰ
 ζῆ (ὑποκ. τὸν δοῦλον=ὁ δοῦ-
 λος).
Διογένῃ... δ' οὔ=τὸν Διογένῃ δὲ
 μὴ ὑπομένειν διάγειν ἄνευ τοῦ
 δούλου=ὁ Διογένῃ δὲ νὰ μὴ
 μορῆ νὰ ζῆ χωρὶς τὸν δοῦλον

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ι Κ Α

Διογένῃς: βλ. τὰς σημειώσεις τοῦ
 μαθήματος 24, σελ. 73.
δοῦλος: εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ
 τὴν ἀρχαιότητα, ὅπως εἰς ὅ-
 λους τοὺς λαούς, ἔτσι καὶ εἰς
 τὴν Ἑλλάδα, ὑπῆρχον δοῦλοι.
 Οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι ἔχθροὶ εἰς
 τοὺς πολέμους, ἐν δὲν ἐφονεύ-
 οντο, ἐγίνοντο δοῦλοι τῶν νι-
 κητῶν. Ἐπικολοῦντο καὶ ἡγορά-
 ζοντο ὅπως τὰ ζῶα καὶ ἀποτε-
 λοῦσαν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἀγα-
 ραστοῦ. Οἱ δοῦλοι τῶν ἀρχαί-
 ον Ἑλλήνων ἦσαν κυρίως βάρ-
 βαροι, ἀπὸ τὰ βόρεια μέρη τῆς
 Βαλκανικῆς (Σκύθαι), ἀπὸ τὰ

παράλια τοῦ Εὐξεινίου καὶ τῆς
 Μ. Ἀσίας, (Φρυγία, Λυδία,
 Καρία), ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν κτλ.
 Κάθε Ἀθηναῖος πολίτης διέ-
 θετε εἰς τὸ σπίτι του, εἰς τὰ
 κτήματά του, εἰς τὰ ἐργαστή-
 ριά του, εἰς τὰ μεταλλεῖα του
 ἢ εἰς τὰ ἐργοστάσια του πλη-
 θος δούλων. Ἀναφέρονται πλού-
 σιοι Ἀθηναῖοι μὲ 600 καὶ 1000
 δοῦλους! Ἔπρεπε νὰ εἶναι κα-
 νεὶς πολὺ-πολὺ πτωχός, διὰ
 νὰ μὴ ἔχη ἕνα τοῦλάχιστον δοῦ-
 λον. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν τε-
 χνῖται, μορφωμένοι, γραφεῖς,
 παιδαγωγοὶ κλπ.

Ὁ δούλος ἦτο ἰδιοκτησία τοῦ κυρίου του καὶ δὲν ἤμποροῦσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ φύγῃ. Συνελαμβάνετο, ἐτιμωρεῖτο σκληρὰ καὶ ἐδίδετο πάλιν πίσω εἰς τὸν κύριόν του. Ὁ Διογένης, ὅπως λέγει τὸ ἀνωτέρω μάθημα, δὲν ἠθέλησε νὰ καταγγείλῃ τὸν δραπετεύσαντα δούλον του εἰς τὰς ἀρχάς καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν του. Μερικοὶ δούλοι ἀπληθευερώνοντο καὶ μὲ ὀρισμένην ἐξαγορὰν ἤμποροῦσαν ν' ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των (ἀπελεύθεροι).

Ὁ θεσμὸς τῆς δουλείας διτηρήθη ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἡρωϊκῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν κλασσικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων, ἐπέζησεν ὑπὸ διαφόρους μορφὰς κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἔλαβε δὲ μεγάλην ἔκτασιν τὸ ἐμπόριον τῶν δούλων μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Εὐρωπαίων εἰς τὰς ἀποικίας τῆς μακρονῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς καί, κυρίως, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς (1492). Μόλις κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος ἐτέθη τέρμα εἰς τὴν δουλεμπορίαν.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Ἐπίθετα τριόκλιτα δικατάληκτα καὶ μονοκατάληκτα. Γραμμ. § 12B

ΔΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ ἐπίθετα (δηλ. μὲ τρία γένη, ἀλλὰ μὲ δύο καταλήξεις) εἶναι μερικὰ σύνθετα, τὰ ὁποῖα κλίνονται συνήθως κατὰ τὸ β' συνθετικόν των. Π. χ. *ἄχαρις* (ἀ στερητικόν + χάρις, -ιτος), *εὐελπις*, (εὐ + ἐλπίς, -ίδος), *δίπους*, (κατὰ τὸ πούς, ποδός), *μονόδους*, (κατὰ τὸ ὄδους, ὀδόντος) κλπ.

—ὁ καὶ ἡ *ἄχαρις*, τὸ *ἄχαρι* (τοῦ, τῆς) *ἀχάριτος*, (τῶ, τῆ) *ἀχάριτι*, (τόν, τὴν) *ἄχαριν* κτλ.—Ὁμοίως ὁ καὶ ἡ *εὐχαρις*.

—ὁ καὶ ἡ *εὐελπις*, τὸ *εὐελπι*, (τοῦ, τῆς) *εὐέλπιδος*, (τόν, τὴν) *εὐέλπιν* κτλ.—πληθ. οἱ καὶ αἱ *εὐέλπιδες*, τῶν *εὐελπίδων* κτλ.—Ὁμοίως ὁ καὶ ἡ *ἄπελπις*, τὸ *ἄπελλι*.

—ὁ καὶ ἡ *δίπους*, τὸ *δίπουν* (τοῦ, τῆς) *δίποδος*, *δίποδι*, κτλ.) Ὁμοίως ὁ καὶ ἡ *τετράπους*, τὸ *τετράπουν* (γεν. τετράποδος, δοτ. τετράποδι κτλ.).

—ὁ καὶ ἡ *μονόδους*, τὸ *μονόδουν* (γεν. *μονόδοτος*, *μονόδοτι* κτλ.).

ΜΟΝΟΚΑΤΑΛΗΚΤΑ εἶναι μερικὰ ἐπίθετα διγενῆ (ἔχουν μόνον ἀρσενικόν καὶ θηλυκόν), τὰ ὁποῖα κλίνονται ὁμαλῶς κατὰ τὴν γ' κλίσιν:

—ὁ καὶ ἡ *βλάξ*, τοῦ καὶ τῆς *βλακός*, τῶ καὶ τῆ *βλακί*, τὸν καὶ τὴν *βλακα* κτλ.

—ὁ καὶ ἡ *ἄρπαξ*, τοῦ καὶ τῆς *ἄρπαγος*, *ἄρπαγα* κτλ.—Οἱ καὶ αἱ *ἄρπαγες*.

- ὁ καὶ ἡ *πένης*, *πένητος*, *πένητι*, *πένητα*—*πένητες*, *πενήτων*, *πένησι*, *πένητας* κτλ.
 —ὁ καὶ ἡ *φυγάς*, *φυγάδος*—*φυγάδες*, *φυγάδων*, *φυγάσι* κτλ.
 —ὁ καὶ ἡ *ἄπαις*, *ἄπαιδος*, *ἄπαιδι*, *ἄπαιδα*—*ἄπαιδες* κτλ.
 —ὁ καὶ ἡ *ἐπηλυς*, *ἐπήλυδος*, *ἐπήλυδι*—*ἐπήλυδες*, *ἐπηλυδων* κτλ.—Ὁμοίως ὁ καὶ ἡ *νήλυς*, *νήλυδος* κτλ.

29. Ἑρμῆς.

Ὁ Ἑρμῆς εἰς τὰ σπάργανα ἀκόμη εὐρισκόμενος [ὄν=ὄταν ἦτο], εἰς τὴν Πιερίαν πηγαίνει¹, [κλέψων=] διὰ τὰ κλέψῃ τὰς βοῦς (=τὰς ἀγελάδας) τοῦ Ἀπόλλωνος, [τὰς βοσκοῦσας ἐνταῦθα=] αἱ ὁποῖαι ἔβοσκον ἐκεῖ (δηλ. εἰς τὴν Πιερίαν).

[Κομίσας=] ἀφοῦ ἔφερε δὲ αὐτὰς εἰς τὴν μακρὰν εὐρισκόμενην Πύλον, εἰς σπήλαιον (τὰς) ἔκρυψε. Ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Κυλλήνην ἔφυγε, ὅπου εὐρίσκει μπροστὰ ἀπὸ ἓνα (ἄντρον=) σπήλαιον (μίαν) χελώνην βόσκουσαν² (=ποῦ ἔβοσκει). Θέλοντας δὲ [ἦ: ἐπειδὴ ἤθελε] τὰ κατασκευάσῃ λύραν [ἐκ τοῦ κύτους³=] ἀπὸ τὸ καύκαλο, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὴν χελώνην, ἐφόνησεν αὐτήν.

Ὁ Ἀπόλλων δὲ εἰς τὴν Κυλλήνην ἔρχεται καί, τοὺς ἐκεῖ διαμένοντας ἀφοῦ ἀνέκρινε, ζητεῖ τὰ μάθη, ἐὰν τὸν κλέψαντα (=ἐκεῖνον ποῦ ἔκλειψε) τὰς βοῦς γνωρίζουν, ὑποσχόμενος⁴ [χάριν ἔξειν=] ὅτι θὰ εὐγνωμονῇ ἐκεῖνον ποῦ θὰ ὑποδείξῃ⁵ τὰς βοῦς. Αὐτοὶ δὲ λέγουν (ὡς=) ὅτι δὲν ἐγνώριζαν τὸν ἠρπακότα= αὐτὸν ποῦ ἔχει ἀρπάξει αὐτάς. Ὁ Ἀπόλλων (δὲ=) ὅμως μαθαίνει τὸν κλέπτην [τὸν κεκλοφότα=αὐτὸν ποῦ ἔχει κλέψει], διὰ τῆς μαντικῆς. Ἀμέσως δὲ πρὸς τὴν Μαῖαν, ποῦ ἦτο μητέρα τοῦ Ἑρμοῦ, πηγαίνει καὶ τὸ παιδί καταγγέλλει. Αὐτὴ δὲ δεικνύει αὐτὸν [ὄντα=] ὅτι εἶναι εἰς τὰ σπάργανα.

Ὁ Ἀπόλλων ὅμως μὴ πιστεύσας (ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευσε) τὴν μητέρα, ἔφερε τὸ παιδί εἰς τοὺς θεούς. Ὅταν δὲ οἱ θεοὶ διέταξαν [ἐνν. τὸν παῖδα], ἔλεγε [ἐνν. ὁ παῖς], ὅτι πράγματι ἔχει κλέψει τὰς βοῦς καὶ ἔχει κρύψει αὐτάς εἰς σπήλαιον. Ἐρχεται λοιπὸν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὴν Κυλλήνην καὶ εὐρίσκει τὰς βοῦς (τὰς ἀγελάδας). Ἀφοῦ (ἦ: ὄταν) ἄκουσε δὲ ἐκεῖ τὴν λύραν, χαίρει εἰς αὐτὸν [ἐνν. εἰς τὸν Ἑρμῆν] τὰς βοῦς καὶ (τοῦ) διδάσκει τὴν μαντικὴν. Ὁ Ζεὺς δὲ τὸν Ἑρμῆν κήρυκα τῶν κάτω⁶ θεῶν ἀναγορεύει.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

ἄν=μετοχή ἔνεστ. τοῦ *εἰμί*.
ἐν σπαργάνοις ἔτι ἄν=εἰς τὰ σπάργανα ἀκόμη εὐρισκόμενος, ὅταν ἦτο ἀκόμη στὰ σπάργανα.
¹**παραγίγνεται**=πληθαίνει.
κλέψων=(μετοχή μέλλ. τοῦ *κλέπτω*) =διά νά κλέψῃ, μέ σκοπὸν νά κλέψῃ.
τὰς βοσκούσας=αἰτιατ. πληθ. τοῦ θηλυκοῦ τῆς μετοχῆς ἔνεστ. τοῦ ρ. *βόσκω*: ὁ βόσκων, ἡ βόσκουσα, τὸ βόσκον. Ἡ βόσκουσα, τῆς βοσκούσης κτλ., πληθ. αἱ βόσκουσαι, τῶν βοσκουσῶν, ταῖς βοσκούσαις, **τὰς βοσκούσας**=ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι ἔβοσκαν.
βοῦς (ὁ καὶ ἡ). βοῦς, βοῖ, βοῦν ὦ βοῦ—πληθ. βόες, βοῶν, βουσί, βοῦς, βόες.
κομίσας (μετοχ. ἄορ. τοῦ ρ. *κομίζω*)=ἄφου ἐκόμισε, ἄφου ἔφερε.
πόρρω=(τοπ. ἐπίρρ.) μακράν, μακρῶς.
ἀπέκρυψεν=γ' ἐνικ. ἄορ. τοῦ ρ. ἀποκρύπτω, ἀπέκρυπτον, μ. ἀποκρύψω, ἄορ. ἀπέκρυψα, πρκ. ἀπέκρυφα (ἀπαρ. πρκ. ἀποκεκρυφέναι).
ἔκειθεν (τοπ. ἐπίρρ.)=ἀπ' ἐκεῖ.
ῥῆχτο=ἔφραγε (τοῦ ρ. *ῥῆχμαι*, πρκ. ῥῆχμην, ῥῆχου, ῥῆχτο—ῥῆχοντο).
ἐνθα=ὅπου.
ἄντρον (τὸ)=σπήλαιον.
πρὸ+γεν.=ἔμπροσθεν+γεν., μπρὸ-στὰ ἀπὸ.
²**νεμομένην**=βόσκουσαν, ἡ ὁποῖα ἔβοσκε (αἰτ. ἐνικ. τοῦ θηλ. τῆς μετοχῆς τοῦ ρῆμ. *νέμομαι*=βόσκω+μετοχ. ὁ νεμόμενος, ἡ νεμομένη, τὸ νεμόμενον).
ἐθέλων=θέλων, θέλοντας, ἐπειδὴ ἠθέλε (μετοχ. τοῦ ρ. *ἐθέλω*: ὁ

ἐθέλων, ἡ ἐθέλουσα, τὸ ἐθέλον).
κατασκευάσαι=νά κατασκευάσῃ (ἀπαρέμφ. ἄορ. τοῦ ρ. *κατασκευάζω*=ἔνεστ. κατασκευάζειν, μέλλ. κατασκευάσειν, ἄορ. κατασκευάσαι).
ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τὴν χελώνην κύτους=ἐκ τοῦ κύτους τοῦ περιβάλλοντος τὴν χελώνην=ἀπὸ τὸ καύκαλο τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὴν χελώνην.
³**κύτος** (τό), (γεν. *κύτους*, δοτ. *κύτει* κλπ.—πληθ. τὰ *κύτη*)=τὸ κόκκαλο, τὸ καύκαλο τῆς χελώνης. (Λέγομεν «τὸ κύτος τοῦ πλοίου» — διαφορετικὰ γράφεται ὁμως τὸ θαλάσσιον *κῆτος*).
διαμένοντος (τοῦς)=αἰτ. πληθ. τῆς μετοχ. ἔνεστ. τοῦ ρ. *διαμένω*: ὁ διαμένων, ἡ διαμένουσα, τὸ διαμένον (τοῦ διαμένοντος κτλ. πληθ. οἱ διαμένοντες, τῶν διαμένοντων, τοῖς διαμένουσι, τοῦ διαμένοντος).
πυρθάνεται=ζητεῖ νά μάθῃ
εἰ.. γιγνώσκουσι=ἐάν γνωρίζουν
τὸν κλέψαντα=ἐκεῖνον ποὺ ἔκλεψε (αἰτ. ἐνικ. τῆς μετοχῆς τοῦ ἄορ. τοῦ ρ. *κλέπτω*. Μετ. ἔνεστ. κλέπτων, μέλλ. κλέψων, ἄορ. κλέψας -ασα, -αν (τοῦ κλέψαντος, τῷ κλέψαντι, τὸν κλέψαντα κτλ.).
⁴**ἐπαγγελλόμενος**=ὑποσχόμενος (μετοχ. τοῦ ρ. *ἐπαγγέλλομαι*).
ἐπαγγελλόμενος...χάριν ἔξειν=ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ἔχῃ χάριν, δηλ. θὰ εὐγνωμονῇ.
ἔξειν=ὄτι θὰ ἔχῃ (ἀπαρέμφ. μέλλ. τοῦ ρ. *ἔχω*: ἔχειν, ἔξειν=εἰδικὸν ἀπαρέμφ., διότι ἔξηγείται μὲ τὸ ὄτι).
χάριν ἔχω (τινὶ)=ἀναγνωρίζω χά-

ριν σὲ κάποιον, εὐγνωμονῶ.
ἔφ' μηνύσονται—εἰς ἐκείνον πού
 θὰ ὑποδείξῃ... (δοτ. ἐνικ. τῆς
 μετοχ. τοῦ μέλλ. τοῦ ρ. *μηνύω*,
 Μετοχ. ἐνεστ. ὁ μηνύων, μέλλ.
 ὁ μηνύσων, τοῦ μηνύσοντος, τῷ
 μηνύσονται κτλ.).
τὸν ἥρπακόντα—αὐτὸν πού ἔχει ἄρ-
 πάξει (αἰτιατ. ἐνικ. τῆς μετοχ.
 παρακ. τοῦ ρ. *ἄρπάζω*, ἥρπα-
 ζον, μέλλ. ἄρπάσω, ἄορ. ἥρ-
 πασα, πρκ. ἥρπακα—Μετοχ.
 πρκ. *ἥρπακός, γεν. ἥρπακότος*).
τὸν κεκλοφότα—αὐτὸν πού ἔχει
 κλέψει (αἰτ. ἐνικ. τῆς μετοχ.
 παρακ. τοῦ ρ. *κλέπτω*, ἔκλε-
 πτον, κλέψω, ἔκλεψα, πρκ. *κέ-
 κλοφα*—Μετοχ. *κεκλοφός, γεν.
 κεκλοφότος, αἰτ. τὸν κεκλοφότα*.
οὔσαν—ἡ ὁποία ἦτο (αἰτ. ἐν. με-
 τοχ. ἐνεστ. τοῦ ρ. *εἰμί*—Μετο-
 χή: *ὦν, οὔσα, ὄν*).
παραγίγνεται—πληαίνει.
παῖς, παιδός, παιδί, παῖδα, ὦ
 παῖ—οἱ παῖδες, τῶν παίδων,
 τοῖς παισί, τοὺς παῖδας, ὦ
 παῖδες.
***Ἡ δέ**—ἐκείνη δέ.

ὄντα—ὄτι ἦτο (αἰτ. ἐνικ. τῆς μετοχ.
 τοῦ ρ. *εἰμί*: ὁ ὄν, τοῦ ὄντος,
 τῷ ὄντι, τὸν ὄντα—).
πιστεύσας—μετοχ. ἄορ. τοῦ ρ. *πι-
 στεύω*.—ὁ *πιστεύσας*—μὴ πι-
 στεύσας, ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευσε.
(πιστεύω τινί).
τῷ ὄντι—δοτ. ἐνικ. τῆς μετοχ. τοῦ
 ρ. *εἰμί*. Ὁ ὄν, τοῦ ὄντος, τῷ
 ὄντι κτλ. *Ἡ δοτ. *τῷ ὄντι* λαμ-
 βάνεται ὡς ἐπίρρημα = πρᾶ-
 γματι.
**ἔλεγε... κεκλοφέναι... καὶ κερκυ-
 φέναι**—ἔλεγε ὅτι ἔχει κλέψει
 καὶ ὅτι ἔχει κρύψει (εἰδικὰ ἄ-
 παρέμφ. ἐξηγούμενα μετὸ *ὅτι*).
κεκλοφέναι—ἀπαρέμφ. παρακ. τοῦ
 ρ. *κλέπτω*, ἔκλεπτον, κλέψω, ἔ-
 κλεψα, κέκλοφα.
κεκρυφέναι—ἀπαρέμφ. παρακ. τοῦ
 ρ. *κρύπτω*, ἔκρυπτον, κρύψω,
 ἔκρυψα, κέκρυφα.
ἀκούσας (μετοχ. ἄορ.)—ἀφοῦ (ἡ
 ὄταν) ἤκουσε. **Ἀκούω τινός*.
χαρίζεται αὐτῷ—χαρίζει εἰς αὐτόν.
κῆρυξ, -υκος—ἄγγελιαφόρος.
οἱ ὑποχθόνιοι θεοί—οἱ κάτω
 θεοί, οἱ θεοὶ τοῦ κάτω κόσμου.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ

***Ἐρμῆς** (τοῦ Ἑρμοῦ, τῷ Ἑρμῇ,
 τὸν Ἑρμῆν—πληθ. οἱ Ἑρμαῖ
 —τὰ ἀγάλματα, αἱ προτομαὶ
 τοῦ Ἑρμοῦ). Ὁ Ἑρμῆς ἦτο
 υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μαίας.
 ἦτο ἀγγελιαφόρος (*κῆρυξ*) τῶν
 θεῶν τοῦ Ὀλύμπου καὶ διὰ
 τοῦτο εἰκονίζεται συχνὰ μὲ πτε-
 ρωτὰ πέδιλα, μὲ περὰ εἰς τὸν
 πῖλον ἢ εἰς τοὺς ὠμούς ἐνίοτε
 καὶ μὲ τὸ «*κηρύκειον*» ἀνά χει-
 ρας, δηλ. τὴν περρωτὴν μαγι-
 κὴν ράβδον, μὲ τὴν ὁποίαν ἀ-
 ποκοιμίζει ἢ ἀφυπνίζει τοὺς
 θνητούς, ὀδηγεῖ τοὺς νεκροὺς
 εἰς τὸν Ἅδη (ὡς «*ψυχοπομ-
 πός*», ὅπως λέγεται) κτλ. Εἶ-
 ναι προσέτι ὁ θεὸς τῶν ἀγο-

ρῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου (*Κερ-
 δῶος Ἑρμῆς*).
Πιερία (ἡ): ἡ περιοχή πού ἐκτεί-
 νεται εἰς τὰς βορείους κλιτύς
 τοῦ Ὀλύμπου.
***Ἀπόλλων**: βλ. τὰς σημειώσεις
 τοῦ 23ου μαθήματος, σελ. 70.
Πύλος (ἡ): πόλις εἰς τὰ δυτικὰ
 παράλια τῆς Μεσσηνίας, ἀ-
 χμασόσσα κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴν
 ἡδὴ ἐποχὴν, ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς
 τῆς Νέστορω συμμετεῖχεν εἰς
 τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον.
Κυλλήνη: ὄρος ἐν β. Πελοποννήσῳ.
Μαῖα (ἡ): μήτηρ τοῦ Ἑρμοῦ. (βλ.
 εἰς τὴν σελ. 15, διὰ τὸν τονι-
 σμὸν τῶν ὀνομάτων: *γραῖα*,
μαῖα καὶ μυῖα).

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Μετοχή όλων τῶν χρόνων τῆς ενεργ. φωνῆς τῶν φωνητο-
λήκτων καὶ ἀφωνολήκτων ρημάτων καὶ τοῦ εἰμί. Βλ. Γραμμ.
§ 192 καὶ 194 καὶ §§ 132 - 135.

Η ΜΕΤΟΧΗ εἶναι ὀνοματικὸς τύπος τοῦ ρήματος. Εἶναι
ἓνα ρηματικὸν ἐπίθετον, τὸ ὁποῖον ὅμως παρουσιάζει
διαφορὰς κατὰ τὴν διάθεσιν (ἐνεργ., μέσ., παθητ.) καὶ τὸν χρό-
νον (τώρα=Ἐνεστώς, εἰς τὸ μέλλον=Μέλλων, εἰς τὸ παρελ-
θὸν=Ἀόριστος καὶ Παρακείμενος).

Εἶναι ἐπίθετα τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα :

ΕΝΕΣΤ. : ὁ λύων, ἡ λύουσα, τὸ λῦον (καταλ. -ων, -ουσα, -ον)
γράφων, γράφουσα, γράφον (=ἐκεῖνος, -η, -ο πού γράφει).

ΜΕΛΛ. : ὁ λύσων, ἡ λύσουσα, τὸ λῦσον (καταλ.-σων, -σουσα-σον)
γράψων, γράψουσα, γράψον (=ἐκεῖνος πού θὰ γράψῃ).

ΑΟΡ. : ὁ λύσας, ἡ λύσασα, τὸ λῦσαν (καταλ. -σας, -σασα, -σαν)
γράψας, γράψασα, γράψαν (=ἐκεῖνος πού ἔγραψε).

ΠΡΚ. : ὁ λελυκώς, ἡ λελυκυῖα, τὸ λελυκός (-κώς, -κυῖα, -κός).
γεγραφώς, γεγραφυῖα, γεγραφός (=ἐκεῖνος, -η, -ο, πού
ἔχει γράψῃ).

ΜΕΣ. ΦΩΝ. ΕΝΕΣΤΩΣ : λυόμενος, λυομένη, λυόμενον
γραφόμενος, γραφομένη, γραφόμενον.

Αἱ μετοχαὶ κλίνονται ὅπως τὰ ἀντίστοιχα τριτόκλιτα ἐπίθετα.

Ὁ Ἐνεστώς καὶ ὁ Μέλλων κλίνονται ὡς ἐξῆς :

—ὁ γράφων, τοῦ γράφοντος, τῷ γράφοντι, τὸν γράφοντι,
ὧ γράφων—οἱ γράφοντες, τῶν γραφόντων, τοῖς γράφουσι, τοὺς
γράφοντας, ὧ γράφοντες.

—ἡ γράφουσα, τῆς γραφούσης, τῇ γραφούσῃ κλπ.

—τὸ γράφον, τοῦ γράφοντος, τῷ γράφοντι—τὰ γράφοντα κ.ο.κ.

Ὁ Ἀόριστος κλίνεται :

—ὁ γράψας, τοῦ γράψαντος, τῷ γράψαντι, τὸν γράψαντα,
ὧ γράψας.—οἱ γράψαντες, τῶν γραψάντων, τοῖς γράψασι, τοὺς
γράψαντας, ὧ γράψαντες.

—*ἡ γράψασα*, τῆς γραψάσης (κατὰ τὴν α' κλίσιν).

—*τὸ γράψαν*, τοῦ γράψαντος κτλ.—*τὰ γράψαντα* κ.ο.κ.

Ὁ Π α ρ α κ ε ῖ μ ε ν ο ς κλίνεται :

—*ὁ λελυκός*, τοῦ λελυκότος, τῷ λελυκότι, τὸν λελυκότα,
 ὃ λελυκός.—*οἱ λελυκότες*, τῶν λελυκότων, τοῖς λελυκόσι, τοὺς
 λελυκότας, ὧ λελυκότες.

—*ἡ λελυκυῖα*, τῆς λελυκυίας κλπ. (κατὰ τὴν α' κλίσιν).

—*τὸ λελυκός*, τοῦ λελυκότος, τῷ λελυκότι, τὸ λελυκός.—
 τὰ λελυκότα κλπ.

Τῆς μέσης φωνῆς ὁ Ἐνεστώδης εἶναι ὁμαλὸν δευτερόκλιτον
 ἐπίθετον :—*ὁ λυόμενος*, ἡ λυομένη, τὸ λυόμενον,

τοῦ λυομένου, τῆς λυομένης, τοῦ λυομένου κ.ο.κ.

● ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ *EIMI* ἢ Μετοχή Ἐνεστώτος εἶναι :

Ἐνικ.	ὄνομ.	ὦν	οὔσα	ὄν
	γεν.	τοῦ ὄντος	τῆς οὔσης	τοῦ ὄντος
	δοτ.	τῷ ὄντι	τῇ οὔσῃ	τῷ ὄντι
	αἰτ.	τὸν ὄντα	τὴν οὔσαν	τὸ ὄν
	κλητ.	ὦ ὦν	ὦ οὔσα	ὦ ὄν

Πληθ.	ὄνομ.	οἱ ὄντες	αἱ οὔσαι	τὰ ὄντα
	γεν.	τῶν ὄντων	τῶν οὔσων	τῶν ὄντων
	δοτ.	τοῖς οὔσι	ταῖς οὔσαις	τοῖς οὔσι
	αἰτ.	τούς ὄντας	τάς οὔσας	τὰ ὄντα
	κλητ.	ὦ ὄντες	ὦ οὔσαι	ὦ ὄντα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Αἱ ὀδηγαί τοῦ «Ἀναγνωστικοῦ» δὲν προβλέπουσιν συντακτικὴν ἀνάλυσιν τῶν περὶ Μετοχῆς, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γίνῃ ἀπὸ τοῦδε κατανοη-
 τή μία ἐν γενικαῖς γραμμαῖς διακρίσις αὐτῶν (πλὴν ἴσως τῆς κατηγο-
 ρηματικῆς). Βλ. «Συντακτικὸν εἰς ἀπλᾶ μαθήματα», Μάθ. 59 καὶ 61.

Αἱ ΜΕΤΟΧΑΙ ἀναλύονται συνήθως εἰς ὀλόκληρον πρότα-
 σιν. Ἄς προσέξωμεν μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὸ σημερινὸν
 κείμενον πού ἐξηγήσαμεν :

1.—*ἐν σπαργάνοις ἔτι ὦν*==*διαν ἦτο* ἢ *ἐνῶ ἦτο* ἀκόμη
 στὰ σπάργανα.

2.—*κομίσας...*==*ἀφοῦ* ἔκόμισε.—*ἀκούσας δέ...*==*ἀφοῦ*
 ἄκουσε ἢ *διαν* ἄκουσε.

● Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἡ μετοχή ἀναλύεται εἰς *χρονικὴν πρότασιν* (ἢ ὁποῖα δηλ. εἰσάγεται μὲ χρονικὸν σύνδεσμον: *ἀφοῦ, ὅταν, ἐνῶ*) καὶ λέγεται Μετοχὴ ΧΡΟΝΙΚΗ.

3.—*παραγίγνεται κλέπων*—ἵνα κλέψῃ, διὰ τὴν κλέψῃ (μὲ τὸν σκοπὸν τὴν...).

● Ἐδῶ ἡ μετοχή (μετοχὴ μέλλοντος) ἀναλύεται εἰς *τελικὴν πρότασιν* (ἢ ὁποῖα δηλ. εἰσάγεται μὲ τελικὸν σύνδεσμον: *ἵνα, διὰ τὴν*) καὶ λέγεται Μετοχὴ ΤΕΛΙΚΗ.

4.—*ἐθέλων κατασκευάσαι λύραν*...—ἐπειδὴ ἤθελε τὴν...

5.—*οὐ πιστεύσας τῇ μητρὶ*...—ἐπειδὴ δὲν ἐπίστευσε...

● Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα (4-5) ἡ μετοχή ἀναλύεται εἰς *αιτιολογικὴν πρότασιν* (πρότασιν δηλ., πὺ εἰσάγεται μὲ αιτιολογ. σύνδ.: *ἐπειδὴ*) καὶ λέγεται Μετοχὴ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ.

6.—*εἰς τὴν πόρρω εὐρισκομένην Πύλον*—εἰς τὴν Πύλον, ἢ ὁποῖα εὐρίσκειτο μακρὰν.

7.—*ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τὴν χελώνην κύτους*—ἐκ τοῦ κύτους, τὸ ὅποιον (τοῦ) περιέβαλλε τὴν χελώνην.

8.—*τοὺς ἐνταῦθα διαμένοντας*—ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι (ποὺ) διέμενον ἐδῶ.

9.—*τὸν κλέψαντα τὰς βοῦς*—ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος (ποὺ) ἔκλεψε τὰς βοῦς.

10.—*τῷ μηνύσοντι*—εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος (ποὺ) θὰ ὑποδείξῃ.

11.—*τὸν ἠρπακότα*—αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔχει ἠρπάξει, αὐτὸν ποὺ ἄρπαξε.

12.—*τὸν κεκλοφότα*—αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔχει κλέψει, αὐτὸν ποὺ ἔκλεψε.

13.—*πρὸς τὴν Μαῖαν, μητέρα οὖσαν τοῦ Ἑρμοῦ*—πρὸς τὴν Μαῖαν, ἢ ὁποῖα ἦτο μητέρα τοῦ Ἑρμοῦ.

● Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα (6-13) ἡ μετοχή (κατὰ τὸ πλεῖστον μετοχὴ ἔναρθρος) ἀναλύεται εἰς *ἀναφορικὴν πρότασιν* (πρότασιν δηλ., ἢ ὁποῖα εἰσάγεται μὲ ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν: *ὁ ὁποῖος, ἢ ὁποῖα* κτλ. ἢ μὲ τὸ *ποὺ* τῆς δημοτικῆς) καὶ λέγεται ἀναφορικὴ ἢ ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ Μετοχὴ.

*Ἄλλα εἶδη μετοχῆς θὰ γνωρίσωμεν ἀργότερα παρακάτω.

30. Πᾶν μέτρον ἄριστον.

Ἐπάροχει (μία) παροιμία : «Νὰ εἴσθε ἐγκρατεῖς (=συγκρατημένοι) καὶ τίποτε ὑπερβολικὸν νὰ μὴ κἀμνετε»¹ διότι ἡ ὑπερβολὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους πάντοτε λύπην δίδει (προξενεῖ). Τὴν μετρίαν δίαιταν (=τὸν μετρημένον τρόπον ζωῆς) ἐπιδιώξατε¹ (ἀκολουθήσατε)¹ διότι ἡ ἀκολασία αὐτῆς πολλῶν κακῶν εἶναι αἰτία. Ἐμπρὸς λοιπόν, ὦ φίλε, κράτα τὴν πείνα καὶ τὴν δίψα καὶ ἀπόφρευγε τὶς ἄλλες ἐπιθυμίας διότι πολλοὶ εἰς πλούσια τραπέζια καταστρέφουν τὴν δίψαν τῶν λαμπρῶν ἔργων. Ἐὰν δὲ δόξαν καὶ τιμὴν ἐπιδιώκῃς, ἡ τόλμη ἄς μὴ ἄρχῃ² (=ἄς μὴν κυριαρχῇ, ἄς μὴν ἐξουσιάζῃ) τῆ φρονημάδα. Θαύμασε δὲ καὶ αὐτοὺς πού ἀποφεύγουν τὴν φιλαργυρίαν διότι λέγουν ὅτι αὐτὴ εἶναι ρίζα τῶν ἀδικιῶν. Γυμνάστε καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀρετὴν (πρὸς τὰ ἐνάρετα ἔργα) καὶ κοιτάξτε (στραφῆτε) πρὸς ἐκείνους πού ζοῦν μὲ μετρομένην ζωὴν.

Μάλιστα δὲ οἱ λόγοι μέτρον ἄς ἔχουν καὶ ἄς ἀποφεύγουν τὴν ὑπερβολὴν διότι τῆς γλώσσης ἡ ἀκολασία (=ἀκράτεια) εἰς πολλοὺς λύπην καὶ ἐντροπὴν φέρει. Ἔσο (=νὰ εἶσαι) λοιπὸν φιλήθης, ὦ φίλε, καὶ μὴ λέγεις πολλά, ἀλλὰ καλὰ διότι δὲν εἶναι εἰς τὸ πολὺ τὸ καλόν, ἀλλ' εἰς τὸ καλὸν τὸ πολὺ. Ὅρθῶς ἔχει (=εἶναι σωστὸς) δὲ ἀκόμη καὶ τὴν ὁ λόγος (ἡ παροιμία) : «Ἡ γλώσσα πολλῶν κακῶν εἶναι αἰτία».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΦΡΑΣΕΙΣ

πᾶν : (τὴν κλίσιν τοῦ ἐπιθέτου πᾶς, πᾶσα, πᾶν βλ. εἰς σελ. 85).

ἔστι=ἐστὶ (ὅταν εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν προτάσεως, ὁ τόνος ἀναβιβάζεται).

ἔστε=(β' πληθ. προστακτικῆς τοῦ ρ. εἶμι)=νὰ εἴσθε.

ἐγκρατής, ἦς, -ες (γεν. -οῦς)=συγκρατημένος.

ἄγα=(ποσοτ. ἐπίρρ.) καθ' ὑπερβολὴν, μὲ ὑπερβολὴν, ὑπερβολικά.

μηδὲν ἄγαν πράττετε=μηδὲν πράττετε ἄγαν=τίποτε μὴ κἀμνετε ὑπερβολικόν.

ἀεὶ=πάντοτε.

μέτριος, -ία, -ιον=μὲ μέτρον, μετρημένος.

δίαιτα (ἡ), -ης=τρόπος ζωῆς.

¹διώξατε=ἐπιδιώξατε, νὰ ἐπιδιώξητε, ἀκολουθήσατε (β' πληθ. προστακτ. ἀορ. τοῦ ρ. διώκω).

ἄγε δῆ=ἔλα λοιπόν, αἴντε λοιπόν, ἐμπρὸς λοιπόν.

ἄγε=β' ἐν. προστακτ. ἔνεστ. τοῦ

ρ. ἄγω (ἀπὸ τὸ β' πληθ. ἄγετε, τὸ ὅποιον ἔχασε, φαίνεται, τὸ γ καὶ προσφέρετο : ἄ(γ)ετε καὶ ἄτε, προῆλθε τὸ σημερινόν : αἴντε=ἐμπρὸς).

κράτα=κράτα (β' ἐνικ. προστακτ. ἔνεστ. τοῦ ρ. κατέχω=κρατῶ, ὑποφέρω).

φεύγε=(β' ἐνικ. προστακτ. ἔνεστ. τοῦ ρ. φεύγω)=ἀπόφρευγε, ν' ἀποφεύγῃς.

μεστός, -ή, -όν=γεμάτος.

διαφθείρω=καταστρέφω.

²ἐσθλός, -ή, -όν=λαμπρός, ἔνδοξος.

διώκω=ἐπιδιώκω.

³μὴ ἀρχέτω=νὰ μὴν ἀρχῃ, νὰ μὴν κυριαρχῇ, νὰ μὴν ἐξουσιάζῃ (γ' ἐνικ. προστακτ. ἔν.στ. τοῦ ρ. ἀρχω : ἀρχω τινός=ἐξουσιάζω κατὰ).

σοφροσύνη=φρονημάδα, γνώση.

θαύμασον=(β' ἐνικ. προστακτ. ἀορ. τοῦ ρ. θαυμάζω)=θαύμασε.

τοὺς φεύγοντας=τοὺς ἀποφεύγοντας, ἐκείνους ποὺ ἀποφεύγουν.
 λέγουσι ταύτην εἶναι ρίζαν τῶν ἀδικιωδῶν=λέγουν ὅτι αὐτὴ εἶναι ρίζα τῶν ἀδικιωδῶν.
 ἀποβλέπατε=(β' πληθ. προστακτ. τοῦ ἀποβλέπω)=κοιτάξετε, στραφῆτε πρὸς...
 πρὸς τοὺς διάγοντας=πρὸς ἐκείνους ποὺ διάγουν, ποὺ ζοῦν.
 ἐν μετρίᾳ διαίτη=μὲ μετρημένον τρόπον ζωῆς.

ἐχόντων=ἔχτισαν=ἄς ἔχουν.
 φευγόντων=φευγέτωσαν=ἄς ἀποφεύγουν (γ' πληθ. προστακτ.)
 αἰσχύνῃ=ἐντιροπή.
 ἴσθι=νὰ εἶσαι, ἄς εἶσαι (β' ἐνικ. προστακτ. ἐνεστ. τοῦ ἴ. εἶμι).
 φιλαλήθης, ἥς, εἰς (γεν. οὐς).
 οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ (ἐνν. ἐστὶ) =δὲν εἶναι, δὲν εὐρίσκεται τὸ καλὸν εἰς τὸ πολύ.
 ὀρθῶς...ἔχει=εἶναι ὀρθός, σωστός.
 ἔτι καὶ νῦν=ἀκόμη καὶ τώρα.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Προστακτικὴ ὄλων τῶν χρόνων τῆς ἐνεργ. φωνῆς τῶν φωνηεντολ. καὶ ἀφωνολ. ρημάτων καὶ τοῦ εἶμι.—Βλ. Γραμμ. § 192 καὶ 194.

Τοῦ βοηθ. ρήματος εἶμι ἢ Προστακτικῆ Ἐνεστώτος εἶναι :

ΕΝ. β' ἴσθι (=ἔσο, νὰ εἶσαι) ΠΛ. β' ἔστε (νὰ εἶσθε)
 γ' ἔστω (=ἄς εἶναι) γ' ἔστωσαν (ἄς εἶναι)
 ἢ ἔστων ἢ ὄντων

Ἡ Προστακτικὴ ἔχει μόνον β' καὶ γ' πρόσωπον καὶ μόνον Ἐνεστώτα, Ἀόριστον καὶ Παρακείμενον.

ΕΝΕΣΤΩΣ : β' λῦε γράφε (=γράφε)
 γ' λύετω γραφέτω (=νὰ γράψῃ ἢ ἄς γράψῃ)
 β' λύετε γράφετε (=νὰ γράφετε)
 γ' λύετωσαν γραφέτωσαν (=ἄς γράψουν)
 ἢ λύοντων ἢ γραφόντων

ΑΟΡΙΣΤΟΣ : β' λῦσον γράψον (=γράψε)
 γ' λύσατω γράψατω (=νὰ γράψῃ ἢ ἄς γράψῃ)
 β' λύσατε γράψατε (=γράψτε)
 γ' λύσατωσαν γράψατωσαν (=ἄς γράψουν)
 ἢ λύσάντων ἢ γραψάντων

ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ :

ΕΝ. λελυκώς, -υῖα, -ὸς ἴσθι γεγραφώς ἴσθι
 (=νὰ ἔχῃς γράψει)
 » ἔστω γεγραφώς ἔστω
 (=νὰ ἔχῃ γράψει)
 ΠΛ. λελυκότες, -υῖαι, -ότα ἔστε γεγραφότες ἔστε
 (=νὰ ἔχετε γράψει)
 » ἔστωσαν γεγραφότες ἔστωσαν
 (=νὰ ἔχουν γράψει)

10
10
Α. ΠΑΠΑΒΡΑΝΟΥΣΗ - Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Τ Ο
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΕΙΣ ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Βοηθητικόν Βιβλίον διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Γυμνασίων
καὶ τῶν ἀντιστοίχων Σχολείων τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ
ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΕΠΗΨΗΜΕΝΗ

•
**Ὅλιγα περικοπαὶ ἀπὸ τὰς κρίσεις
τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου
περὶ τοῦ παρόντος ἔργου.**

(Πρᾶξις 16 τῆς 14ης/2/48 § 12)

«...Οἱ συγγραφεῖς... ἐπιδιώκουσι διὰ τοῦ ἔργου τῶν νὰ εἰσαγάγῃσι τὸν μαθητὴν μεθοδικώτερον εἰς τὸν μηχανισμόν τῆς γλώσσης μὲ πολλὰ παραδείγματα καὶ μὲ ἀπλουστέραν διατύπωσιν... Παραλείπουσιν ὅσα φρονούσιν εἶναι ἐπιποσιώδη.. καὶ συγκεντρώνουσι τὴν διδακτέαν κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἄλλων εἰς τὰς 130 σελίδας τοῦ βιβλίου τῶν, ἧτοι εἰς ἄνωρον κατὰ τὸ ἔν τρίτον μικρότερον τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τοῦ ἐγκριμένου Συντακτικοῦ.

Οἱ συγγραφεῖς καινοτομοῦσιν εἰς τοῦτο, ὅτι μετὰ τὸ τέλος ἑκάστου μαθήματος προσθέτουσιν ἀριθμὸν τινα ἐρωτήσεων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ἐν τῇ προηγουμένῃ μαθηματικῇ ἄσκασιν, ὡς καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀσκήσεων πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ προηγουμένου μαθήματος. Αἱ ἀσκήσεις αὗται εἶναι ὠφέλιμοι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐμπέδωσιν τοῦ ἐκάστοτε διδασκομένου μαθήματος.

Οἱ συγγραφεῖς φιλοτίμως ἐργάσθησαν ἐπὶ τῆς συντάξεως καὶ ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τῶν...».

•
ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Β. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ
ΟΔΟΣ ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 2 - ΑΘΗΝΑΙ